

ასაღბაზრდა
ვერტერის
ვეზუანი

კონსტანტინე გამსახურდიას თარგმანი

ყოველივე ცნობა ახალგაზრდა ვერტერის შესახებ ამ წიგნში მოგვგროვე და დარწმუნებული ვარ, დამიძაღლებთ კიდევაც ამისთვის.

ვიცი წინასწარ, თქვენ არ მოაკლებთ სიყვარულსა და განცვიფრებას მის ხასიათსა და სულიერ აღნაგობას, ხოლო ბედი მისი, მგობრებო, უთუოდ დაიმსახურებს თქვენსავე ცრემლებს.

და შენაც, სულო, მისებრ ჭმუნვითა და მწუხარებით გულგასენილო, ტანჯვათა მისთა ფიალათაგან შეიმსუბუქებდე გულისა ტკივილს და მიიჩნედე ამ მცირე წიგნს გულისა ტოლად, თუ არ გაგაჩნდეს მეგობარი მასზე უფრო ძვირფასი.

წიგნი პირველი

1771 წლის მაისის 4.

რარიგ მიხარის, რომ წამოუედი! კეთილო ჩემო, რა არის გული კაცისა!

საოცარია!

გიხაროდეს ისეთი განუყრელი მეგობრის განშორება, როგორც შენ ჩემთვის იყავი? ვიცი, ამას მომიტევენ.

განა ჩემი დანარჩენი მეგობრობა ჩემთვის საგანგებოდ მირწყული არ იყო განგების ხელისგან გულისა ჩემის დასათრგუნველად?

საბრალო ლეონორა!

მიუხედავად ამისა, მე უდანაშაულო ვიყავი. განა რაიმე ბრალი მიმიძღვის იმაში, რომ მისი დის თავნება აღტყინებამ გამიტაცა და დაკოდილ გულში ვნება აღმიგზნო?

განა მე არ აღვზარდე მის გულში ნაზზე უნაზესი გრძნობა?

განა მე...

ოი, რა საოცარია ბუნება კაცისა, განგებას მისთვის ქენჯნის ნიჭი რომ მიუცია!

გაძლევთ სიტყვას, მეგობარო, მე გამოგკეთდები. მინდა ის მცირე

ფათურაკი, რომელსაც ბედი გვიმზადებს ცხოვრებაში, ადვილად მოინებლო ისევე, როგორც ეს მრავალგზის მიქნია კიდევც.

მინდა ამიერიდან მხოლოდ აწმყოთი დაუტკებ და წარსულს წარსულად ვთვლიდე.

რა თქმა უნდა, შენ უთუოდ მართალი ხარ: ადამიანებს ნაკლები ურუა შეხედებოდათ ქვეყნად, განგების ნებით ისე საოცრად რომ არ იყვნენ მოწყობილნი, წარმოდგენის ძალით არ სჩვეოდეთ განვლილთა ჭირთა უკუხმობა და მოგონება, ნაცვლად იმისა, რომ შეეტკობნ ბოძებულ აწმყოს.

გეთაყვა, გადაეცი დედაჩემს, რომ მის დავალეებს არ ეოიწყებ: აქ ყოფნის დროს ჩემი მამიდა მოუინახულე და დაურწმუნდი, იგი არც ეგზომ ბოროტი დედაკაცი ყოფილა. მამიდა მხოლოდ გულფიცხი ქალია და სხვა არაფერი.

მე განუმარტე მას დედაჩემის ჩოვილი მასზე დარჩენილ ნაანდერძეის შესახებ.

მამიდამ ამიხსნა, თუ რა პირობებში შექმლება დაგვიბრუნოს ჩვენი ხვედრი ამ ანდერძიდან: მოკლედ, გადაეცი დედაჩემს, ახლა არ მინდა ყოველივე აქ აღენუსხო. ერთი სიტყვით, ყოველივეს, მისგან მონდობილს, კეთილად დაგავიერგვინებ.

უნდა გამოგიტყდე, მეგობარო, ამ უმნიშვნელო საქმიანობის დროს დაურწმუნდი, რომ გაუგებრობა და სიზანტე ამ ქვეყანაზე უფრო მეტ სიავეს წარმოშობს ხოლმე, ვიდრე ბოროტება და მუხანათობა. ეს ორი უკანასკნელი ყოველ შემთხვევაში უფრო ნაკლებად თვალსაჩინოა, ამ ცხოვრებაში წარმოდგენილი.

სხვათა შორის, მე აქ გვარიანად ვგრძნობ თავს, ამ სამოთხისებურ მხარეში მარტობა სანუკველ ბალზამად მოეცხო ჩემს გულს.

და სიტკბუკის დღეთა საესება განცხრომით ათრობს გულს იტვით სნეულს.

ყოველი ხე, ყოველი ჩირგვი მწვანითა და ყვაილით შემოსილა, და ყოველ წუთს გენატრება კაცს გადაიქცე თუნდ პაწია ჭიამაიად, რათა შეგეძლოს ნელსურნელოვან მუშკით შეზავებულ სფეროთა ლივლივში ფრენდე, იშვებდე, გაიხარებდე, ბუნების საზრდოს უმეშვეოდ დაწაფებული.

ქალაქი თვითონ უხეიროა. სამაგიეროდ თვალისმომწყვეტი მშვენებით საესეა სანახები, აგარაკები. სწორედ ამან წააქეზა ალბათ

განსვენებული გრაფი მ..., რომელსაც საუცხოო ბაღნარი გაუშენებია მახლობელი გორაკის თხემზე.

ბაღი უბრალოდაა გაკეთებული და შესვლის უმაღლვე დარწმუნდებით, რომ მისი გვემა დაუდგენია არათუ მეცნიერულად განსწვლულ მებაღეს, არამედ მგრძობიარე გულის პატრონს.

მე არაერთხელ გულგასენილი ვმჯდარვარ აქ გავერანებულ, სვიით შემოსილ ტალაყერს ქვეშ: თვით ბაღის პატრონს ჰყვარებია ადგილი იგი.

სულ მალე ალბათ ამ მშვენიერ ბაღს დავეუფლები, და მებაღეც ერთგულია და ფრიად ხელმომჭირნე.

მაისის 10

საოცარმა სიხარულმა რომ აათრთოლა ჩემი გული, იგი მომეკლინა ვით გაზაფხულის ნეტარი დილა, რომელსაც ახლა განვიცდი მარტობაში. მე აქ მარტოკა ვარ და შევხარი თვითვე სიცოცხლეს და ამ სანახებს, შვების მომგერელსა და სანეტაროს. და გეტყვი, ჩემო გულის სწორო, ეს მშვენიერი ტურფა მიდამო ჩემებრ სულის პატრონისთვის შეთხზულია განგებისაგან, კეთილო ჩემო.

მე ისე ბედნიერი ვარ, ისე აღვსილი ამ აუღვრეველ მყუდრო ყოფნის სიხარულით, რომ ჩემი შემოქმედების უნარი, ლამისაა მთლად მოადუნოს ამ ნეტარებამ.

ამ წუთში ფუნჯს ვერ გავუკარები, ერთი ხაზის მოსმაც არ შემიძლია, მაგრამ არასდროს მიგრძნია ამაზე მეტი მხატვრული ძალის მოზღვაება მე ჩემს მახეებში.

როცა ქალაქებს, ირგვლოვ მდებარეს, ცხელი აღმური თავს წაადგება და მაღალი შხის ლამპარი გადმოიხრება თვალჩამავეებულ უღრანი ტყის მწვანე ფაფარზე, მხოლოდ ღერ-ღერა სხივის ისრები შეიჭრებიან უღრან ტყერში, მაშინ ვნებოვრობ ვერცხლის ჩანჩქერის შორიახლო მოღზე განრთხმული და საოცარი ფერძრავლობა ამ მწვანე მოლის, მაღალ ბალახის მარცებს მაშინ. როცა ამ მაღალ ბალახებში მცოცავი მწერების ფუსფუსსა და რბენას საცნაურსა ვყოფ, ამ გასაოცარ შეუცნობ პაწია სულდგმულების სიახლოვე გულს მიჩქროლებს, მაშინ ცხადია, ვგრძნობ: მეახლა ყოვლად ძლიერი შემოქმედის სუნთქვა და სითბო გულის მისის ყოვლის შემცველის და მოყვარულის ამ არსებათა, რომელიც შექმნა მან თვითონვე თავის სურ-

ვილით, ჩემო კეთილო, და მერმე როცა ჩამოწვება ბინდი მწუხრისა და ჩემს თვალებში ჩამოეშვება სანახაობა სანუკველი და საოცარი, ვოცნებობ მაშინ და ფიქრს ვეძლევ: ნეტავ შემიძლოს ავსახო იგი, გადაივითანო ქალაღდზე მაინც, რაც ასე თბილად, ასე ცოცხლად ამ ჩემს სულში აღბეჭდილია, რათა ნაწერი ან ნახატი იქნეს ხატებად სულის შენის, სურათხატებად გასაოცარ ღეთის წარმოდგენის.

კეთილო ჩემო, ეჭვი არა მაქვს ამ მოვლენათა დიდებული ძალოვნება მე გადამიტანს, მომაჯადოებს.

მაისის 12.

არ მესმის სწორედ, ამ მხარეში ხომ არ დაფრენენ თვალის ამქცვეი ნაზი სულები, თუ ზეციური ფანტაზიაა, ეგ სანახები რომ დაფერა სამოთხის დარად.

ჩვენს ახლოს, აქვე, თვალწარმტაცი წყაროა ერთი, რომელმაც მე ისევე მომაჯადოვა, როგორც მელუზინა და მისი დები.

პატარა გორაკის ფერდობს რომ ჩაჰყვები, თაღს წააწყდები უმნიშვნელოს, ჩაირბენ მერმე ოციოდე ნაბიჯს მხარმარჯვნივ და ხელავ, გულო, მოსჩქეფს მარმარის ნაპრალებიდან წყარო ანკარა.

ირგვლოე ქვიტკირის გაღაჟანია, ჩრდილმრავალ ხეთა მწყობრი მწკრივით შემორაგული. და აქ სიგრილე, ოაზისებრი აგავსებს შვებით და სიტკობებით.

აქვე მოდიან ქალაქიდან კოხტა ქალები სურებით ხელში. უბრალო საქმე, მაგრამ საქმე ფრიად საჭირო, რომელსაც უწინ სეფექულნიც ვერ ასცდებოდნენ. და ამ წყაროსთან როს გაეგრილდები, პატრიარქალურ იდეებით ოსება სული, მივხედავ მაშინ ჩვენს წინაპრებს, ბნელში დანთქმულებს, წყაროსთან მოსულთ სასძლოთ არჩევა რომ სჩვეოდათ მას ჟამსა შინა.

ო, ვინც ამგვარ ფიქრებს არ ეძლევა ამ წყაროს პირას, იგი, სჯობია, არც მოვიდეს ამ წყაროს ჩრდილში დასასვენებლად.

მაისის 13.

შენ ჩემი წიგნების გადმოგზაუნის შესახებ მეკითხები? მიხედე შენს ღმერთს, ჩემო კარგო და, მომაცილე ზედმეტი ბარგი. აღარ მჭირია ამიერიდან ხელმძღვანელობა, გამხნეება და წაქეზება. ეს ჩემი გული თავისთავად აზგაეებულა. მე მხოლოდ ტკბილი ძილისპირი თუ და-

მჭირდება. ვიპოვე იგი ჩემს ძველს პომეროსში. ხშირად ამგვარად დაუპოშმინებ ჩემს ამბობებულ სისხლს. ვინაიდან ასეთს დაუდევარსა და ცვალებად არსებას შენს ბადალსაც ვერ მოუნახავ ამ საწუთროში, როგორცაა ეს ჩემი გული. თუმცა, კეთილო, რა საჭიროა შენთვის მიწერა ამ ამბებისა, შენთვის, რომელსაც არაერთხელ გინახავარ მე პირქუშ ვარამისაგან უღარდულობის მიჯნებისა და უკუწრებელ მელანქოლიისკენ, წამწყმედელ ვნებათა დელვისკენ დაქანებული.

და ჩემს საბრალო გულს მე ისე ვანებორებ, როგორც სწეულ ბაკვს; ყოველნაირ ჭირვეულობას ადვილად ვუთმობ, გთხოვ, ყოველივე ეს დარჩეს ჩვენ შორის, რადგანაც ისეთნიც მოიძევიან ამ ქვეყანაზე, რომელნიც ამგვარ საქმეებში მე გამკიცხავენ განუკითხავად.

მაისის 15.

ჩემ გარშემო მცხოვრები ადამიანები უკვე მიცნობენ, ბევრი მათგანი ფრიად თავზიანად მეპყრობა კიდევ, მაგრამ მე ბავშვებს შევუყვარდი განსაკუთრებით. სამწუხარო რამ შევნიშნე ამ დღეებში: როცა თავდაპირველად ამ უბრალო ადამიანებს დაუუახლოვდი, მათ ეგონათ, დაეცინოდი, ამიტომაც უხეშად მომექცნენ. ამ დაკვირვებამ მე შემაგებინა:

ზოგიერთი წოდების ხალხი შორს იჭერს თავს უბრალო ხალხისაგან, რადგანაც ეშინიათ მათთან დაახლოებით საკუთარი ღირსების შებღალვისა. ხანდახან მათში გამოერევა მკრუხელი და თაკილობს მღაბიო ხალხთან დაახლოებას, რათა ამგვარად თავის უპირატესობას მკაფიოდ გაუსვას ხაზი.

მე კარგად მესმის, რომ ჩვენ, ადამიანები თანასწორნი არა ვართ და ვერც ვიქნებით ოდესმე, მაგრამ დარწმუნებული ვარ, ის, ვისაც აუცილებელ საჭიროებად მიაჩნია საკუთარი პატივმოყვარეობის დასაცავად, ვერც წოდებულ ბრბოსგან გამიჯვნა, ისევე გასაკიცხავია, როგორც ის მშვიდარა, რომელიც მტერს ემალება, რადგანაც თვითონ თავის ძალის იმედი არა აქვს.

ამას წინათ წყაროსთან ვიდექი, მოსამსახურე გოგოს კიბის საფეხურზე დაედგა სავსე კოკა და შორიდან მომავალ ამხანაგ ქალებისკენ იხედებოდა.

კიბეზე ჩამოველ და შევხედე გოგონას. „მოგეხმარო, ქალო?“ — ვუბნები.

ძლიერ გაწითლდა.

— არა, ბატონო, როგორ გეკადრებათ...

აუწყვინე კოკა და მხარზე შევადგი.

მადლობა მითხრა და გზას გაუდგა.

მაისის 17.

აქ ბევრი ვინმე გავიცანი, მაგრამ საჩემო საზოგადოება ჯერ არ მიმიჩნევია, არ ვიცი, ვის რა უნდა მოეწონოს ჩემში?

ზოგიერთი მათგანი არაერთხელ შემთვისებია, და როცა მეორე ადამიანთან გამოვლია მცირეოდენი ცხოვრების გზა, მე მუდამ ტკივილი მიგრძნია ამ დროს. შენ თუ მკითხავ, როგორი ადამიანებია აქ? როგორიც ყოველგან, — გიპასუხებდი. კაცთა მოდგმა საოცრად ერთსახიერი რამ არის, ჩემო.

უმეტესობა თავის სიცოცხლეს შრომაში ატარებს. და ზოგიერთი ადამიანი მოწადინებულია, რაღაც უნდა დაუჯდეს, თავისი მცირე თავისუფალი საათებიც როგორმე მოჰკლას და თავიდან მოიშოროს.

ჰოი, მწარე ხვედრო კაცთა მოდგმისაუ!

ხანდახან თავდაყიწყებას ვეძლევი, საკმაოდ კარგს საზოგადოებაში რომ გავერევი. აქ განვიცდი იმ სიხარულს, რომელიც კაცთათვის კიდევ ხელმისაწვდომია, გულუხვად მორთულ სუფრას შემოვუსხდებით, ვზუძრობთ, ვბაასობთ, ან ნაყით გავისეირნებთ მახლობელ ველებისკენ, ან ცეკვას გავაჩადებთ და ყველაფერი ეს ფრიად სანუკველ შთაბეჭდილებას სტოვებს ჩემზე. მე მეშინია ოღონდ, არ დავრწმუნდე, რომ ჩემში მთვლემარე შემოქმედი ძალები უქმად დაობდნენ.

აჰ, ეს ეჭვები ჩრჩილიფით ღრღნიან ჩემს გულს.

და მაინც ზომ დამეთანხმები: ჩვენი მოდგმის მწარე ხვედრია — ვერ გაგიგოს მოყვასმა შენმან.

გული მიკვდება, ჩემი სიყრმის მიჯნურს რომ მოვიგონებ: რა უდროოდ გამომაცალა სიკვდილმა იგი!.. ხომ აჯობებდა, არც გამეცნო იგი ოდესმე.

მე ვეტყვოდი ჩემს თავს: შენ ჭეშმარიტად შლეგი ყოფილხარ, შენ მას ეძიებ, რაც ხელმიუწვდომელია სააქაოში.

მაგრამ ეს არის გასაოცარი, ხომ მეკუთვნიოდა მე მისი გული?

განა მისი დიადი სულის სიახლოვეს არ დაემტკბარვარ? განა იმ წუთში ჩემი თავი წარმოდგენილი არა მქონდა უფრო მეტად, ვიდრე

ვიყავი სინამდვილეში და სინამდვილეში მე ვიყავი მთელის საესებით, რაც კი ოდესმე შემეძლო რომ ვყოფილიყავ, ღმერთო სახიერო!

განა თუნდ ბჭვის ოდენი ძალა რჩებოდა მაშინ ჩემს არსებაში უქმი, ურგები?

განა მე არ შემეძლო მის წინაშე გადამეშალა მთლად საოცარი სულის მხნეობა, რომლის შემწეობითაც ჩემი სული იგებს ბუნებას და მის სირთულეს განსაცვიფრებელს და ნაირ-ნაირს!

განა ჩვენი მეგობრობა საესე არ იყო უნაზესი გრძობებით, უბასრესი სიმძლავრით და გონებამახვილობით, და ყოველფე ეს ხომ დადაძლული იყო გენიის ბეჭდით.

აჰ, მან რამდენიმე წლით მიმასწრო სიკვდილის ბჭვებთან.

მას ვერასოდეს ვერ დაევიწყებ, მისი გულის საესებას და მის ღვთაებრივ ჭირთამთმენობას.

სულ რამდენიმე დღის წინათ შეეხვდი ახალგაზრდა ეც-ს, გულწრფელ ჭაბუკს, საკმაოდ ლამაზ გარეგნობით აღჭურვილს.

იგი ახლად დაბრუნებულია აკადემიიდან და მთლად ბრძნად არ მოაქვს თავი, მაგრამ დაბეჯითებით სჯერა, რომ სხვაზე მეტი მაინც იცის და როგორც შევატყვე, ბეჯითა და საგრძნობი ცოდნის პატრონი უნდა იყოს. როცა გაიგო, რომ მე ვხატავ თურმე და ძერწვაში ცოტა რამ გამეგება (ორი მეტეორი შეზდა მიწაზე ვითომც ერთმანეთს), იგი დამიპირდაპირდა და საგრძნობი ცოდნის სკივრები გადმოალაგა ჩემ წინაშე, ვატლოდან დაწყებული ვუუდამდის, პილესიდან – ვინკელმანამდის, რაც წაეკითხა ან გაეგონა და მარწმუნებდა, ზულცერის თეორიის პირველი ნაწილი გადაკითხული მაქვს და პეინენის ხელნაწერი ანტიკურ მოძღვრებათა შესახებ ჩემს ხელშიაო.

მე ეს მოუწონე და წავახალისე. კიდევ ერთი ჩინებული კაცი გავიცანი აქ, სამთავროს მოხელე, ფრიად გულახდილი და ენერგიული ვინმე. მასზე ამბობენ, გაწვრთნილი აქვსო გული მოყვასთა სიყვარულში. და მართლაც კარგი სანახავია იგი თავის ცხრა შვილის წრეში.

ძლიერ აქებენ მის უფროს ქალიშვილს. იგი ამჟამად საბაზიერო სასახლეში ცხოვრობს. თავადის ბაზიერთა სასახლე აქედან საათნახვერის საუალზეა. აქ გადმოსახლებულა იგი თავისი ცოლის სიკვდილის შემდეგ, რადგან ქალაქში ყოფნა აორკეცებდა მის ღრმა სი-

მძიმის. დანარჩენი ჩემი ნაცნობები გაცვეთილი ტიპებია, რომელთა შუბვდრაც კი ვეღარ ამიტანია.
მშვიდობით.

მაისის 22.

ადამიანის ცხოვრება რომ სიზმარსა ჰგავს, ეს ბევრს აღუნიშნავს და მეც ამკვიტებია ეს აზრი ბოლო ხანს.

როცა იმ დაბრკოლებათ გავითვალისწინებ, რომელნიც ადამიანის მოქმედსა და მადიებელ ძალებს ბორკავენ, ერწმუნდები, რომ ყოველივე გარჯა მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებისკენაა ბოლოს და ბოლოს მიქცეული, და ყველაფერ ამას სხვა მიზანი არ მოჰყვება, თუ არა ჩვენი უბადრუკი არსებობის გახანგრძლივება და ისიც ნათელია ჩემთვის, რომ ყოველნაირი გულის შეჯერება კვლევის ზოგიერთ შესაძლებლობათა შესახებ მხოლოდ მეცნიერთაგან მოგონილი ნუგეშისცემაა და სხვა არაფერი.

რადგან ჩვეულებრივად ჩვენ ნაირ-ნაირი ფერადებით ვამკობთ იმ კედლებს, რომელთა შორის თვითონვე ვართ გამოძვრული. ყოველივე ეს, ჩემო ვილქელმ, ფრიად მანცვიფრებს.

მე ჩემსავე არსებაში უკუვიქცევი ამ შემთხვევაში და ვპოულობ კიდევაც ჩემს სამყაროს და თავშესაფარს.

მეტი ქვეშეცნებითი შერბნება, ვიდრე ცოცხალი შემოქმედებითი სახვა: აქ კი ყოველივე ბურუსის წიაღში უკუვიქცევა და მე იჭვნეული ღიმილით შევცქერი სამყაროს.

ბავშვებმა რომ თავიანთი საწადელის მიზეზი არ იციან, ამას ყველა განსწავლული აღმზრდელი თანაბრად ადასტურებს.

მაგრამ მოზრდილებიც რომ ბავშვებით ჭირვეულობით არიან შეპყრობილნი ამ ცხოვრებაში?

ვიცი, შენ ამაზე უთუოდ მომიგებ: სწორედ ისინია ბედნიერნი, ვინც ბავშვებით უდარდელად ატარებს თავის ცხოვრებას.

ისინი ბავშვებით დაათრევენ თავიანთ დედოფალებს და გულმოდგინედ იჭვრიტებიან იმ კოლოფებში, სადაც დიდებას შაქარლამა და ნამცხვრები შემოუნახავს, და როცა საწადელს აისრულებენ, გავსილი პირით ყვირიან: კიდევ მომეცით!

სწორედ ამგვარი ადამიანებია ბედნიერი, არც იმათ უშავთ რა, ვინც საკუთარ, ხარაბუნასებურ საქმიანობას მაღალფარდოვანი

ზოტებით ამკობენ და ადამიანობის მოდემას ამაღლიან კიდევაც თავიანთ მოღვაწეობას.

ნეტავი იმას, ვინც შეძლებს ამგვარ ჯანმრთელობის კეთილად ჩატარებას. ხოლო იგი, ვინც თავმდაბლურად აღიარებს ადამიანების სწრაფვის ამაოებას და ნათლად ამჩნევს, რომ ყოველი მოქალაქე თავის ბაღჩას იმისთვის უვლის, რომ შხის შუქით დატკბეს ანდა წუთით გაახანგრძლივოს, სწორედ იგი სდუმს.

და თუშეცა იგი შეზღუდულია და შებოჭვილი, გულში მაინც ატარებს ტკბილი თავისუფლების უხმო ოცნებას, საესებით დარწმუნებული, რომ მას ყოველ წუთში შეუძლია თავისი საპყრობილიდან თავის დაღწევა.

მაისის 26.

შენ ალბათ გახსოვს ჩემი ახირებული ჩვეულება: მე ხომ ყოველგან პატარა ქოხი უნდა ავიშენო, მყუდრო კუთხე მოვიმარაგო.

ქალაქიდან ერთი საათის სავალზე იმყოფება ვალჰაიმი.

აქაც მოვძებნე ჩემი ადგილი.

ვალჰაიმიში ერთი გორაკია, საიდანაც ხელისგულეოთ მოსჩანს გარეშემო ველ-მიდამო და სანახები.

ამ გორაკის ზეთავზე ორი საუცხოო ცაცხვი დგას. ამ ცაცხვების ჩრდილში ვზივარ ხშირად. მახლობელ დუქნიდან მოხუცებულ დედაკაცს ამოაქვს ჩემთვის ლუდი, საუზმე, ყავა და ღვინო. ცაცხვების შტოებს ქვეშ ეკლესიის მოედანია ქოხმახებითა და სახლებით გარემორტყმული. ასეთი მყუდრო ალაგი სხვაგან არ მეგულება, დაუჯდები ცაცხვის ქვეშ, შევექცევი ღვინოს ან ყავას, თანაც ჩემს ჰომეროსს ვფურცლავ, კვითხულობ. თავდაპირველად, როცა ამ ცაცხვების ძირას მოვედი, საოცარი მარტობა ვიგრძენი, მთელი სოფელი ყანებში გასულიყო, მხოლოდ ერთი ოთხიოდე წლის ბავშვი იჯდა მიწაზე და მეორე ექვსიოდე თვის ბაღლი მის ფერხით. მოზრდილი პაწიას ძკერდზე იხუტებდა, ეფერებოდა. ამ საოცარმა იდილიამ აღტაცებაში მომიყვანა. წამოვავიქი იქვე მიგდებულ ძველ ერქვანზე და დიდის აღტაცებით დავხატე, ძველი ქოხმახების, დამსხვრეულ, უვარგის ბორბლებისა და ძველი ერქვანის ფონზე.

ამ შემთხვევამ განამტკიცა ჩემი მხატვრული დევიზი: მეტი სიახლოვე ბუნებასთან.

მხოლოდ ბუნებაა უხვი მასალა, ბუნება ჰქმნის დიად ხელოვანს.

ნორმების შესახებ ბევრი რამის თქმა შეიძლება, ისევე როგორც მოქალაქურ საზოგადოების შესახებ ბევრი ზოტბის დაწერაც.

ვინც შემოქმედის ნორმების მიხედვით იწერთნება, იგი უგემურსა და მახინჯს არ წარმოშობს, როგორც კეთილგონიერ სოციალურ ნორმებზე აღზრდილი ადამიანი არასოდეს ბოროტმოქმედი არ იქნება.

ამავე დროს ისიც უნდა გვახსოვდეს, რომ დოგმატური ნორმით მიმდევრობა ჭეშმარიტად ვნებს ბუნებრივ გრძნობებს.

კეთილო მეგობარო, გითხრა საამისო იგავი?

გეტყვი ქარაგმულად სიყვარულის შესახებ. ვთქვათ, ვინმე ჭაბუკს შეუყვარდა ასული ვინმე. მთელი დღე მისი სიახლოვით სტკებდა, დღე და ღამეს მიჯნურის ალერსში ატარებს. სატრფოს ანდომებს მთულს თავის ენერგიას, თავის ჯანსა და საბადებელს. ჭაბუკსა ამგვარს შემოყვრება ფილისტერი და ასე ეტყვის წრესგადასულს და შეყვარებულს: მშვენიერო ჭაბუკო, სიყვარული ღვთით გაწესებულია კაცთათვის და თქვენც ისე უნდა გიყვარდეთ, როგორც ეს კაცთა სჩვევიათ კიდევაც.

განაწესეთ თქვენი საათები, სამუშაო დრო მუშაობას მოახმარეთ და დასასვენებელი – მიჯნურსა თქვენსას: მოითხოვეთ – ქონებაც თქვენი მამისეული, საჭირო და აუცილებელი ცხოვრებას მოახმარეთ და ზედმეტად შთენილი – სატრფოსა თქვენსას: ამასაც განსაზღვრული დღეები აქვს ხომ მიჩნეული: დაბადებისა და ანგელოზის დღე და სხვა.

თუ ეს ჭაბუკი ყოველივე ამას მოისმენს და შესაფერადაც მოიქცევა, უთუოდ კარგი ვაჟი დადგება და ყოველ თავადს ვურჩევდი მრჩევლად აიყვანოს იგი.

მოვა დრო და სიყვარული მისი დაიშრიტება, თუ იგი მიჯნურია, და თუ ხელოვანია, მისი ხელოვნებაც მიაღწევს აღსასრულს.

ჰოი, მეგობრებო, რისთვის დაწესებულია ასე, რომ გენიის ნიაღვარი იშვიათად თუ ამბოხდება, იშვიათად ავარდება იგი მაღალ რეგიონებში სულისა თქვენის შესატოკებლად?

ძვირფასნო ჩემო, ამ ნიაღვრის ორთაჲ კიდებზე გულგრილი ადამიანები ცხოვრობენ და მათი წალკოტები, მათი ველები და ნათესები უთუოდ წაირღვენებოდა და წაწყდებოდა აქელებულ სტიქიონისაგან,

რომ ცოცხლობას ჯებირების ზღუდეებით არ შეეკრა ნაპირნი თვის-
ნი.

მაისის 27.

როგორც ვხედავ, ექსტაზში მომიყვანა ამ იგავებმა, დეკლამაციამ,
და მთლად გადამავიწყდა უმთავრესი მომეთხრო შენთვის, თუ რა
მოუვიდათ მერმე ამ ბაღებს. მე ორიოდ საათი მოვანდომე მათ
მხატვრულ ჭერებს, ერქვანზე მჯდომარემ. ქალაღის ნაჭერი მთ-
ლად გადავხაზე.

შელამებულზე ბავშვებს ხელკალათებით დატვირთულმა ახალგა-
ზრდა დედაკაცმა მოაკითხა.

და ერთ-ერთს წკრიალა ხმით გადმოსძახა შორიახლოდან:

— ფილიპს, ყოჩაღ, ჩემო პატარავ.

მერმე მე მომესალმა. საღამითვე ვუპასუხე, მივუახლოდი და
კუბნები: თქვენა ბრძანებით ამ პაწიების დედა, ბატონო?

მან დამიმოწმა. უფროსს ნამცხვარი მოუტეხა, პაწია ხელში აიყვა-
ნა და აკოცა.

— ჩემს ფილიპსს ჩავაბარე პაწია და უფროსი ქალაქს წავიყვანე
თეთრი პურისა და თიხის კუცების სასყიდლად, — ამბობდა დედაკა-
ცი. თვალი შევავლე ხელკალათში ჩადებულ ნივთებს.

— პაწია პანსს წვნიანი უნდა გაუკეთო. ამ აბუზარმა კეცი გამი-
ტეხა ფილიპსთან ბლარმუნის დროს.

გამოვკითხე უფროსი ვაჟის შესახებ და გამოირკვა, რომ მახ-
ლობელ ველზე ბატებს აძობებს თურმე. აგრეთვე გავიგე, რომ ეს
ქალი სკოლის გამგის ქალიშვილი ყოფილა, მისი მეუღლე შევიცა-
რიას წასულა მიცვალებული ნათესავისაგან ნაანდერძვე ქონების ჩა-
საბარებლად. ქალი ძლიერ დანადვლიანებული იყო იმის გამო, რომ
ქმრისაგან არავითარი ცნობა არ ჰქონია ჯერ მიღებული.

გამიძნელდა ამ ქალის მოშორება, ბავშვებს თითო გროში ვაჩუქე.
არ დაეფიწყე პატარა ბატის მწყემსიც და გამოვეთხოვე სამივეს.

უნდა გამოგიტყდე, მეგობარო, ვგზომ მშვენიერი ქმნილების შე-
მხედვარეს, ლამისაა, გული ამემღვრეს.

ბავშვები ძლიერ მომეჩვენენ: როცა მე ვსაუბრობ, ისინი ჩემ გვერ-
დით სხდებიან და შექცევნიან თავიანთ წილს რძესა და ყავას.

კვირობით თეთრ უზალთუნებსაც იღებენ.

ქალაქის ავიაგრაფიის
სამსახურის თბილისის
ნათესავენი ვხეყრსა
გ ა ი ზ ი რ თ 1974

მეტად შემომქრევენ, დედა იმათი შიშობს, პატარებმა არ შემაწუხონ.

მაისის 30

რაც ამას წინათ მხატვრობის შესახებ მოგწერე, იგეგ ითქმის პოეზიისთვისაც.

აქაც მთავარია უპირატესის შეცნობა, მისი გამოთქმა – უკეთ გაბედავ თქმისა.

დღეს მე აქ რომ სცენა ვნახე, ზედმიწევნით რომ აღწეროს კაცმა, წმინდა წყლის პოეზია იქნებოდა.

უშუშვენიერესი იდილიაც თუ გნებავს.

ფარსაგი რამ არ გეგონოს, ვილქელმ!

უბირი გლქიკაციის ამბავი მინდა მოგიტხრო.

იგი თურმე ვინმე ქეროვი დედაკაცის მოჯამაგირე ყოფილა. ვაჟი ფრიად გულთბილად იხსენიებდა ქეროვს, აქებდა და აღიღებდა მას.

ქეროვს ცუდი შთაბეჭდილება დარჩენია პირველი შეუღლებიდან და ამიტომაც უფროთხოდა ხელმეორედ ოჯახურ უღელში შებმას. ჭაბუკი ნატრობდა მგლოვიარე ქალის გულის მოგებას და ფიცსა სდებდა, იმდენ სიყვარულსა და ერთგულებას მიაგებდა ამ დედაკაცს, რომ უკვე განცდილ მწარე გამოცდილებას გაუქარწყლებდა.

მე რომ დიდი პოეტის მეტყველების უნარი მქონდეს, სიტყვით სიტყვამდის გადმოგცემდი მის ნაამბობს, მის მიხრა-მოხრას, ლაპარაკის მანერას, მისი ხმის ჰარმონიასა და მისი შემოხედვის აღგზნებას. არა, სიტყვით არ გამოითქმება ის საოცარი სინაზე, რომელსაც მისი მეტყველება ამჟღავნებს საუბრის დროს.

განსაკუთრებით გულუბრყვილოდ მომქრენა მისი შიში, ვაითუ, მე მისი სატრფო გულარძნილ დედაკაცად წარმოვიდგინო. იგი სცდილობდა როგორმე დავერწმუნებინე, რომ მათ ჯერ კიდევ არ ჰქონდათ ხორციელი დაახლოება. როცა იგი ამ ქალის სხეულზე მიაბობდა, ვნებით დათუთქულ თვალებს ნაბუდა. მე ჯერ არ მინახავს, ვგზომ გახელებული სექსუალური ჟინი რომ მოზღვაებოდა ახალგაზრდა ჭაბუკს, ხნიერი დედაკაცის სხეულზე შეეყარებულს.

დაბოლოს, მინდა სადმე შევხედე ამ დედაკაცს. ვნახო მისი აღნაგობა, რომელსაც ეს ჭაბუკი ასე გაუცოფებია. მაგრამ ხშირად ვფიქრობ, არა, ისევე სჯობია, მისი მიჯნურის თვალებით ვხედავდე

მას შორიდან. ვინ იცის, რომ ვნახო, სულ სხვაგვარად მომეჩვენოს, ვიდრე მის მიჯნურს, და რისთვის წავიწყმიდო ეგზომ ნათელი წარმოდგენა მასზე.

ფენისის 16.

რატომ ბარათებს არა გწერ?

შენ მეკითხები ამას, გულთმისანო? შენ ალბათ მიხვდები, რომ მე კარგად ვგრძნობ თავს.

მოკლედ გეტყვი: აქ ისეთი ვინმე გავიცანი, ვინც ჩემს გულთან ძლიერ ახლოა. დაწვრილებით გიამბო, როგორ, როდის ან სად?

ეს ყველაფერი საძნელოა. მთავარია: მე ბედნიერი ვარ და კმაყოფილი. ისტორიების წერა არც ისე მემარჯვება.

ანგელოზი?..

ფუი, ყოველი კაცი ასე ეძახის თავის...

არა?

მე ვერ გეტყვი, რამდენად სრულყოფილია ან რისთვისაა იგი ეგზომ სრულყოფილი?

მან მთელი ჩემი გული და გრძნობა დაატყვევა და ვგონებ, ესეც საკმარისია.

ამოდენა მიამიტობა – ეგზომ ნათელი გონების გვერდით, ამდენი სიქველე – ეგზომ დიდი ხასიათის სიმტკიცის ჯუფთი?¹

და ასე საოცარი, მშვიდი ბუნება!

ყველაფერი, რაც წელან ვთქვი, უმწეო აბსტრაქციებია, რომელნიც დაახლოებითაც ვერ გადმოგცემენ მისი ჭეშმარიტი ბუნების სიაკარგეს. სხვა დროს გეტყვი, თუცა არა, სჯობია ახლავე... ახლავე მოგწერ... რაც ეს წერილი დაეიწყე, სამჯერ მოინდომე კალამი გადამეღო, ცხენი შემეკაზმა და გავჭრილიყავ – მაგრამ არ შემიძლია, დილით სიტყვა მივეცი ჩემს თავს, არ გავსულიყავ სახლიდან. ყოველ წუთში მივდივარ ფანჯარასთან, ვნახო, სადაა მზე?

მაგრამ ვერ დავსძლიე გულისხმა... მე უნდა წავსულიყავ მასთან. ახლა ისევ აქა ვარ, ვილჰელმ, ჩემი ბუტერბროდი უნდა შევჭამო, სადამოს – წერილები ვწერო. შენ ვერ წარმოიდგენ, როგორი სიხარულია ჩემთვის მისი დანახვა – თავისი რვა და-ძმის წრეში.

¹ ჯუფთი (სპარს.) – აქ: წვეილი, ტოლი.

მე რომ ამ გზით განუგერძო წერა, ვიცი, შენ ვერას გაიგებ. მაშ, მომისმინე, დაწერილებით გაიამბობ.

მე გწერდი ამას წინათ, თუ როგორ გავიცანი სამთავროს მოხელე ს..., რომელმაც მთხოვა ვწვეოდი სტუმრად თავის მარტყოფში, უკეთ – თავის პაწია სამთავროში.

მე მის თხოვნას ყურადღება არ მივაქციე და მხოლოდ შემთხვევის წყალობით მივაგენი ამ სამთავროში დაფლულ საგანძურს.

აქაურმა ახალგაზრდობამ გადაწყვიტა, ბალი მოგვეწყო ადგილობრივი ძალების შემწეობით.

მე ავიყოლიე ერთი აქაური კოხტა გოგონა და მისი დეიდაშვილი, ავიყვანე ეტლი ბალზე წასასვლელად.

გზად უნდა გაგვეარა შარლოტესთან და თან წაგვეყვანა იგი ბალზე.

ჩემმა მეინახემ წინასწარ გამაფრთხილა:

— თქვენ შემთხვევა გეძლევათ ფრიად ლამაზი ქალი გაიცნოთ გზაში.

ჩვენ უკვე გადავედით გაკაფულ ქწერში და საბაზიერო სასახლეს უუახლოვდებოდით მისმა დეიდაშვილმა დასძინა, — იცოდეთ, გაფრთხილდით, არ შეგვიყვარდეთ ის ქალი.

— როგორ თუ? – უთხარი მე.

— ის ქალი უკვე გათხოვილია ერთ საუცხოო კაცზე, რომელსაც მამა გარდაეცვალა უეცრად და იძულებული გახდა, საქმეების მოსაგვარებლად საჩქაროდ გამგზავრებულიყო.

ეს ამბავი გულგრილად მოვისმინე.

მზე მთის წვერზე გადმომდგარიყო, როცა ჩვენ სასახლის ალაცაფის კარს მიუუახლოვდით. გულშემხუთავი პაპანება იდგა პაერში, და ქალები შიშს გამოსთქვამდნენ შესაძლებელ ავდრის მოლოდინში. ქვიშარდულა ღრუბლები გროვდებოდნენ ცის ძვიდევებზე.

მე ვანუგეშე ჩემი თანამგზავრები, ვარწმუნებდი – ჩინებული ამინდის მცნობი ვარ-მეთქი. გულში კი არანაკლებ მეშინოდა, რომ ჩვენს ბალს ფრიად შეაფერხებდა მოსალოდნელი ავდარი.

ეტლიდან გადმოვხტი და ვთხოვე ოდნავ შეგვეცადა, ვიდრე მამზელ ლოტკინი გამოვიდოდა.

გავიარე ეზო და მივაშურე დარბაზს. კიბე ავირბინე თუ არა, ჩემ

თვალწინ გადაიშალა თვალწარმტაცია სურათი. წინა დარბაზში ექვსი, თერთმეტ-თორმეტი წლის ბავშვი გარშემოხვეოდა ერთ ახოვან, წერწვეტ ქალწულს. სადა, თეთრ ტანისაშობისში მორთულს ვარდისფერი ბანტები ემოსა მკლავებსა და ძუძუ-მკერდის გარშემო. ქალწული პურს უნაწილებდა ბალებს მადისა და წლოვანების მიხედვით ყოველი მათგანი ართმევდა თავის ხვედრს და დამრიგებელს მადლობას ეუბნებოდა.

ვისაც უკვე მიეღოთ თავისი არჩოვი, აივნისკენ გარბოდნენ, რათა უნახათ ეტლით მოსული უცხო სტუმრები, რომელთაც მათი ლოტკენი უნდა წაეყვანათ.

— გთხოვთ, მომიტყუოთ, — წარმოსთქვა მან, — რომ თქვენ გაგსარჯეთ აქ ამოსვლისთვის და ქალბატონებს ამდენს ვაცდევინებ. სხვადასხვა თადარიგის განაწილების დროს მე დამპიწყდა ბავშვებისთვის სამხრობის პური დამერიგებინა და ისინი სხვისი ხელით დაპურებას ჩვეულნი როდი არიან.

მე უმნიშვნელო კომპლიმენტი შევაგებე. ჩემი სული აზკავდა მისი აღნაგობის თვალმოკვრით, მისი ხმის ტონის მოსმენით და ამ წუთში საშუალება მომეცა ხელი მომეხვია, რადგან მან ოთახში შეირბინა თავის ხელთათმანებისა და მარაოს გამოსატანად.

პატარები შორიდან მიშხერდნენ. მე მიუუახლოვდი ყველაზე უმცროსს მათ შორის და ყველაზე ლამაზს.

ბავშვმა უკან დაიხია. ამასობაში ლოტე ოთახიდან გამოვიდა და ბავშვს დაუძახა: „ლუიზ, ჩამოართვი ძია-ბატონს ხელი“.

ბავშვმა თამამად გამომიწოდა ხელი და მეც, მიუხედავად იმისა, რომ ცხვირ-პირი მოდუღლნული ჰქონდა, ვაკოცე პაწიას.

— ძია? ნუთუ მე ღირსი არ ვარ თქვენი ნათესაობისა? — მიემართე ლოტეს და ხელი გაუწოდე.

— ო, რატომ არა, ჩვენ აუარებელი ძიები გვყავს და მე სამწუხაროდ დამირჩებოდა, რომ თქვენ მათ შორის უკანასკნელი ალაგი გეჭიროთ, — შეუჩერებლად დაუბარა მან თავის მრწემს დაიას, ბავშვებისთვის ყური ვგდო და როცა მამილო სეირნობიდან დაბრუნდებოდა, მისთვის სალამი დაემოწმებინა.

პატარებს სთხოვა — სოფიოს ნათქვამი ისევე გაგონათ, როგორც მისი, და ისინიც დაჰპირდნენ — ჭკუით ვიქნებითო.

ექვსიოდე წლის ქერა გოგონამ თავი წამოჰყო და გადმოსძახა

ლოტეს: — შენს მაგიერობას სოფიო როგორ გაგვიწვეს, ლოტპენ? ჩვენ შენ გვიყვარხარ მხოლოდ.

ორი უფროსი ვაჟი ეტლის უკან შემოჯდა და ჩემის თხოვნით ლოტემ ნება მისცა მათ, ტყეში შესვლამდის წამოგვეყოლოდნენ, მხოლოდ იმ პირობით, თუ მაგრად მოებლაუჭებოდნენ ეკიპაჟის კიდევებს.

ჩვენ ნებიერად ვისხედით ეტლში და ქალები უკვე საუბრობდნენ ქედებსა და ტანისამოსებზე, ლოტემ მეეტლე შეაჩერა და ბავშვებს უბრძანა ჩამოსულიყვნენ.

ბავშვები ნაზად ეამბორნენ უფროს დას ხელზე და გამოეთხოვნენ.

ჩემმა მხლებელმა ქალმა ჰკითხა ლოტეს:

— მე რომ წელან წიგნი გაგიგზავნეთ, გადაიკითხეთ თუ არა? — არა, ეს წიგნი არ მომეწონა, არც წინანდელი, ამიტომაც მალე უკანვე დაგიბრუნებთ.¹

გავოცდი, როცა გავიგე, თუ რა წიგნები არ მოსწონებია მას. მის ნათქვამში ამოვიკითხე მცირედი რამ მისი ხასიათისა და განვითარებისთვის. ბევრ რამეში საერთო აზრიც აღმოგვაჩნდა.

— როცა უფრო ახალგაზრდა ვიყავი, — განაგრძო ლოტემ, — ყველაფერს რომანები მერჩია. ღმერთმაც იცის, რამდენ ნეტარებას განვიციდიდი, როცა კვირაობით კუთხეში მიეჯდებოდი და გულმოდგინედ თვალს ვადევნებდი რომელიმე მისი გმირის ბედისა და სიყვარულის მოთხრობას. მე არ უარეყოფ, რომ რომანი ამჟამადაც არა მძულს... მაგრამ რაკი ახლაც იშვიათად მცალია წიგნის საკითხავად, სამაგიეროდ წიგნიც უნდა შეესაბამებოდეს ჩემს მოთხოვნილებებს. და ის აუტორია ჩემთვის ძვირფასი, რომელიც დაახლოებით ისეთ ცხოვრებას დამიხატავს თვალწინ, როგორიცაა ჩემი ინტერესების სფერო, სადაც ჩემი განცდების მაგვარი რამაა აღწერილი, რაც ჩემს გულთან უფრო ახლოა, რაც ჩემს შინაგან ცხოვრებას მომაგონებს, რომელიც ყოველ შემთხვევაში სამოთხე არაა, მაგრამ მაინც ერთგვარი წყაროა ენით უთქმელი ნეტარებისა და სიხარულისა.

მე განგებ თავი შევიკავე — რათა არ გამომეძვადუნებინა ამ სიტყვების ზემოქმედება ჩემს სულიერ განწყობაზე, მაგრამ როცა ლოტემ

¹ აქ იძულებული ვართ, არ ვახსენოთ ამ წიგნების სათაურები, რომ არ შეურაცხვეთ აუტორთა თავმოყვარეობა. თუმცა რა ბედენაა ახალგაზრდა ქალწულის აზრი ამა თუ იმ აუტორზე (მწერლის შენიშვნა).

სიტყვა ჩამომიგდო იმ ვეკილდელი ხუცესის შესახებ,¹ მე აქ თავი ვეღარ შევიკავე და ჩემი აღფრთოვანება გამოთქვი მისი გონებაშევილობის გამო. ცოტა ხანს შემდეგ ლოტე ჩემს მეინახეებს ესაუბრებოდა.

ერთმა მათგანმა დამცინაუი ღიმილით გადმომხედა, მაგრამ ყურადღებაც არ მფაქციე.

საუბარი ცეკვას შეეხო.

— გნებავთ, ცოდვად ჩამომართვით ეს ვნება და მე უნდა მოგახსენოთ, ცეკვა ყველაფერს მირჩევნია ამ ქვეყანაზე, — აღიარა ლოტემ, — და როცა გულზე დარდი მომაწვება, პიანინოს მიუჯდები და რომელსამე ვალსს რომ დაფუკრავ, მთელი ზაფრა იჩქითად გამოვიღის.

ამ საუბრის დროს ჩემი სული მის შავს თვალებში იშხირებოდა, მისი ნორჩი ლოყების აღმური და ტუჩების სიწითლე ანებებებდა ჩემს ვნებით დათუთქულ თვალებს.

მისი ღრმა აზროვნება ჩემს გულში პარმონიულ თანხმობას კბადებდა, მაგრამ მომეტებულად მათრობდა მე მისი პირიდან ამომხდარ ბგერათა უნახესი მუსიკალობა.

ყოველივეს ადვილად წარმოიდგენ, მეგობარო, რადგან შენ იცნობ ჩემი გულის გრძნობიერობას.

დასასრულ, ეტლიც გაჩერდა.

მთერაღოთ ჩამოეხტი ეტლიდან და ისე გაბრუებული ვიყავი ლოტეს სიახლოვით, რომ მახლობელ დარბაზიდან მომაგალ მუსიკის ხმას არც კი ვაქცევდი ყურადღებას.

ორივე ანდრანი და ერთიც ვინმე N.R. მოუახლოვდნენ ეტლს — მათ შორის ორი ლოტეს და ერთი ჩემი მეინახე ქალის პარტნიორები იყვნენ.

კავალრებმა თავიანთი დამები წაიყვანეს. მეც ჩემს პარტნიორს შევევევი დარბაზში.

დავიწყეთ მენუეტის ცეკვა.

მე ზედიზედ ვიცვლიდი პარტნიორ ქალებს. ლოტემ და მისმა კავალერმა ინგლისური დაიწყეს და ადვილად წარმოიდგენ, როცა მწკრუმში ცეკვის დროს მან ჩვენს სიახლოვეს ჩაატარა რამდენიმე ფიგურა, რა შთაბეჭდილება შეიქნებოდა!..

¹ წიგნის სათაურია. ავტორს ვანგებ არ ამხელს ამ წიგნის დამწერი.

შენ უნდა ნახო მოცეკვავე ლოტე: მთელს თავის სულსა და გულს, მთელს ჰარმონიულ მიხრას-მოხრას ტანისას ამჟღავნებს იგი და ყველაფერი მის გარშემო იჩრდილება და უჩინარი ხდება ამ დროს.

ლოტე შეძიარდა, მესამე ჯერზედ თქვენთან ვიცეკვებო. თანაც გულწრფელად აღიარა – გერმანულ მენუეტს უფრო მეტი სიამით ვცეკვაუო. ჩემი კაჟალერი ცუდად ცეკვავს, – დასძინა ლოტემ, – და იმასაც ვატყობ, ველარც თქვენი დამა ცეკვავს ჩინებულად. ესაა მხოლოდ, ჩემს კაჟალერს უნდა სთხოვო ნება და მე თქვენს დამას დაეთანხმებო.

ამის შემდეგ მე ლოტეს გაუწოდე ხელი და დავიწყეთ ცეკვა.

თავდაპირველად ჩვენ უბრალოდ ვხალისობდით, სხვადასხვა ფიგურას ვაკეთებდით როგორის სიმკვირცხლით, როგორის გრაციით ნარნარობდა მისი მშვენიერი ნახი სხეული! და როცა ვალსის ტემპი აჩქარდა და სფეროების რიალი ვიგრობენით, თავდაპირველად შეფერხდა ცეკვა, რადგან ეს ბევრს არ ემარჯვებოდა. ჩვენც შეჩერდით და როცა მოხალისენი მოიქანცნენ და საცეკვაო ასპარეზი დასცალეს, ჩვენ ისევ ჩავერეთ, და მხოლოდ ანდრანმა და მისმა პარტნიორმა ქალმა გაგვისწორეს ნაბიჯი.

მე უკვე არსებიდან გამოვედი, ჩემი სული ცას შექტურენდა, ეგზომ ძვირფასი არსების სიახლოვით აღტყინებული. წალიჯონივით დავქტროდით მწკრივებში და ვილჰელმ, უნდა გამოგიტყდე, ფიცი დაუდე, არასოდეს მივცე ნება ჩემს სიყვარულს, რომ მან სხვა ვინმესთან იცეკვოს. ვინც ჩემს გულს უყვარს, იგი მხოლოდ ჩემთან უნდა ცეკვაოდეს, მხოლოდ ჩემთან, თუნდაც ამ გზით ბოლოც რომ მომეღოს. შენ კარგად გესმის, რისი თქმაც მინდა.

მესამე ინგლისური ცეკვის დროს ჩვენ მეორე წყვილი ვიყავით.

როცა ჩვენ ორმა ცეკვით გაეიარეთ მწკრივი და ერთს ხნიერ მანდილოსანს მიუახლოვდით, მან ლოტეს ღიმილით გადმოხედა, თითოთ დაემუქრა და უნებლიეთ დასცდა ბაგეთაგან: „ალბერტ“.

და ამის შემდეგ ცეკვით გაჰყვა თავის კაჟალერს.

– ვინ არის ალბერტ? – შევეკითხე ლოტეს, – გთხოვთ მომიტევოთ კადნიერება ამგვარი, – დაუსძინე თანაც.

ის-ის იყო, ლოტე პასუხის მოცემას აპირებდა, და ამ დროს ურთიერთს უნდა გავცლოდით მერვე დიდი წრის ჩასატარებლად.

და როცა მოცეკვავეთა მწკრივში ისევე შევიყარებით, მე მის შუბლზე შევაძინე გულჩათხრობილი იჭვის ჩრდილის გაელვება.

— რად დაგიძალოთ, — მითხრა ხმადაბლა ლოტემ და პრომენადისთვის გამომიწოდა ხელი, — მოკლედ რომ გითხრათ — ალბერტი ჩემი დანიშნულია.

ეს ამბავი ჩემთვის არახალი იყო. მაგრამ ეს სიტყვა იმის მიმართ, რომელიც სულ რამდენიმე წუთში ასე შეიტკბო ჩემმა სულმა, მეუცხოვა იჩქითად. მოკლედ: დაიბენი, თავბრუ დამესხა, ნაბიჯი ამერია, რომელიდაც წყვილს გადააწყფი. ამის გამო ყველაფერი აირია მოცეკვავეთა მწკრივებში და დიდი ხნის გაწამაწია დაგვჭირდა მწკრივების გამოსასწორებლად.

ცეკვა დასრულებული არ იყო, როცა ელვამ მოუხშირა, მალე გრგვინვამ და ქუხილმა დაჩრდილა მხიარული მუსიკის აკორდები. სამი ქაღალდი გამოაკლდა მწკრივებს, მათი კავალრებიც აიროვნენ, ყველანი ანოჩქოლდნენ.

მუსიკა დადუმდა.

ბუნებრივია, როცა უბედობა და ხიფათი სიამოვნების პროცესში თავს დაატყდება ადამიანს, ეს უფრო საგრძნობია; მით უმეტეს იმ წუთში ეს უფრო თვალსაჩინოა, როცა ჩვენი გრძნობები ვნებითა და სიტკბოებითაა აზვავებული.

ეს იყო მიზეზი იმისა, რომ მრავალი ქალთა შორის საოცრად დაღრეჯილიყო ამ ამბით. ერთი ქალი კუთხეში დაჯდა და ფანჯრისკენ ზურგშექცეულმა თითებით დაიგმანა ყურები.

მეორემ დაიჩოქა მის წინაშე და კალთაში თავი ჩაუდო. მესამე შუაში ჩაეჩხირა და ცრემლმორეული მოეხვია თავის საყვარელ დაიკოს.

ზოგმა შინ წასვლა დააპირა.

დანარჩენები დაიბნენ და თავათ არ უწყოდნენ, რა ექნათ.

მათი მღელვარებისგან ვნებააღვზნებული ვაჟები თვალებში შესცქეროდნენ გოგონებს და სალოცავად აპყრობილ თვალებში მათთვის ხელსაყრელ და საიმედო სხივის კიანთი უნდა ამოეკითხათ.

ზოგი მათგანი კუთხე-კუთხე დაიზღაზნებოდა და ყალიონს აბოლებდა.

ამასობაში დიასახლისმა შესაფერი დარბაზი მიგვიჩინა. აქ ფანჯრები დარაბებითა და პორტიერებით დაფშმანათ.

დარბაზში რომ შევედი, ლოტე წრეში ალაგებდა სკამებს და ახალ-შემოსულებს ამწკრივებდა ამ სკამებზე.

— ჩვენ დათვლა უნდა ვითამაშოთ, ბატონებო, — გამოაცხადა ლოტემ, — მამ მომისმინეთ

„მე მარჯვნიდან მარცხნივ შემოვუვლი წრეს და თქვენც ჩქარ-ჩქარა უნდა დაითვალოთ ის რიცხვი, რომელიც რომელიმე თქვენგანს მოუწვევს, ვისაც კი შეეშლება იგი, უთუოდ ერთ სილას მიიღებს. მე ამასობაში წრის გარშემო ვირბენ, ვიდრე ათასამდის არ დავითვლი.

საუცხოო სანახაუი იყო, ხელებგამლილი ლოტე წრის გარშემო რომ დაგოგავდა, თანაც ითვლიდა სხაპასხუპით ერთი, ორი საძი...

აუჩქარა ლოტემ.

ვიღაცას შეეშალა და გაისმა ტკაცანი.

ატყდა სიცილი. კიდევ შეეშალა ვიღაცას; ისევ სილაქის ტკაცანი და ისევ საერთო ხარხარი. მეც ორჯერ დავიმსახურე სილა და სიამოვნებით უნდა აღენიშნო, რომ ლოტე მე უფრო დაუზოგველად გამიმასპინძლდა, ვიდრე სხვებს.

საერთო ხარხართა და აღიაქოთით დაბოლოვდა თამაში.

შემდეგ წყვილები კუთხეებში დარიგდნენ. მე დარბაზში შევეყვი ლოტეს. გზაში მეუბნება: — სილამ აუდარი დაავიწყა ხალხს. ვერაფერი ვუპასუხე. ქუხილი გაისმა და საუცხოო ჟუჟუნა წვიმა დაემუა მიწაზე. გააგრილა ქვეყანა და ჰაერი ათსო ნელსურნელებით. ლოტე ფანჯარასთან იდგა იდაყვზე დაყრდნობილი. მან გადახედა მიდამოს, ცისკენ აიხედა და მობრუნდა.

ცრემლით დანამულ თვალებში ჩაეხედე, — მან ხელი ხელზე შემახო და მეუბნება, — კლოპშტოკი. წამსვე მომაგონდა კლოპშტოკის ოდა, რომელსაც იგი გულისხმობდა ამ წუთში. ჩემს გულში მოზღვავებული გრძნობა ვერ დაეოკე, ცრემლი მომერია გრძნობის სიჭარბისაგან, ვაკოცე ხელზე და ისევ ჩაეხედე თვალებში.

ფენისის 19.

აღარც კი მახსოვს, სად შევეწყვიტე ჩემი მოთხრობა. ის კი ვიცი, რომ იმ დამეს ორ საათზე დავწყე და რომ შემძლებოდა ყოველივე ეს სიტყვიერად მომეთხრო შენთვის, ალბათ გათენებამდის მოუუნდებოდი ყოველივე ამის გადმოცემას.

რაც მოხდა ჩვენი შინ დაბრუნების დროს, ეს ყველაფერი არ მომიწერია შენთვის, მაგრამ სხვა დროისთვის იყოს.

შხემ დაფერა დანამული ტყე და გარშემო მწვანე წალკოტები, ჩვენი შეინახუნი სთვლემდნენ.

— თქვენც ხომ არ გეძინებათ? ჩემი გულისთვის ძილი არ მოიკლოთ, — მეუბნება ლოტე.

— ვიდრე თქვენს თვალებს შეეცქერი, რა დამაძინებს, — ვუთხარი და თვალი გაუშვართუ. და ორივე ვფხიზლობდით მის ჭიშკართან მისვლამდის.

ჭიშკარი მსახურმა ქალმა გაგვიღო, — ლოტემ შეინაურები მოიკითხა, — ყველანი კარგად არიან, ჯერ ყველას სძინაეს, — იყო პასუხი.

მე დაუტოვე იგი და თანაც ნება ვთხოვე იმავე დღეს ვხლებოდი. მან ნება დამართო. მეც ვინახულე ხელმეორედ, და ამის შემდეგ მე არ მენადვლება მზისა და მთვარის ეტლების ცვალებადობა. ჩემთვის ერთია — დღეა თუ ღამე და მთელი ქვეყანა სხვითა კრთომას ჰკარგავს ჩემს თვალში.

იონისის 21

ისეთ ბედნიერ დღეებს ვატარებ, როგორსაც დემერთი გამოიზოგავს ხოლმე თავის წმინდანებისთვის. დეე, მომიფიდეს, რაც მოსასვლელია და არც უფლება მაქვს ვთქვა — მიწიერი სიხარული არ მიგემნია-მეთქი.

ახლა შენ ადვილად წარმოიდგენ, რა ბედნიერებაა ჩემთვის, რომ ჩემი სამყოფლიდან სულ ნახევარი საათის საგალი გზაა ლოტემდის. როგორ შემქმლო მე ეს მცოდნოდა, როცა ვალჰაიმს ჩემი სეირნობის საბოლოო სადგურად ვირჩევდი, რომ იგი ასე ახლოს ყოფილა სამოთხესთან. რამდენჯერ მინახავს საბაზიერო სასახლე სეირნობის დროს ხან გორაკიდან, ხან თვალმოკერით გვერდს ჩავლილს, ვილჰელმ, მე ბევრი მიფიქრია ადამიანის აღმოჩენითი სურვილების შესახებ, როცა იგი აღარ ეტევა თავის ნაჭუჭში, დაძრწის გარემოში და ეძებს ახალსა და ახალს.

ხანდახან იგი შეიკუმშება.

კარჩაკეტილ ცხოვრებას ეძლევა და გარე სამყაროს ამბებიც იშვიათად აინტერესებს.

საოცარი რამეა: როცა აქ მოვედი და მთიდან ძირს გაშლილ ჭაღლაკებს გამოვხედე, ძლიერ მომეწონა.

მახლობლად ტყეა. ნეტავ შემეძლოს მის ჩრდილში არევა.

შორს, შორს მთის მწვერვალი მოსჩანს, — გადმოღმა ველია ველზე მოდგმული.

შემეძლოს, ნეტავ, დავიკარგო მე მათ წიაღში და გაეითქვიფო.

შორეთი და მომავალი ერთმანეთსა ჰგვანან. დიდი, ბინდით მოცული სავსება მოელის ჩვენს სულს და ჩვენი სულიც ესწრაფვის ამ სავსებას მოწყურებული. და როცა ჩვენ ვუახლოვდებით მის იდუმალ მიჯნებს და ძველი „მანდ“ „აქ“-ად შეიცვლება და ჩვენ კიდევ იმედგაცრუებული და შეზღუდული შევცქერით სფეროებს.

ასე ეძიებს თავის სამშობლოს გზადაკარგული მოხეტიალე და როცა მობრუნდება თავის ქოხში, თავის მეუღლის მკერდთან მოისვენებს, თავის ბალებების ხილვით დასტკება და ოჯახისთვის ზრუნვა მიანიჭებს მას იმ ნეტარებას, რომელსაც შორეულსა და უდაბურს ქვეყნებში ამაოდ ეძებდა.

როცა მე დილდილობით მზის ამოსვლის უმაღლეს ვალქაიმში ავალ და რესტორნის ბოსტანში ცერცვის პარკებს დაუგროვებ, კოჭობს ამოვირჩევ სამზარეულოში, ჯერ კარაქს ჩავაგდებ, მერმე ცერცვს, ცეცხლთან მივდგამ მერმე ქოთანს და ჩემი ჰომეროსის კითხვას დავიწყებ.

ამ წუთში მე ცხოვლად დამიდგა თვალწინ პენელოპეს საქმროები რომ საქონელს დაჰკლავენ და მწვადების შესაწვავად ცეცხლს როგორ დაანთებენ.

უნდა გამოვიტყდე, მე ძლიერ დანატრებული ვარ პატრიარქალურ ცხოვრებას.

ჩემს სულს სიხარულით ავსებს ისეთი ადამიანის სიახლოვე, თავის ნაჭირნახულვე ბოსტნეულს რომ შინ მოიტანს და არა მარტო ნაყოფს, ყველა იმ ცისმარე დილებს, როცა მას ესა თუ ის მცენარე დაურგავს და გამოუხშირავს, გაუმარგლავს, ყველა ნაზ საღამოს, როცა მას ეს მცენარე მოურწყავს, და შესამჩნევი ზრდისთვის თვალი უდევნებია, და ყოველივე ამას ერთ წუთში განიცდის, როგორც ძვირფას ჯილდოს თავის შრომისას.

ფინისი 29.

გუშინწინ ქალაქიდან ჩამოვიდა ექიმი ლოტეს მამასთან და მნახა მე მიწაზე მჯდომარე ლოტეს და-ძმათა შორის.

ზოგი მხარზე მაჯდა, ზოგს უულიტინებდი, კვალერსებოდი, და საერთოდ უშველებელი ჩოჩქოლი და აურზაური იყო ამტყდარი.

ექიმი, როგორც სჩანს, ფრიად დიგმატიურად მოძართული მანეკენი უნდა იყოს, მაღალ საყელოთი და თეთრი მანეკეტებით მოკაზმული მანეკენი; მას არ მოწონა ჩემი საქციელი. მისი აზრით, ეს არ შეეფერება სერიოზულ ადამიანს. ყველაფერი ეს მის ცხვირზე ამოვიკითხე.

მე მაინც ჩემი არ დამიშლია, განვაგრძე ბავშვების კარტების ხუხულის აგება, ვიდრე ბავშვებმა ხელმეორედ არ დაანგრის იგი.

მერმე ქალაქში ჭორიკანობა დაიწყო ექიმმა: მოხელის ბავშვები ისედაც გაუზრდელებია და ვერტყერი უარესად აფუჭებსო მათ.

დაიხ, ჩემო ვილკელმ, ბავშვები ყველაზე ახლოს არიან ჩემს გულთან.

როცა პატარა არსებაში მომავალი ნიჭისა და ძალის ნორჩ ყლორტებს საცნაურს ვყოფ, ბავშვის სიჯიუტეში მომავალ სიმტკიცის ნიშნებსა ვსჭვრეტ და სიცელქე მიმელაუნებს სიმალხაზესა და ჰუმორს, რომელიც ბედის ქარიშხლის გადასატანად ასე საჭიროა ადამიანისთვის, ეს სიხარულით ავსებს ჩემს გულს და ყოველთვის ვიმეორებ მე კაცთა მოდგმის ბრძენი ოსტატის სიტყვებს: „უკეთუ არ იქნებით ვითარცა ყრმანი“...

და, ჩემო კეთილო, ჩვენ ასე გვჩვევია: ქვეშევრდომებსავით ვექცევით იმათ, ვინც ჩვენი სწორია, უფრო მეტს გეტყვი, — ვინც ჩვენ ნიშუშად გამოგვადგება კიდევაც.

ჩვენ მოწადინებული ვართ ნებისყოფა აღვკვეთოთ ბავშვში. ჩვენ ხომ ვაფასებთ ჩვენსავე ნებისყოფას და რა შუაშია აქ უპირატესობა?

განა ის, რომ ჩვენ უფრო ხნიერები და ჭკვიანები ვართ, უპირატესობას გვაძლევს?

სათნო და საყვარელო მამაო სახიერო!

ყველა ბავშვს შენ ხედავ თვალით, პატარებს, და მათ შორის თუ ვის ანიჭებ უპირატესობას, ეს ძემან შენმან ჩვენ გვაუწყა კიდევაც ერთხელ.

შშვიდობით, ვილკელმ, კმარა ამ საგანზე აწ ამდენი მჭკვრმეტყველება.

ფლისის 1

რამდენ შვებას მოკვგრის ალბათ ლოტეს სიახლოვე ავადმყოფს; ამას ნაწილობრივ ჩემი სნეული გულის მაგალითიც დაადასტურე-

ბს. ლოტე რამდენიმე დღეს დაჰყოფს ამჟამად ქალაქში ერთ ფრიად სათნო ქალთან, რომელიც ექიმების სიტყვით, სულთმობრძავე მომაკვდავია – და უკანასკნელ წუთებში ლოტეს მოგვრა უთხოვია.

გასულ კვირას მე და ლოტემ სტ...ს მღვდელი მოინახულეთ, ეს ადგილი ქალაქიდან ერთი საათის საფაღზეა, მთის ფერდობზე. ლოტემ თავისი ორი დაია თან წამოიყვანა. როცა ჩვენ, ორი უშველებელი კაკლის ხით დაჩრდილულ ეზოს მიეუახლოვდით, მოხუცებულს თავისი არგანი დავიწყებოდა და წინ შემოვება ლოტეს. ლოტემ დაასწრო მოხუცს. დასვა ისევ თავის ადგილზე, გვერდით მიუჯდა, მამის მოკითხვა და საღამო დაუმოწმა და მოეფერა მის გვერდით მჯდარ გაბურძენილ, ზღმურტლიან ბიჭუნას, მისი სიბერის საწუგემო ნაბოლარას.

უნდა გენახა, როგორ ვვლებოდა იგი თავს მოხუცებულს, ხმაც აუწია, რომ ყრუ ხუცესს გარკვევით გაეგონა მისი სიტყვები, მოუწონა ბებერს კარლსბადში საექიმოდ წასვლის განზრახვა. არწმუნებდა, ახლა უკეთ გამოიყურებო, ვიდრე უკანასკნელი შტევედრის დროს.

ამასობაში მე ხუცის მეუღლეს მივესალმე.

მოხუცი ხუცესი გამხიარულდა.

მე კაკლის ხეებს თვალი შევავლე და ხოტბა შევასხი მის ჩრდილმრავალ შტოებს.

ხუცესმა ამ კაკლის ხეების წარმოშობის ამბავი წამოიწყო.

— ის მეორე, უფრო ხნიერი კაკლის ხე ვინ დარგო, არ ვიცით. ზოგი რას ამბობს, ზოგი რას. ეს კი სწორედ ჩემი მეუღლის ხნისაა, ე.ი. ორმოცდაათი წლისა. დილით დაურგავს ჩემს სიამმრს ეს ხე და იმავე საღამოს ჩემი ცოლი დაბადებულა. ჩემი სიამმრი ჩემს მოსვლამდის ამ ეკლესიაში სწირავდა. ვერ წარმოიდგენთ თუ როგორ ჰყვარებია მას ეს კაკლის ხე!.. არც მე მიყვარს იგი მასზე ნაკლებად.. ჩემი ცოლი ამ კაკლის ქვეშ ნამორზე იჯდა და ქსოვდა, როცა მე ოცდაშვიდი წლის სტუდენტმა აქ მოვადწიე პირველად.

ლოტემ მღვდლის ქალიშვილი მოიკითხა, გამოირკვა – იგი ბატონ შმიდტთან ერთად სათიბებისკენ გადასულა მუშების მისახედავად. და ხუცესმა განაგრძო თხრობა, თუ როგორ შეჰკვდლებია იგი მომაჯალ სიამმრს, როგორ შეჰყვარებია თავისი მომაჯალი საცოლუე. ვერ მთავარდიაკონი გამხდარა და მერე მღვდელი. მისი მოთხრობა

ჯერაც დასრულებული არ იყო, როცა ხუცის ქალიშვილი და ბატონი შმიდტი სათიბებიდან დაბრუნდნენ.

ქალწული ლოტეს მიესალმა, გაიხარა მისი ნახვით და მე უნდა ვაღიარო: ის ქალი ძლიერ მომეწონა.

მარდი, აშოლტილი, შაკვკრემანი!.. სამასლაათოდ საამო ქალი.

მან გაგაცნო თავის მიჯნური (აგრე უწოდებდა იგი ბატონ შმიდტს) – სათნო სახის მოკრძალებული მამაკაცი, რომელსაც ეტყობოდა, არ ეწადა ჩვენს ბაასში გარეუა, თუმცა ლოტე დაჟინებით ცდილობდა მის ჩათრევას ჩვენს მასლაათში.

მე მას გამომეტყველებაზე შევატყვე: დანარჩენებთან გამოლაპარაკებას უშლიდა არა გონების შეზღუდულობა, არამედ სიჯიუტე და გესლიანი ჰუმორი. სამწუხაროდ, ეს სულ მალე გამოაშკარავდა.

როცა ფრედერიკამ და ლოტემ სასეირნოდ წამიყვანეს, ფრედერიკას გავესაუბრე. ბატონი შმიდტის აქამდე რკინისფერი სახე ერთბაშად გაფითრდა და ჩამობნელდა. ლოტემ იდაყვი მიბიძგა და მანიშნა, ერთხილად მოუპყრობოდი ფრედერიკას. მე არ მიყვარს, როცა ადამიანები და განსაკუთრებით ახალგაზრდები უკმეზობენ, ერთიმეორეს უღრუნენ.

საღამოს, როცა ხუცის სახლში მობრუნდით და სამხრობას შევუდექით, განზრახ მივმართე საუბრის გეზი ამქვეყნიურ სიხარულისა და ურვისკენ.

ადამიანები, ვამბობდი მე, ამაოდ წუწუნებენ – ამ ცხოვრებაში ბედნიერი დღეები ცოტაა და უხეირო ბევრია-მეთქი.

ჩვენ რომ ალალ-მართალი გულის პატრონები ვიყოთ, რომელიც შეიშნობს და შეიტკობს სიკეთეს, მაშინ შესაძლებელ გულის შეერთებას და მწუხარებას უფრო ადვილად ავიტანდით.

— კი მაგრამ, ჩვენი სულიერი განწყობა ხომ მთლად ჩვენგან არ არის დამოკიდებული, ჩვენი სხეულისგანაც ბევრია დამოკიდებული! როცა ადამიანი შეუძლოდაა, მაშინ იგი სულიერადაც შეწუხებულია, — ამბობდა ხუცის ცოლი. მე დავეთანხმე ამ შემთხვევაში მას.

— მაშინ ჩვენ ეს აუღმყოფობას უნდა მივაწეროთ, — განვაგრძე მე, — და წაშალიც უნდა მოვიკითხოთ შესაფერი.

— სწორია, — შენიშნა ლოტემ, — ჩვენზედაც ბევრი ჰკიდა. ჩემს თავზე გამომიცდია, როცა ცუდ გუნებაზე დაუდგები, გაჯალ ბაღში,

რომელიმე არიას ვიძღვრი ჩემთვის, ხშირად ცეკვასაც ავაყოლებ შეუძნეველად და მწუხარებაც უცებ გადამეყრება.

— სწორედ მეც ვც მინდოდა მეთქვა, — ჩამოვართვი სიტყვა ლოტეს, — უგუნებობა სხვა არაფერია, თუ არა სიზარმაცის ერთი დარგი. ჩვენ უნდა შეგვეწვედეს ნებისყოფა — ჩვენოვე ბუნება აღვზარდოთ და დავგემოთ.

ფრედერიკა გულდასმით გვისმენდა და შმიდტმაც ასეთი წინადადება ჩააკურა ჩვენს საუბარში: — ჩვენ ხომ არ ძალგვიძს ჩვენი ბუნების დაოკება და ჩვენი გრძნობების ეგზომად დამორჩილება?!

მე განვაგრძე.

— აქ ლაპარაკია ისეთ უსიამო გრძნობებზე, რომელთა მოშორება ყოველ ადამიანს გაუხარდებოდა.

ცხადია, ვინც დასწულებულია, იგი ექიმებსაც მიაგნებს და უმწარეს წამლებს არ დაერიდება თავის ჯანმრთელობის აღსადგენად. მე შევნიშნე, მოხუცებული ხუცესიც დააინტერესა ჩვენმა საუბარმა. მის გასაგონად ხმას აუწიე და ბერიკაცისკენ პირშექცეულმა განვაგრძე:

— ყოველგან ამდენს ქადაგებენ ცოდვების წინააღმდეგ და უგუნებობის წინააღმდეგ კი მე ჯერ კრინტიც არა მსმენია არაფისგან.

— ეს ქალაქის მღვდლებმა უნდა გასწიონ ასეთი ქადაგება, — ჩაერია ბერი ხუცესი საუბარში, — გლუბებს უგუნებობა და ბოროტი ჰუმორი არა სჩვეიათ. თუმცა ესეთი ქადაგება ძლიერ მოუხდებოდა ჩემს ცოლსა და პატოცემულ მოხელეს.

ბერიკაცის სიტყვებმა დამსწრეთა საერთო ხარხარი გამოიწვია, თვით მოლაპარაკეს კი ისეთი ხველა აუტყდა, რომ კარგა ხანს ვლუმდით დანარჩენებშიც.

ამის შემდეგ ახალგაზრდამ, შმიდტმა აიღო სიტყვა:

— თქვენ გესლიან ჰუმორს ცოდვად თვლით, მე ეს გადაჭარბებულად მიმაჩნია.

— უთუოდ, — ვუპასუხე მე, — ის, რითაც ადამიანი თავის თავსა და თავის მოყვასს ავნებს, უთუოდ ღირსია ამგვარი სახელის.

ფლისის 6.

ლოტე თავის მომაკვდავ მეგობარ ქალს დასტრიალებს თავს, იგი მუდამ ერთნაირია, კეთილშობილი, სათნო არსება, რომელიც ტკი-

ჭინღებს აწუშებს, უბედურთ ანუგეშებს ყველგან, სადაც კი ხელი მიუწვდება.

გუშინ საღამოს სასეირნოდ წვიდა პატარა მარიანესა და ვალხენთან ერთად. მე ეს წინასწარ ვიცოდი და შევხვდი. საათ-ნახევარი ვიარეთ, შემდეგ ქალაქში მოვედი, და მოვისვენეთ იმ წყაროსთან, რომელიც მე ვვხვობ მიყვარს. ღოტე ღოდზე ჩამოჯდა.

ჩვენ მის გვერდით ვიდექით მე გარშემო მიმოვიხედე და მოვიგონე ის დრო, როცა დამარტოებული დაუდიოდი ამ მინდორში.

„ძვირფასო წყარო, — ვთქვი ჩემს გულში, — რამდენი ხანია შენთან არ მოესულვარ გულნადვლიანი. ხანდახან გზად გავლილს თუ მომიკრავს შენთვის მხოლოდ შორიდან თვალი“.

ჩავიხედე ძირს და დავინახე, ვალხენს ამოჰქონდა წყაროდან წყლით საუსე ჭიქა: მარიანე შეეგება და უნდოდა ჭიქა გამოერთმია.

— არა, — იყვირა ბავშვმა, — ღოტქენ, შენ პირველმა უნდა მოსვა ეს წყალი.

ისე აღმაფრთოვანა ამ საყვარელი ბავშვის სინაზემ და გულჩვილობამ, სხვა ვერაფრით გამოუხატე ჩემი გრძობა, ავიყვანე ხელში პატარა და ვაკოცე, ისე მაგრად ვაკოცე, რომ ბავშვმა ტირილი მორთო.

— ოი, ოი, თქვენ ატკინეთ მას რაღაც, — წარმოსთქვა ღოტემ. ხელი მოჰკიდა ბავშვს და წყაროზე ჩაიყვანა. ბავშვი გაფაციცებით იფხაჭინდა ლოყაზე ჩემგან ნაკოცნ ადგილს, რათა საძაგელი წვერი არ ამოსვლოდა ლოყაზე.

ღოტეც აღერსიანი მზრუნველობით შეელოდა მას ლოყების ჩამობანაში.

— ვილქელმ, უნდა გამოგიტყდე, არც ერთი ნათლობისთვის არ მიდევნებია ასე გულმოდგინედ თვალყური.

და როცა ღოტემ ბავშვი ზვეით ამოიყვანა, მზად ვიყავი მას ფერხთით ჩავარდნოდი, როგორც ვინმე წინასწარმეტყველს, რომელმაც მთელს ერს წარხოცა ცოდვები ნაკურთხი წყლით.

აღტაცება გულში აღარ დამეტია, და ეს მცირე განცდა იმავე საღამოს ერთ ჩემს ნაცნობს გაუუზიარე.

ეს კაცი ძლიერ გონებამახვილი მეგონა, მაგრამ წარმოიდგინე, რომ შეემცდარვარ.

— ეს ძლიერ ცუდია ღოტეს მხრიდან, — ამბობდა იგი, — ასე-

თი ცრუმორწმუნეობა არ უნდა ჩაუნერგონ ბავშვებს, თორემ როცა წამოიზრდებიან, მაშინაც ირწმუნებენ ამგვარ რამეებს.

გამახსენდა, რომ ამ კაცმა ერთი კვირის წინათ ბავშვი მონათველინა.

ამიტომაც გაჟრუმი.

ჩემს გულში კი ეს ჭეშმარიტება უცვლელი რჩება. ჩვენ სწორედ ისევე უნდა მოვექცეთ ბავშვებს, როგორც ჩვენ გვექცევა გამჩენი; იგი ხომ ადამიანებს ბედნიერებას მაშინ აგროძობინებს, როცა მათ გონებას ბუნდოვანი ოცნების ჟრუანტელით გააბრუებს.

ფლისის 8.

ჩვენ ვალკაიმს წავედით. ქალები ეტლით დაწინაურდნენ. სეირნობის დროს ლოტეს თვალებზე ვფიქრობდი.

უთუოდ შლგვი ვარ, ჩემო ვილკელმ.

შენ უნდა ნახო მისი თვალები! ეს თვალები ძელანდება დაძინებისას.

როცა ქალები ეტლში სხდებოდნენ, ეტლის გარშემო ვიდექით: ჭაბუკი ვ. ზელშტატი, აუდრანი და მე. ქალები მზიარულ ჭაბუკებს ებაასებოდნენ. მე ლოტეს თვალებს ვეძებდი. აჰ, მისი თვალები ხან ერთს უძნერდნენ, ხან მეორეს. მაგრამ მე არ მაღირსა მან შემოხედვა, მე, რომელიც ეგზომ ნაღვლიანი მის წინაშე ვიდექი. აჰ, ჩემმა გულმა ათასკეცი მშვიდობით გააცილა იგი!..

ეტლი გაქანდა და ჩემს წამწამებს მოაწვა ცრემლი.

თვალი გაუყოლე, ლოტეს თაეშალს შევასწარი თვალი და მან მოიხედა. ნეტავ მე თუ მომხედა?

ძვირფასო! მე კი ჯერაც არ ვიცი დანამდვილებით: მე თუ სხვას? მაგრამ ვინ იცის, ეგებ მე მომხედა.

ეგებ!

ეგებ?

აჰ, რა ბავშობაა!

ღამე მშვიდობისა, ვილკელმ!

ფლისის 10.

ვერ წარმოიდგენ, რა უხერხულ მდგომარეობაში ვვარდები, როცა საზოგადოებაში მასზე დაიწყებენ ლაპარაკს. ხშირად მეკითხებიან

კიდევაც, თუ როგორ მომწონს მე ლოტე? ეს სიტყვა მწიფანა გველი-
ვით მძაგს. ვის მოწონება ლოტე ისე, რომ მთელი მისი გრძნობები,
მისი სული არ შეიპყრას და არ დაატყვევოს.

მოწონება!

ვიღაცამ ამას წინათ ისიც მკითხა: ოსიანი როგორ მოგწონსო!

ფლისის 11.

ქალბატონი მ... ძლიერ ცუდი არსებაა, მაგრამ ლოტეს ხათრით
ვითმენ ამ ქალის სიახლოვეს.

დღეს ლოტემ საოცარი ამბავი გადმოძცა.

ფლისის 11.

მოხუცი მ... ფრიად ძუნწი და საძაგელი კაცია, რომელიც წლების
განმავლობაში აწვალებდა თავის ცოლს.

რამდენიმე კვირის წინათ, როცა ექიმებმა იმედი დასწურეს მისი
ცოლის გადარჩენისთვის, ცოლმა ქმარი იხმო, ლოტეს თანდასწრე-
ბით გამოელაპარაკა: მე სიკვდილის წინ ერთ რამეში უნდა გამო-
გიტყდე, ჩემი სიკვდილის შემდეგ ყოველფე გაუგებრობის თავიდან
ასაცილებლად.

მე ოცდაათი წლის განმავლობაში როგორც შემეძლო, ხელ-
მომჭირნედ ვაწარმოებდი ოჯახურ საქმეებს. შენ უნდა მაპატიო, რომ
ამ ხნის განმავლობაში მე გატყუებდი. ჩემი მოყვანის პირველ კვირას
შენ გამიჩინე 7 გულდენი კვირაში, ამ ფულით მე უნდა გავძლოლოდი
ოჯახის გამოკვების საქმეს.

ეს ფული არ კმაროდა, მაგრამ არაფერი გითხარი. რაც მაკლდე-
ბოდა, იმას საოჯახო სალაროდან ვიღებდი შენდა უკითხავად. მე ეს
ფული არ გამიფანტავს, ისევ ოჯახს მოვახმარე.

ახლა ეს იმისთვის გაგიმხილე, რომ ჩემს მოადგილეს საქმე არ
გაუჭირო იმის მტკიცებით, რომ პირველი ცოლი კვირაში 7 გულ-
დენს კმარობდაო...

მე და ლოტემ ბევრი ვილაპარაკეთ ამის შემდეგ ადამიანის აზრო-
ვნების საოცრად აღრევისთვის...

ფლისის 13.

არა, თავს არ ვიტყუებ.

მე მის თვალეებში ნათლად ვკითხულობ: იგი ჩემი ბედით დია დანტერესებულა.

ვიცი, გული არ მატყუებს, თუმცა არ ვიცი, სახიერო, როგორ გაგებდო ამ სიტყვის წარმოთქმა?

მე ვუყვარვარ მას?

ვუყვარვარ?

შენ გაიგებ ამას: მე შემეყვარდა ჩემივე თავი, მე ვაღმერთებ ჩემს თავს მას შემდეგ, რაც დავრწმუნდი, რომ მას ვუყვარვარ.

კადნიერებაა ეს თუ ნამდვილი განწყობის გრძნობა?

მე არ მეფულება ისეთი ადამიანი, რომლისაც მეშინოდეს ლოტეს თვალში.

მაგრამ როცა იგი თავის დანიშნულზე სიტყვას ჩამოაგდებს, ისე გულთბილად, ისე ნაზად იხსენიებს მას, მაშინ მე ისეთივე გრძნობა მეუფლება, როგორიც უნდა ჰქონდეს ალბათ ღირსებაახდის, იარაღაყრილ რაინდს.

ფლისის 16.

აჰ, ელვის სისწრაფით დამივლის ჟრუანტელი, როცა ჩემი თითი უცაბედად მისას გაეკარება ან მაგიდის ქვეშ ჩვენი ფეხები ერთიმეორეს შეხვდებიან.

მე უკან ვიხვე, ცეცხლში დამწვარივით, მაგრამ იღუმალი ძალა წინ გამწვეს – ამ წუთში თავბრუ მქვება.

ო, მისი უბიწო და სათნო სული ვერც კი იგებს, თუ როგორ მახელებს მე ამგვარი წერილმანი.

როცა იგი საუბრის დროს ხელს ხელზე მომადებს, და ჩემკენ მოიწვეს ისე ახლოს, რომ მისი ფშვინვა ჩემს ბაგემდე აღწვეს, მე ისეთი გრძნობა მაქვს, თითქოს უფსკრულში ვიძირებიო. და როცა მე ხანდახან გაუკადნიერდები... რომ ეს ნდობა, ეს გულუბრყვილობა...

ვილჰელმ, შენ გესმის ალბათ, რაც მინდა გითხრა.

არა, ჩემი გული ასე გარეწარიც არ არის.

სირცხვილი!

სირცხვილი!

იგი წმინდანად მყავს მიჩნეული.

ყოველივე გულარძნობა მიყუჩდება მის სიახლოვეს.

ცნობიერებას ვკარგავ მის ახლოს.

იგი როიალზე უკრავს ერთ საუცხოო მელიოდას.

ანგელოზის დარად უკრავს იგი ამ სიმღერას. მისი საყვარელი კიმნია.

ჩემი სული იხიბლება წამსვე, როგორც კი პირველ აკორდებს აი-ლებს ლოტე და ყოველი ლეგენდა მუსიკის ჯადოსნური ძალის შესახებ საცნაური ხდება ჩემთვის, როცა ეს უბრალო მოტევი ასე მოაჯადოებს ჩემს სულს. ხანდახან სწორედ ისეთ დროს დაუკრავს, როცა მე დარდისგან გულგასენილი ყოველ წუთში მზადა ვარ ტყვია მიფუშვირო ჩემსავე შუბლს. ჩემი სულის სიბნელე და იჭვის მატლი ჰქრებიან წაშში და მეც თამამად ამოვისუნთქავ ხოლმე ასეთ შემთხვევაში.

ფლისის 18.

ვილქელმ, რა ბედენაა ეს ქვეყანა უსიყვარულოდ... იგოვეა, რაც ჯადოსნური ლიფლიფა¹ უსინათლოდ.

სინათლის ჩასვლა ამ ლიფლიფაში და წამსვე აირუვიან ნაირ-ნაირი ხატებანი შენს თუთრ კედელზე.

და იგი უბრალო მოჩვენების მეტი სხვა არა იყოს რა, ხომ ესეც ბედნიერებაა, რომ ჩვენ უმწიფარ ჭაბუკებით დუდგებით მის წინაშე, წამიერად აღტაცებულნი ამ ჭრელფეროვან სანახაობით.

დღეს ლოტესთან ვერ წავედი. მიუცილებლად უნდა მენახა ერთი კაცი.

მსახური გავგზავნე ლოტესთან, რათა დღის განმავლობაში ახლოს მყოლოდა ისეთი, რომელიც მის სიახლოვეს იყო დღეს.

მოუთმენლად მოველოდი მის დაბრუნებას.

სირცხვილი, რომ არ მეკრძალვოდეს, მე მას ვაკოცებდი.

ალბათ შენც გსმენია ბონონიური ქვის შესახებ. თურმე ამ ქვას მზვარეში დასდებენ, მზის სხივებს იტაცებს და ამ მოტაცებულ სხივებს ღამითაც ავრცელებს.

ასეთი რამ შეემთხვა ამ ვაჟსაც.

იმის შეგნება, რომ რამდენიმე საათის წინ ლოტეს მზერა, ლოტეს თვალები მის ქურთუკს, მის სახეს, მის სახელოს მოხვდებოდა, ალბათ, ამ მსახურს რაღაც სიძვირფასის შარავანდედით მოსაუდა ჩემს თვალში.

¹ ლიფლიფა (ძვ.) — იგოვეა, რაც ფარანი.

მე დამამწუხრა მისმა სიახლოვემ.

ვილპელმ, ეს წამიერი შვებაც ხომ მოჩვენება არ არის?

ფლისის 19.

დღეს მას ვნახავ.

შეცქერი მზეს, სიხარულით მევსება გული, როცა ჩემს თავს ვამხნეობ:

დღეს ლოტეს ვნახავ.

სხვა სურვილი არა მაქვს მე დღეს.

მისი სიახლოვე – ეს ყოვლის შემცველი სურვილია.

ფლისის 20.

შენი აზრი არ მიჯდება ჭკუაში, მე უნდა გაეყვე ელჩს ...-ს.

მართალი გითხრა, არ შემიძლია სხვისი ხელქვეითობა. გარდა ამისა, ეს ელჩი ყოვლად საძაგელი კაცია. როგორც ვიცი, დედაჩემს ძლიერ უნდა აქტიური ადამიანი გამხადოს (როგორც ეს შენი სიტყვებიდან სჩანს.)

განა მე საკმაოდ აქტიური არა ვარ, თუ გინდ ამჟამად?

არსებითად ხომ სულერთია: კაცი ცერცვის მარცვალს ითვლის თუ მუხუდოსას?

ამქვეყნიური ზრუნვა და ჭაპანწყვეტა ბოლოს და ბოლოს არამზადობისკენაა მიქცეული.

ხომ დამეთანხმები: უცილოდ შლგგია იგი, ვინც სხვისი გულისთვის ფულსა და პატოს გამოეკიდება, მაშინ როცა მას პირადად არც ერთისთვის სცხელა და არც მეორისთვის.

ფლისის 24.

ვიცი, შენ გულგრილად არ ექცევი ჩემს მხატვრულ უნარს. უნდა გამოგიტყდე, დიდი ხანია, არაფერი გამიკეთებია ამ მხრივ.

ასე ბედნიერი აროდეს ვყოფილვარ. ასე არასოდეს მიგრძნია ბუნების მაჯისცემა, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ჩემი ფანტაზია თითქოს დაჩლუნგდა და დაიშალა.

ყოველთაე დაიფუშა, დაირღვა... ჩემი თვალი კონტურებსაც ვერ ერევა.

ხანდახან მგონია: თიხა ან სანთელი რომ მქონდეს, ძერწვას მაინც შეეძლებდი.

სამჯერ დავიწყე ლოტეს პორტრეტი და სამჯერვე ყალბი ხაზები შევნიშნე. ეს მით უმეტეს საწყენი იყო ჩემთვის, რომ რამდენიმე კვირის წინათ ყალბი მარჯვედ მომყვებოდა ხელში.

ამის შემდეგ მისი სილუეტი დავხატე და ამით მოვიოხე გული.

ფლისის 25.

ჰო, ჩემო ძვირფასო ლოტე, მე ყველაფერს გაგიკეთებ, ყველაფერს. მეტი დამაჯალეთ და რაც შეიძლება ხშირ-ხშირად.

მხოლოდ ერთ რამესა გთხოვთ

თქვენგან გამონაგზავნ ბარათებს ქვიშას ნუ მოაყრით მეღნის გასაშრობად.

დღეს თქვენი ბარათი ტუჩთან რომ მივიტანე, ქვიშა აკანწუნდა ჩემს პირში.

ფლისის 26.

ხანდახან გადავწყვეტ: არ ვინახულო ასე ხშირად ლოტე.

გული მაინც შემაცდენს ხოლმე.

მაინც აღთქმასა ვღებ: ხვალ არ წავიდე მასთან.

ხვალეც გათენდება, ახლა რაიმეს მოვიმიზეზებ და უკვე მასთან ვარ.

ასეთ შემთხვევაში ლოტე მეუბნება წინა დღეს: თქვენ ხომ გამოივლით ხვალ? და ერთი მითხარით, ვის ძალუძს ასეთ შემთხვევაში არმოსვლა?

ან არა და რაიმეს დამაჯალებს – და მე შეეპირდები: პასუხს მევე გაახლებ- მეთქი.

ის დღე შემთხვევით კარგი გამოერევა – დიდს ვალკაიშში ავდივარ და იქიდან ლოტეს სახლამდის ნახევარი საათის გზაა.

თვალი დახამხამდება და... მეც მასთან გავჩნდები.

ბებიჩემის ზღაპარი მაგონდება, მაგნიტის მთის ზღაპარი.

როცა გემები მოუახლოვდებოდნენ თურმე ამ მაგნიტის მთას, ლურსმნები და სხვა რკინის საჭურველი მეზღვაურებს ხელიდან დაუსხლტებოდნენ და მაგნიტის მთისკენ გაფრინდებოდნენ და საცოდავი მეზღვაურები ცარიელ ფიცრებზე გაირიყებოდნენ ხოლმე ზღვაში.

ფლისის 30

ალბერტი ჩამოვიდა.

ლოტესას უნდა წავიდე.

და იყოს იგი თუნდ უკეთილშობილესი, ფრიად სრულყოფილი ადამიანიც, მე შემშურდებოდა მაინც ამდენ სრულყოფათა მფლობელის ბედი.

მაგრამ, ვილჰელმ, ამდენი მჭევრმეტყველება რის მაქნისია.

საქმრო ჩამოვიდა.

ძვირფასი, ღირსეული ადამიანია ალბერტ. მას უთუოდ წინდახედულად უნდა მოექცე.

ჩემი ბედი, რომ ლოტესა და მის შებვედრას არ შევსწრებოვარ. ჩემი გული უთუოდ განადგურდებოდა ამ სურათის დანახვაზე. იგი ძლიერ რიგიანი ადამიანია, ჩემი თანდასწრებით ერთხელაც არ უკოცნია ლოტესთვის.

ღმერთმა მიუზღოს სამაგიერო, იგი ძლიერ ანებოვრებს ლოტეს.

თუმცა მე გუჰანი მაქვს ადებული, ამ შემთხვევაში უმთავრესად ლოტეს თავაზიანობას უღვევს წილი.

ქალები ძლიერ სათუთად იქცევიან ასეთ შემთხვევაში. როცა ისინი ორ თაყვანისმცემელს შორის მოექცევიან, მუდამ იმის ცდაში არიან – მეტოქეთა შორის ჰარმონიული დამოკიდებულება დაამყარონ.

უთუოდ აღსანიშნავია ალბერტის დინჯი გულგრილობაც.

ამისდა მიუხედავად, იგი ფრიად მგრძობიარე ადამიანი უნდა იყოს და აფასებს თავის ძვირფას საუნჯეს – ლოტეს.

ალბერტს არა სჩვევია ის უმპური უგუნებობა, რომელიც მე ასე მძაგს ადამიანში.

ალბერტი ანგარიშს უწევს ჩემში ზედმეტ გრძობიერებას. სჩანს, ჩემი გულთბილი დამოკიდებულება ლოტესადმი ალბერტს უკვე შენიშნული აქვს.

და ეს ყველაფერი აორკეცებს მხოლოდ მის უსაზღვრო სიყვარულს საცოლისადმი.

ნეტავ, იჭვის იოტი თუ ღრღნის ხანდახან ალბერტის გულს? მაგრამ ამას მე არ მინდა ახლა შევუბო. გამოგიტყდები, მის ადგილზე მე არც ისე სავსებით უზრუნველყოფილად ვიგრძობდი თავს, თუმცა ეს მან იცოდეს, როგორც თავად ერჩიოს.

ერთი რამ უეჭველია ჩემთვის:

ნელ-ნელა ინიშლება ჩემთვის ლოტეს ახლო ხილვის სიხარული და ბედნიერება.

არ ვიცი, გონების დაბინდება ვუწოდო ამას, თუ სიშლდე?

რა საჭიროა აქ საგნების დასახელება?!

მე ალბერტის მოსვლამდისაც ჩინებულად ვიცოდი იგივე, რაც ახლა ვიცი. კარგად ვიცოდი, რომ არავითარ პრეტენზიას არ განვაცხადებდი ამ ქალზე.

პრეტენზიები არც ახლა მაქვს, მაგრამ შლდეი ახლა ნათლად ხედავს შედეგებს: — მოვიდა სხვა და მისი მიჯნური ეცლება ხელიდან — ბასტა!

კბილებს ვაკანკაწებ და ჩემსავე უბედობას ყბად ვიღებ.

მაგრამ სამკეცი დაცინვა იქნება ჩემთვის იმის თქმა, ესაო და შეკურიგდი ყველაფერ ამას, რადგან სხვა გამოსავალი არ არის.

შეშლილივით დაგხეტილობ ტყე-ღრუში და ლოტესთან რომ მოვალწევ — ვხედავ, ალბერტი და ლოტე მწვანე ტალავერს ქვეშ სხედან და მე ვიწყებ მაშინ ჯაშბაზურად მანჭვას, სისულელეებს ვროშავ ათასნაირს.

— ღვთის გულისათვის, — მეუბნებოდა დღეს ლოტე, — გთხოვთ არ გაიმეოროთ ისეთი სცენა, როგორიც გუშინწინ... თქვენ შეუწყნარებელი ხართ, როცა ზომაზე მეტად გამზიარულდებით.

ჩვენ შორის დარჩეს ოღონდ, ვილჰელმ, და მე განზრახ შევურჩევ ხოლმე ისეთ დროს, როცა ალბერტს არა სცალია, წამწამების დახამხამებაზე ლოტესთან გავჩნდები ხოლმე და უსაზღვროდ ბედნიერი ვარ, როცა ამგვარად დავიმართოხლებ ლოტეს.

აკვისტოს 8.

ძვირფასო ვილჰელმ!

იცოდე, შენ არ მყავხარ სახეში, როცა იმგვარ ადამიანებს ვაძაგებ, რომელნიც მიუცილებელ ბედისწერასთან დაპირისპირებულ ადამიანისაგან ერთგულეებას მოითხოვენ.

მე სრულიადაც არ მიფიქრია იმაზე, რომ შენ ამ შემთხვევაში ანალოგიურად ფიქრობ. არსებითად შენ მართალი ხარ.

მხოლოდ ერთი რამ უეჭველია, ჩემო კარგო: ამქვეყნად იშვიათად ნახავ ისეთ ადამიანს, რომელსაც — ან ჰო, ან არა ჰქონდეს ლოზუნგად. გრძნობები და საქციელები მრავალფეროვან ვარიაციებში

გვხვდებიან, როგორც განსხვავებანი თუნდაც კებიან ცხვირსა და ჩაჭყლეთილ ცხვირს შორის.

შენ არ გამქირდავ, თუ გამოგიტყდები, რომ ყოველივე ნათქვამის მიუხედავად სხვა გეზი უნდა ავირჩიო – გეზი, „ან ჰო, ან არას“ შორის ნაგულისხმევი.

ან როგორ შეგიძლია შენ მოსთხოვო დასწეულბულ, დაუძლურებულ ადამიანს, რომელსაც ავადმყოფობა ნელ-ნელა ღრღნის და სიცოცხლეს უმოკლებს, რომ მან ერთი ხელის დაკვერით მახვილი ჩაიცეს მკერდში? განა საშინელი სენი, რომელიც მის ჯანმრთელობას ანადგურებს, ნებისყოფასაც არ ართმევს სხეულს?

შენ აქ შეგიძლია ასეთი იგავითაც მიპასუხო ჩემს ნათქვამზე: რომელი შლგვი არ დასთანხმდება ერთბაშად მოაკვეთინოს სახადით შეპყრობილი მარჯვენა, ვიდრე ყოყმანით უცადოს მთელი სხეულის დააუადებას?

ეკ, ვილკელმ, ხანდახან მეც მომივლის ჟინი: ერთბაშად დავუუსხლტე ხელიდან ბედისწერას, მაგრამ რომ არ ვიცდი, სად წავიდე, სად გავიქცე?

საღამოს.

ეს რამდენიმე დღეა, ხელი ავიღე ჩემს დღიურზე.

დღეს ისევ მომაგონდა იგი და გავოცდი, როგორ დეტალურად ჩამიწერია ყოველივე.

როგორი ბავშვური უბრალოება!

ყოველი ჩემი საქციელი ნათლად შემინიშნავს და შემიგნია. ახლაც ყოველივე ნათელია ჩემთვის, მაგრამ ჩემი მდგომარეობა ამ გზით არამც და არამც არ შემსუბუქებულა.

ავვისტოს 10.

მე რომ შლგვი არ ვიყო, ჩინებულად მოვაწყობდი ჩემს ცხოვრებას. იშვიათად მოხდება ადამიანში ეგზომ კეთილი ელემენტების შეხამება, როგორსაც მე ვხედავ ჩემს არსებაში.

ცხადია, ჩვენზე გულაია ჩვენი ბედნიერების ფუძე და ზედსაყრდენი.

როგორი ბედნიერება იქნებოდა ასეთი ძვირფასი, თავაზიანი ოჯახის წევრობა!

მოხეცებულ მამას ოჯახისას შვილად მიაჩნდე, პატარებს მამასავით უყვარდე და უყვარდე ლოტეს...

ალბერტი თავისი თვინიერი ბუნების წყალობით ოდნავაც არ არღვევს ჩემი ბედნიერების იდილიას.

ალბერტი მგობრულ თავზიანობას მაგებებს მუდამ, ლოტეს შემდეგ მე უძვირფასესი ადამიანი ვარ მისთვის.

ვილჰელმ, იცოდე, გაგიზარდება, ყური რომ დაუგდო, როგორის სიამით ვსაუბრობთ ხოლმე ჩვენ სეირნობის დროს ლოტეზე.

ქვეყანას ალბათ ამაზე სასაცილო დამოკიდებულება არ ზმანებია. მიუხედავად ამისა, მე ხშირად ცრემლსა მგვრის ეს ამბები.

ალბერტმა მიაშპო. როცა ლოტეს დედა კვდებოდა, ოჯახი და ბავშვები ლოტეს ჩააბარა და მისივე სურვილი ყოფილა თურმე ალბერტს გაჰყოლოდა ცოლად.

ამის შემდეგ სულ სხვა სული დაუფლებია ლოტეს. ახალგაზრდა ქალწულს დედის აღერსმა ნამდვილი ოჯახის დედის სული ჩაჰბერა. იგი ყოველ წუთში ოჯახისთვის იღვწის და ზრუნავს, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ქალწულური სიანცე და ხალისიანობა არ დაუკარგავს.

მე ყურს ეუგდებ ალბერტის საუბარს, ვწყვეტ გზადაგზა ფერად ყვავილებს, უჩუმრად ეუთხზავ ლოტეს მშვენიერ გვირგვინს კელის ყვავილებისას, ვისერი მახლობელ მდინარეში და ნაღვლიანად გაესცქერი ტალღებისაგან მოტაცებულ კონას.

არ მახსოვს, მე შენ მოგწერე თუ არა, რომ ალბერტი აქ სამთავროში რჩება ახალ თანამდებობაზე, საკმაოდ კარგი ჯამაგირით. ამისთანა მუყაითსა და ბეჯით მოხელეს იშვიათად შეხვედრივარ მეორეს.

აკვისტოს 13.

უეჭველია, ალბერტი ჩინებული ადამიანია.

მაგრამ გუშინ საოცარი სცენა მოხდა ჩვენ შორის.

მე ვინახულე იგი გამოსათხოვრად; მთებში მინდოდა ცხენით წასვლა (საიდანაც ამ ბარათს გწერ). როცა ვუცდიდი ოთახში, კედელზე თვალი ვჰკიდე მის დამბახებს.

— მათხოვეთ თქვენი დამბახები სამგზავროდ, — ვეუბნები ალბერტს.

— ინებე, მისი დატენვა თუ არ გეზარება. იგი მხოლოდ ფორმისთვის ჰკიდია აქ.

მე ჩამოვიღე დამბაჩა.

— მას შემდეგ, რაც ჩემის გაუფრთხილებლობით ხიფათს გადამკი-
და ამ დამბაჩამ, — განაგრძო ალბერტმა, — შემძულდა იგი.

მე დაეინტერესდი ამ ამბით:

ალბერტმა მიაბბო:

„რამდენიმე თვეს ერთ მეგობართან ვცხოვრობდი სოფლად.

სასთუმალს ქვეშ დატენილი დამბაჩა მეღო და ასე მეძინა ღამით.

ერთხელ საოცარი აზრი ამეკვიატა: ჩვენ უთუოდ ყაჩაღები დაგვე-
ცემიან-მეთქი, ვფიქრობდი.

ვიხმე მსახური და ვუბრძანე, დამბაჩა გაეწმინდა და დაეტენა ისე-
ვე.

მსახურს გზაში მოსამსახურე გოგო შეხვედროდა, შესაშინებლად
დამბაჩა მოუღერია, ჩახმახისთვის გამოეწია, საესებით დარწმუნე-
ბულს, რომ დამბაჩა ცარიელი იყო, ერთბაშად დამბაჩამ იგრიალა და
ტყვიამ ცერი მოსწყვიტა ქალს.

ამ ამბავმა ძლიერ შემაწუხა და გარდა ამისა, იძულებული გახდი
საექიმო ხარჯი მეზღო დაზარალებულ მხარისათვის. ამის შემდეგ მე
სასროლს დატენილს არ შევინახე სახლში.

ეპ, მეგობარო, სიფრთხილე კარგი საქონელია. ხიფათისაგან ვის
უსწავლია ჭკუა საბოლოოდ!“

ეუსმენდი ალბერტს, თანაც რაღაც ფიქრებმა გამიტაცეს. ამასო-
ბაში დამბაჩის ლულა მარჯვენა თვალის ზემოთ შუბლზე მოვიდე.

— ფუი, რას შვრები?! — წამოიძახა ალბერტმა და დამბაჩა ძირს
ჩამომადებინა.

— დამბაჩა ცარიელია და ესეც არ იყოს, მერმე რა... — ვუბნები.

— მე ვერ წარმომიდგენია ისეთი შლეგი, საკუთარი ხელით რომ
თავი მოიკლას, — შენიშნა ალბერტმა...

უბრალო ფიქრიც ამგვარ რამეზე უნებლიედ მეუცხოება კიდევ.

საოცარია სწორედ, ეს რომ გვჩვევია ადამიანებს რაიმე საქციელის
განსჯის დროს: ეს სისულელეა, ეს გონიერია, ეს კარგია, ეს ცუდია.
და რას ნიშნავს ყოველივე ეს? მე თქვენ გეკითხებით. გამოიძიეთ და
გამოიკვლიეთ წინასწარ ამა თუ იმ საქციელის მიზეზი? გამოარკვიეთ
თუ არა — რა და რა პირობებში მომწიფდა მისი ატმოსფერო?

ყველაფერი ეს თუ ჩაიღინეთ, მაშინ სულმოსწრაფებულ დასკვნე-
ბსაც არ გამოიტანდით.

„ეუჰანსუხე ალბერტს.“

შენ დამეთანხმები, ჩემო კარგო, რომ ზოგიერთი საქციელი ყოველ შემთხვევაში დასაძრახისია დამოუკიდებლად იმისა, რა მიზეზითაც უნდა იყოს იგი წარმოშობილი.

მე მხრები ავიჩეჩე და დავეთანხმე. მაგრამ, ძვირფასო ჩემო, განვაგრძე მე, აქაც მრავალი გამონაკლისი: ქურდობა ხომ დასაგმობია, მაგრამ ის კაცი, რომელიც თავისი ოჯახის შიშხილით სიკვდილისაგან დასახსნელად მოიპარავს, დასჯის ღირსია თუ შებრალებისა?

ან ვინ აღიღებს მახვილს იმ ქმრის წინააღმდეგ, რომელმაც თავისი პეძავი ცოლი და მისი კურო სიცოცხლეს გამოასალმა?

ან იმ ქალწულს ვინ გაიმეტებს დასასჯელად, სიყვარულის ნეტარებას რომ ეძლევა უკანონო გზებით?

თვითონ ჩვენი ცოცხისხლა მსაჯულებიც ღმობიერნი ხდებიან ასეთ შემთხვევაში და დასჯულს არ ავრცელებენ სამართალში ბრალდებულზე.

— ეს სულ სხვა რამეა, მიჰასუხა ალბერტმა, — ვნებისაგან შეპყრობილი ადამიანი გონიერებას ჰკარგავს ხშირად და ასეთ წუთებში იგი უთანაბრდება შეშლილს.

— თქვე დარბაისელნო, — მივაძახე ალბერტს ღიმილით.

ვენება, თრობა და სიგიჟე;

თქვენ ასე გულგრილად შესცქერით ყოველივე ამას, — ზნეობის დარაჯნო. თქვენ ლოთსა ჰგმობთ, შეშლილიც გძაგთ და გვერდს უხვევთ ტანჯულ მოყვასს, როგორც საღვთო წერილის მღვდელთაგანი ერთი და ღმერთს მადლობას სწირავთ, მსგავსად ცნობილი ფარისევლისა, რომ თქვენც უფალს არ შეუქმნიხართ როგორც ერთი ვინმე მათგანი.

მე არაერთხელ განმიცდია თრობა, და ვნება ჩემი არასოდეს დაშორდება დიდ მანძილზე ნამდვილ სიგიჟეს და არც ერთს მათგანს არ ვინანიებ.

და მე ისიც არ გამპარვია მხედველობიდან, რომ ყოველი რჩეული, რომელსაც რაიმე ღიადი და თვალსაჩინო რამ შეუქმნია, დასაბამიდან იქმნა გაკიცხულ, როგორც ლოთი, თუნდაც შეშლილი.

ყოველდღიურ ცხოვრებაშიც ხომ გვესმის, როცა ადამიანი მოულოდნელად კეთილშობილ, გაბედულ საქმისათვის დაიწყებს მზადებას, ამ დროს თავს დასჩხავიან: დამთვრალა, გაგიჟებულაო.

გრცხვენოდეთ, ფზიზენლო!

გრცხვენოდეთ, ბრძენლო!

— შენ უგუნებოდა ხარ, — საერთოდ გადაჭარბება გჩვევია ამ შემთხვევაში. მაინც უთუოდ სცდები, თვითმკვლელობას ასეთ დიდ საქმეებს რომ უპირდაპირებ.

მაშინ, როცა თვითმკვლელობა მხოლოდ სიძაბუნეა.

უეჭველია, თვითმკვლელობა უფრო ადვილია, ვიდრე ცხოვრების მძიმე ჭაპანის თრევა, — მეუბნება ალბერტი.

არაფერი ისე არ მაბრაზებს, როგორც ის, როცა ჩემს გულწრფელ სიტყვებს არაფრის მთქმელ შაბლონურ აზრებს დაუპირდაპირებენ, ამიტომაც საუბრის შეწყვეტა დავაპირებ.

მაგრამ თავი შევიკავე და მივაძახე:

— შენ ამას სიძაბუნეს ეძახი?

მე შენ გთხოვ საგანს ღრმად ჩაუკვირდე და ისე ილაპარაკო.

ტირანიის მიერ შებოჭილი ხალხი, ბორკილებს რომ წყვეტს და აზგუდება, ამას შენ სილაჩრეს ხომ არ ეძახი?

ანდა ცეცხლმოკიდებულ სახლში კაცი რომ შევარდება და ისეთ მძიმე ნივთებს გადაათრევს, რომელთაც ჩვეულებრივი განწყობის დროს ადგილიდანაც ვერ დასძრავდა, ესეც სისუსტეა?

ან როცა კაცი შეურაცხყოფისაგან გაცოფდება და ექვს კაცს მოერევა, ესეც?..

ჩემო კარგო, თუ მოწადინება სიძლიერეა, გადაჭარბება რად უნდა იყოს სისუსტე?

ალბერტმა მომისმინა, შემომხედა და მითხრა, — ნუ გამიწყვრები და შენი მაგალითები აქ არაფერი მოსატანია.

— მართალია, — მიუგე მე, — ჩემთვის არაერთხელ უსაყვედურებიათ: ტენდენციური ანალოგიებით გჩვევიაო მსჯელობა. მაინც ვეცდები სხვაგვარად გავაშუქო იმ კაცის სულიერი განწყობა, რომელსაც ცხოვრების ჭაპანის ჩამოცილება გადაუწყვეტია.

ადამიანის ბუნებას, — განვაგრძე მე, — განსაზღვრულ მიჯნამდის თუ ძალუძს როგორც სიხარულის, ისე ტკივილისა თუ ტანჯვის გადატანა; როცა იგი ამ მიჯნას გადასცდება, უთუოდ დაიღუპება.

აქ საქმე ის კი არაა, ესა თუ ის კაცი სუსტია ან ძლიერი!! არამედ იგი გადასცილდა თუ არა ამ დათქმულ მიჯნას ტანჯვასა ან სიხარულში (სულერთია, ფიზიკურია იგი თუ ზნეობრივი)!

შე შგონია, ზრცა საკუთარი ნებით კაცი თავს იკლავს, მას რომ შშიშარა ვუწოდოთ, ისევე საოცარი იქნებოდა, როგორც ციებისაგან მიცვალებულს რომ შშიშარა დაუარქვათ.

— პარადოქსულია, ფრიად პარადოქსული!

წამოიძახა ალბერტმა.

— არც ისე, როგორც შენ გგონია! — ვუპასუხე.

შენ ხომ დამეთანხმები: არსებობს აკი ერთგვარი მომაკედინებელი სენი, რომელიც ისე აუძლურებს სხეულს და ღრღნის მასში დაგროვილ სასიცოცხლო ძალებს და იფარჰყოფს ორგანიზმს, რომ ვერა-ვითარი უეცარი რეკოლუცია ვერ აღადგენს სახსრების ნორმალურ მუშაობას.

მაშ, ახლა ყველაფერი ეს, რაც სხეულზე ითქვა, სულზედაც გაკავრცელოთ. გაითვალისწინე, ადამიანი, ყოველის მხრით შეზღუდულ შესაძლებლობათა პატრონი, ყოველი შთაბეჭდილება მასზე ზეგავლენას ახდენს, იდეები მჭიდროდ ფესვდებიან მასში, ვიდრე ერთ შშენიერ დღეს მოზღვაებული გრძნობა ნორმალურ გრძნობიერებას აუშლის და გაანადგურებს.

ამაოა მისთვის გულგრილი მოყვასის თათბირი და გამხნეება.

რადგან მომაკედავთან მჯდარი ჯანსაღი შთაგონებით ვერ განკურნავს სხეულს და თავის ჯანმრთელობას ვერ გადასცემს მას.

ესეც ზოგად ფრახებად მოეჩვენა ალბერტს. ახლა მე მას მოვაგონე იმ საცოდავი გოგონას ამბავი, ამას წინათ წყალში რომ იპოვეს დამხრჩვალნი.

მუდმივ შრომაში, უსიხარულო ცხოვრებაში აღზრდილ ქალწულს ვინმე ჭაბუკი შეუყვარდება და მოიწადინებს, რადაც უნდა დაუჯდეს მისი ცოლი გახდეს, მაგრამ ქალაჩუნა მიჯნურმა სწორედ იმ წუთში უღალატა შეყვარებულს, როცა მისი სულიერი ძალები უაღრესად აღტყინებული და გაცეცხლებული იყო.

გარინდებული, გრძნობაარეული შესდგა ქალწული უფსკრულის კიდეს, ჩამობნელდა მის გარშემო. არსით იმედი, არსით სხივი მოკი-ფე მკრთალ სასოების. მიჯნურმა უღალატა მას და მთელ ქვეყანას გადაეფარა მის თვალში ბნელი სუდარა. და მაშინ იგი სიკვდილში ეტებს აწრიალებულ სულის სიმშვიდეს. შუბე, ალბერტ, ასეთი რამ არაერთსა და ორს მოსვლია ამ ცხოვრებაში. განა ეს სიკვდილისკენ მიმართული სენი არ არის?

ბუნება გზას ვეღარ იკვლევს დახლართულსა და გადაჩეხილ ლაბირინთებში და ადამიანიც იძულებული ხდება სიკვდილს მიენდოს.

ვაი მას, ვინც ამგვარ სურათის წინაშე წამოიძახებს: შლევგი ყოფილა. მოეცადა, მოეთმინა, ვნება და ტკივილი გაივლიდა და სხვას შებვდებოდაო გულისა სწორს და მესალბუნეს.

ასეთი თქმა ზომ იგოფა, ციებისაგან მოკვდინებულზე სთქვან: სულელი, ციებამ მოჰკლაო. მოეცადა ვიდრე უჯრედები გაჯანსაღდებოდნენ, არეული სისხლი დაოკდებოდა, სასიცოცხლო ძალები მოგროვდებოდნენ ხელმეორედ, ყველაფერი გაივლიდა და იგი მშვიდობიანად იცოცხლებდაო თუნდაც დღემდის.

არც ეს მაგალითი იკმარა ალბერტმა და მისაყვედურა: შენ უბრალო გოგონას ამბავი მოიყვანე მაგალითად და მე ვერ წარმომიდგენია, გონიერმა ადამიანმაც ეგ ჩაიდინოსო.

— ჩემო კარგო, — მიუუგე მე, — ადამიანი ყველა ადამიანია და ის მცირედი შვენება, რომელიც ზოგიერთს მოეპოვება ცოტათი მეტი, ვიდრე მეორეს, რა ბედენაა იმ წუთებში, როცა ვნება აზვავდება და კაცობრიული გრძნობა გულზე მოასქლება კაცს.

ამაზე კიდევ ბევრი ითქმის, მაგრამ სხვა დროს, — დავძინე მე და ქუდს წამოგვლე ხელი.

ო, ჩემი გული აივსო კიდემდის და ჩვენ ისე დავშორდით, რომ ერთიმეორეს ვერაფერი გაუგებინეთ.

ასეა, ამ ცხოვრებაში იშვიათია, ადამიანმა რომ ადამიანის სიტყვა შეისმინოს.

აკვისტოს 15.

უეჭველია, არაფერი ისე არ ესაჭიროება ადამიანის გულს, როგორც სიყვარული.

მე ვაძინევ ლოტეს, მას უთუოდ შეაწუხებდა ჩემი დაკარგვა და ბავშვებიც ძლიერ შემფოთდებიან, ყოველ დილას რომ არ მოვინახულო ისინი.

დღეს ლოტეს როიალი უნდა მომეძარტა, მაგრამ საამისოდ ვერ მოვიცალე, რადგან ბავშვები ამიხირდნენ, ზღაპარი გეიამბეო და, ბოლოს ლოტემაც მთხოვა ამესრულებინა მათთვის საწადელი.

და მეც ვუამბე მათ, ვუამბე ზღაპარი თავადის ქალზე, რომელსაც ხელები ემსახურებოდნენ. ამავე დროს მეც ბევრი რამე შევიძინე.

გარწმუნებ, საოცარი შთაბეჭდილება მოახდინა მათზე ჩემმა ზღაპარმა.

ხანდახან ერთსა და იმავე ზღაპარს გულმავიწყობით ხელმეორედ ვუამბობ მეორე ვარიანტში და ისინი წამსვე ამჩნევენ ამას.

ეს მაგალითი ჩვენ გვასწავლის, რომ ავტორმა პოეტური ნაწარმოები არ უნდა შეაკეთოს მეორე გამოცემის დროს, თუნდაც ეს რემონტი ტექნიკურად კიდევაც აუძვობესებდეს ქმნილებას. ეს უთუოდ აუნებს ყოველ წიგნს.

პირველი შთაბეჭდილება ყოველთვის უპირატესია და ვაი მას, კინც პირველ თქმულს გადაშლის ან გადააკეთებს.

აგვისტოს 18.

ნუთუ ეგეც ბედისწერის ჭირვეულობას უნდა მიეწეროს, რომ ხშირად იგევე, რაც ადამიანის ბედნიერების წყაროდ მიჩნეულია, მისივე უბედურების მიზეზიც ხდება?

უსაზღვრო სიყვარული ბუნებისადმი, რომელიც ეგზომ დიდი ბედნიერებით ხიბლავდა ჩემს სულს, და მთელს გარესამყაროს სამოთხედ გადამიქცევდა ხოლმე, მომეშხამა უკვე და ბუნების სიახლოვე ისე აბუზარი გახდა ჩემთვის, რომ მხოლოდ ტანჯვას განვიცდიდი მისგან.

წინათ, როცა სალი კლდიდან გადმომდგარი ტყეების გვირისტით შემორაგვეულ ველებსა და ქალაქებს გადაუხედავდი, და ველთა შორის მოწანწკარე რუს თვალს მოგკრავდი, ალაგ-ალაგ ტყეებს ქუბაში თავშეფარებულს, შელამებულზე ფრინველთა ყივილი და მილიონი მწერის ნაირ-ნაირი ზუზუნი შემომესმოდა, ყოველივეს ჩემი გული სიამით ისმენდა, სტკებოდა თვალმოკრულით და განაგონით და განუსაზღვრელი სამყაროს ლანდები და ანასახები დალაგდებოდნენ ჩემი სულის გამჭვირვალე სარკეში.

ქედმაღალი მთები მოჯარდებოდნენ გარეშემო და ხახადაბჩენილი უფსკრულები სთვლემდენ ჩემს ფერხთით, და ნიაღვრები ინთქებოდნენ უძირო სიღრმეებში და მე ვხედავდი ყველგან ყოვლადი ქმნადის და ცხოვრების ცოცხალ სტიქიებს და მიწისა და ცის ზედაპირზე აირუოდნენ ასაკოვან არსთა სახენი, ყველგან ქმნილება მრავალფერის და მრავალხატის და მიდამოში გაბნეულ ქოხებსა და სასახლეებში მობინადრე ადამიანები მფლობელობდნენ ამ უკიდევანო ქვეყანას.

შლეგო, რეგენო, ეს შენ გჩვევია ყოველი არსის ზერეულედ ჭერე-
ტა, რადგან შენ თვითონ პატარა ხარ და შეზღუდული.

ულრან, უდაბურ ტყეთა კიდედან, ვიდრე შორეულ ოკეანის ვრცელ
ნაპირამდის, ყველგან დაჰქრის სული დიადი და მარადმქმნელს, რო-
მელიც უბრალო ქვიშის ნაფხვენსაც არ დააბნევს მოუსაზრებლად,
მოუფიქრებლად და ყოველივე ნატამალსაც დია აფასებს.

ასე, იმ ხანებში, მეც როგორ მწადდა ჩემს თავზე გადაქროლილ
წეროს ბუძბულს გადაეყოლოდი განუსაზღვრელ ზღვის კიდისკენ,
მომესვა პეშვით უკიდო და უფსკერო ვრცელი ჯამიდან, გაცოცხლე-
ბული სისველეს წყლისას ვზიარებოდი, რათა ამგვარად დაუწაფებო-
დი დედაბუნების ნეტარების ნატამალს მცირეს, იმავე ბუნების, სადაც
ყოველი მოცემულია და შექმნილი, როგორც უსაზღვრო ენერგია
თავისთავადი.

ძმებო, ამ წამების მოგონება გულს ახალისებს. თვით ეს მცირედი
გარჯაც ერთხელ ნაგრძნობის მოსაგონრად და ხელმეორედ გამო-
სათქმელად მმატებს მხნეობას.

ამ მცირე განცდამ ჩემი სულის შესახედავად განზე გასწია თალხი
ფარდა ჩემი ცხოვრებისა და უსაზღვრო სიცოცხლის სარბიელი, აჰა,
გადაიქცა მარად ყბალია სამარის ხახად.

ვინ იტყვის ნეტავ: ეს ყოველივე იყოს განცდა წამიერი ან წარმა-
ვალი?

ადამიანის უბრალო გასეირნებაც ათი ათას მცირე არსებათ ასალ-
მებს ხომ წუთისოფელს. ერთი უხეში ნატერფალიც ჯინჭველების
მრავალრიცხოვან ბუდეს სამწუხარო სამარედ აქცევს.

ასევე დიდი, თუმც იშვიათი მიჭირვება ბუნების ძალთა წალეკავს,
წარღვნის ამ სოფლებსა და ამ ბინადართ.

ჩემი გული განიცდის მომავალ მიწისძვრებს, როცა იქნება, მტვერ-
ში და ნაცარში რომ ჩაალაგებს ამ გოლიათურ ციხე-ქალაქებს.

ჩემს გულსაც ის იღუმალი ძალა ღრღნის, რომელიც ჟამის მოქ-
ცეპამდის მიჩქმალულია ბუნების მკერდზე.

და ასე ვბორავ მე შიშისაგან გულგასენილი.

ცისა და დედამიწის აღვირაზსნილი სტიქიონების სუნთქვა მოს-
დის ჩემს სმენას; მე სხვა ვერას ვხედავ, თუ არ ყოვლის ჩამთქმელსა
და ყოვლის მომნელებელს შეუპოვარ მაჯლაჯუნას.

აკვისტოს 21.

ამაოდ გავშლი მკლავებს მის შესახებად, დილით ტკბილ სიზმრებისგან გაბრუებული. ამაოდ ვეძებ მას ჩემს სარეცელზე, როცა ბედნიერი, ტკბილი სიზმარი მომიტაცებს სინამდვილის დუხჭირ არეთგან – იშვიათ წუთში, როცა იგი მგონია ჩემს გვერდით მჯდარი სადმე რბილ მოლზე, ხელში მეჭიროს მე მისი ხელი და ბაგეთგან ვწყვეტდე ტკბილ ამბორს. ასე, როცა ზმანებიდან გამოვერკვევი, ცრემლი მოზგავდება ჩემს წამწამებზე და შევცქერი მაშინ გულგამოტყული ჩემს პირბნელ მომავალს, გაუხარებელს.

უბედურება მეწვია, კილკელმ.

მოუსვენრობამ შემიძყრო მთლად.

არ ძალმიძს უქმად ყოფნა და ვერც ვერაფერი გამიკეთებია.

ფანტაზია დამეშრიტა, ბუნების გრძნობა დამიჩლუნგდა და წიგნებიც შემძავდნენ.

როცა ჩვენი სული ჩვენთან აღარ არის, აღარაფერი გვახარებს მაშინ.

გეფიცები, ხანდახან ვნატრობ, ვიყვე ნეტავ ბოგანო მუშა, ხვალინდელ დღის გათენების იმედიანი თვალთ შემყურე. ვხედავ ხანდახან ყურებამდე ქალაღდებში ჩაფლულ ალბერტს და ასე მგონია, მე მის ალაგას ბედნიერად ვიგრძნობდი თავს.

რამდენჯერმე კინალამ მოგწერეთ შენ და მინისტრს, მინდოდა ის ადგილი მეთხოვა საელჩოში, რომელიც ამას წინათ შემომამძლიეს.

მგონი, უარს არ მეტყოდნენ; მინისტრი მე საერთოდ კარგი თვალთ მიყურებს, არაერთხელ ურჩევია ჩემთვის – რაიმე საქმისთვის მომეკიდნა ხელი.

მაგრამ როცა მომაგონდება იგავში ნახსენები ცხენი, რომელიც მოუთმენლად ელის თავისუფლების აღკვეთას და ლაგამს რომ აუღებენ და უნაგირს დაადგამენ, თვინიერად გაჩაქჩაქდება, მაშინ მეც აღარ ვიცი, რა ვქნა.

ჩემო ძვირფასო,

ვგებ ეს სურვილი მდგომარეობის შეცვლისა, ჩემს გულში რომ იბრძვის კარგა ხანია, ვინ იცის, ვგებ სამუდამო სენია ჩემი?

აკვისტოს 28.

დღეს ჩემი დაბადების დღეა.

დილაადრიან ალბერტისაგან პაკეტი მივიღე. გავხსენი და ვხედავ: ჰომეროსის ორი ტომი და შიგ ის ვარდისფერი აბრეშუმის ბანტი, გაცნობის პირველ დღეს რომ ჰქონდა ლოტეს (არაერთხელ მითხონია ლოტესთვის – ეს ბანტი ეჩუქებინა ჩემთვის).

ეს ვეტშტაინისეული გამოცემა ჰომეროსის პოემებისა ძვირფასი საუნჯეა ჩემთვის, სეირნობის ჟამს ადვილად სატარებელი. აწი აღარ დამჭირდება ერნესტის მოუხეშავი გამოცემის თრევა.

ყველაფერი ეს უფრო ძვირფასი ძღვენია, ვიდრე ის ბრწყინვალე საჩუქრები, რომელნიც ხშირად ხაზს უსვამენ ჩვენს ხელმოკლეობას.

მე ვკოცნი ამ ვარდისფერ ბანტს და ვიგონებ პირველ დღეებს ჩვენი შეხვედრისას, როცა ლოტეს სიახლოვემ სიხარულით აათრთოლა ჩემი გული.

ვილჰელმ, დამეთანხმები, ცხოვრების ჩვენის ყვევილებია მხოლოდ და მხოლოდ ეს მოვლენები, ჩემო ძვირფასო.

რამდენი ისე ჩაგვივლის გვერდს და არ დასტოვებს ნატერფალზე კვალს!..

რა იშვიათად ისხამენ ნაყოფს და ამ ნაყოფთა შორის უმწიფრად ჭკნებიან უმეტესნი და უპირატესნი.

თუმცა ნაყოფიერნიც არიან, მაგრამ განა ჩვენ ძალგვიძს მწიფე ნაყოფს არც კი მივხედოთ?

მშვიდობით, ჩემო!

საუცხოო ზაფხულია.

ხანდახან ვზივარ ხეხილის ბაღში, ლოტესთვის მიჩნეულ მსხლის ძირში, გრძელ, წვრილ ჭოლოკზე მოწყობილ ორკაპით ვწყვეტ მწიფე ნაყოფს, მივართმევ იქვე მჯდარ ლოტეს.

აკვისტოს 30

უბედურო შენ ჩემო თავო, შლევვი ხარ, შლევვი!

რას მოასწავებს ეს უსაზღვრო და ბობოქარი ვნების ქარტეხილი?..

მე ვლოცულობ მუდამჟამს მისთვის და მხოლოდ მისთვის.

და ყოველთვის ამქვეყნად ჩემს თვალში იმდენად საინტერესოა, რამდენადაც ესა თუ ის საგანი მის სახელთანაა დაკავშირებული.

ესა მგერის მხოლოდ ბედნიერ წუთებს, ვიდრე იძულებული გავხდები დაეტოვო იგი.

აჰ, ვიღჭქელმ, ზანდაზან ორი-სამი საათი ვზივარ მის ახლოს, ვისმენ მის ციურ ხმას, ვუშხერ მის სახეს, მის აღნაგობას, მის ქცევას, ნელ-ნელა მერევა თრობა და გახელება, თვალთ მიბნელდება და როგორც მარჩობელა, მოზღვავებული გრძობა მწვდება ყელში – გული მიტოკავს და აორკეცებს ჩემს გარინდებას. და მაშინ, ვილქელმ, არც კი ვიცი, ამქვეყნად თუ ვარ და თუ მიწაზე დამიდგამს ფეხი...

ზშირად ცრუმლები მომერევიან. ტუჩებს მივაკარებ მის ხელს და გამოვიტირებ რა ჩემს უბედობას, ავდგები, გავცლები, მარტო დავტოვებ და ტყე-ღრუში გავიჭრები სახეტიალოდ.

ნარი და ეკლები დამიპოტნიან ხელ-ფეხს – და სწორედ მაშინ მომეშვება ოდნავად გულზე.

წყურვილისა და შრომისაგან დაღლილი ზანდაზან მოლზე ვწევარ და ვისვენებ.

ზანდაზან ეულ ტყეში წამადგება თავს მცხრალი მთვარე. აუდივარ მაშინ დაღვარკნილ ხეზე და შევცქერი მთვარეს მოვერცხლილს.

ო, ვილქელმ,

მე მენატრება მარტოხელა კარავი ამ უდაბნოში, მატყლის სამოსი უბირი მწირის და ნარმის სარტყელი.

მშვიდობით, ამ სიდუხჭირის უცილო აღსასრულს მე ვხედავ მხოლოდ შავს სამარეში.

სექტემბრის 3.

უნდა წავიდე აქედან.

გმადლობთ, ვილქელმ, რომ ყოყმანი დამაძლევეინე და მიმიხვდი წინდაწინ გულისა ნადებს.

ნახევარი თვეა, ჩემში გზას იკაფავს ეს აზრი: — გაეშორდე ლოტეს.

უნდა გაეშორდე და გავცალო.

იგი ისევ ქალაქშია ერთ მეგობარ ქალთან და ალბერტიც მასთან...

უნდა წავიდე აქედან...

სექტემბრის 10.

რა საოცარი ღამეა!

ეჰ, მე რამდენ რამეს უნდა გაუძლო!

მე აწი ვედარ ვნახავ მას.

ოპ, ჩემო მეგობარო, ნეტავ შემეძლოს ყელს შოგვხვიო და ცრემლორეულმა გაიბზო იმ გრძნობებზე, რომელნიც ვგზომ აღელვებენ ჩემს ბობოქარ სულს.

აქ ვზივარ ახლა და ვცდილობ, როგორმე თავი დავიმშვიდო, ვუცდი განთიადს, ვალჰაიმისთვის ცხენებს შეკაზმავენ.

ასე მშვიდად სძინავს ჩემს ლოტეს, და არც კი იცის, რომ მე ვედარ მნახავს ამიერიდან.

მე ავიწყვიტე, მაგრამ ორი საათის საუბარში მაინც არ დამცდენია ზედმეტი სიტყვა.

და, ღმერთო, როგორი საუბარი!..

ალბერტმა აღმოიტკა – ნაკახშმვეს ლოტესთან ერთად ბაღში შემხვედროდა.

მე წაბლის ხეივანში ვიდექი და გაუსცქეროდი, თუ როგორ გადაეშვა მზე მთვლემარე ველისა და მინდვრის გადაღმა.

რამდენჯერ ვმდგარვარ ამ ადგილას მასთან ერთად და ამგვარივე სურათისთვის გვიღვენებია თვალი – და ასე...

მოუსვენრად დავდიოდი ხეივანში.

ეს ადგილი წინათაც მინახავს მე – ლოტეს გაცნობამდის, და როგორ გამეზარდა, როცა აღმოვაჩინე, რომ ლოტესაც აჩემებული ჰქონებია ეს ხეივანი. იგი ყველაფერზე უფრო რომანტიკულია, რაც კი ადამიანის ხელით შექმნილა ოდესმე.

უპირველესად ისაა კარგი, რომ წაბლის ხეივიდან საუცხოო სამზერი იშლება თვალწინ.

ახლა ვიგონებ, მე ბვერი რამ მომიწერია შენთვის ამ ხეივნის შესახებ.

ნახევარი საათი ვიცადე აქ, გაყრის ტკბილი ან გულის მომწყლულ-ველი ლოდინით გაშმაგებულმა, და უცებ ვხედავ – ლოტემ და ალბერტმა კიბე ჩამოირბინეს და ჩემკენ მოდიან.

წინ შევეგებე. ტანში დამაქრჟოლა. ხელზე ვაკოცე ლოტეს.

ჩვენ ხეივიდან ამოვედით და მთვარემაც ამოჰყო ყური მოჯაგრულ გორაკს გადაღმა. გზადაგზა ესაუბრობდით, ვუახლოვდებოდით პარკის ტალავერს.

ლოტე შევიდა და ჩამოჯდა გრძელ სკამზე. ჩვენც გვერდს მოვუსხედით.

მე აწვრიალდი ჩემებურად, მოუსვენრად. აუდექი, გავიარე, მასთან მივედი, ისევ დაუჯექი მის სიახლოვეს. რაღაც მოულოდნელმა თრთოლამ შემძიყრო. ლოტემ ჩვენი ყურადღება მიაქცია საუცხოო მთვარის ნახ შუქს. ხეივანის ბოლოს ქვის კიბე თუთრად ლაპლაპებდა, მთვარის სხივებით განათებული... ხოლო გარშემო მთელი პარკი ყუჩობდა ჩრდილში.

როგორც მთვარიან ღამით გავისეირნებ, წამსვე ჩემი მიცვალებულების შესახებ ფიქრი უნდა ამეკვიატოს, — ფიქრი სიკვდილისა და მომავლისათვის. „ჩვენ კიდევ ვიცხოვრებთ, ალბათ, — განაგრძო ლოტემ, იმედიანი ხმით, — მაგრამ, ვერტერ, თქვენ ისევ უნდა მოგვკვებნოთ, არ დაგვივიწყოთ.. როგორ გგონიათ, აა, რას იტყვით?“

— ლოტე, — ვუთხარი მე და ხელი გავუწოდე, თვალები ცრემლით ამიწყალდა, — ჩვენ შეეხედით სააქაოს და საიქიოს ისევ შეეხვდებით ერთმანეთს.

მე ვეღარ შევძელი კიდევ მეთქვა მისთვის რამე.

ვილჰელმ, საოცარია, რომ მან ეს მკითხა, — საოცარ თრთოლით გულაზღვაგებულს.

— ნეტავ ვიცოდე, — განაგრძო ლოტემ მიცვალებულებზე საუბარი, — მათ თუ იციან რაიმე ჩვენი ყოფის შესახებ, თუ გრძნობენ რამეს, ჩვენ როგორა ვართ, აუად თუ კარგად, ან თუ იგრძნობენ, როცა ჩვენ მათ ვახსენებთ, ხანგრძლივი გაყრით გუელმოკლეულები?

ო, დედის ლანდი არ მშორდება მე დღენიადაც.

ხანდახან, როცა ბინდიან საღამოს გარს მქებვევიან მისი ბალები ისევე, როგორც ქვევონენ ისინი დედას, მე თვალცრემლიანი ცისკენ ავაპრობ თვალს და ვნატრულობ გადმომხედოს თუნდაც წამიერად და დამინახოს, თუ როგორ ვასრულებ მე მის ანდერძს და მის სურვილს უკანასკნელს: მის პატარებს გავუწიო აწ მე დედობა.

როგორის გრძნობით დამისხლტება სიტყვა ბავიდან ასეთ წუთებში: მომიტყევე, ძვირფასო ჩემო, ტკბილო დედილო, რომ მე იმათთვის თუ ვერ ვიქნები ის, რაც შენ იყავ, ასე მე ხომ არ ვაკლებ მათ გულმოდგინე მოვლას და ზრუნვას.

ყველას რიგიანად აცვია, არც ერთს არ შია, არც სწყურია და

აღარც სცოვა, არც სიყვარული დაჰკლებია არც ერთს მათგანს. ნეტავ შეგეძლოს მოგვხედო, დედა, ჩვენო წმინდანო და შენი თვალით ინახულო ჩვენი თანხმობა. შენ ალბათ ღმერთს აღიდებდი მადლობის ნიშნად, რომ შეისმინა სახიერმა ვედრება შენი, შენი შეილები საკუთილდღეოდ ცად აღვლენილი.

ესა სთქვა მან, — მაგრამ, ვილჰელმ, ვის შეუძლია გაიმეოროს, თუ როგორ წარმოსთქვა მან ეს სიტყვები!..

როგორ შეიძლება მკვდარ ასოებით მისი ციური ზესთა ბუნების გადმოცემა, გამეორება?

ალბერტმა ნაზად შეაჩერა იგი: — ეს უთუოდ გავნებთ თქვენ, ლოტე! მე კარგად ვიცი, თქვენი სული ძლიერ ხშირად ეტანება ამგვარ იდეებს. მე გთხოვთ, ლოტე...

— ო, ალბერტ, — წარმოსთქვა ლოტემ, — მე ვიცი, შენ აროდეს დაგავიწყდება ის საღამოები, როცა მამა შინ არ იყო და ჩვენ მრგვალ მაგიდას გარს ვუსხედით, ბავშვებს ეძინათ, შენ რომელიმე კარგი წიგნი თან გქონდა, მაგრამ ამ საუცხოო ადამიანის სიახლოვეს ვინ შესძლებდა წიგნით თავის გართობას!..

ნაზი, ბეჯითი და სათნო ქალი!

ღმერთია ერთი იმ ცრემლების მოწმე, მე რომ მიღვრია ჩემს ბალიშზე ბნელ ღამეებში.

— ლოტე, — დავიძახე მე, — დაუვარდი ფერხთით და ცრემლებით დაენამე მისი ხელები, — ლოტე, უფლის კურთხევა არ აგცდება შენა და დედისა შენისა სულს განათლებულს.

— თქვენ რომ იგი გცნობოდათ, — მითხრა მან და ხელზე ხელი შემავლო ნაზად, — იგი უთუოდ ღირსი იყო თქვენი ცნობისა.

მე ამ სიტყვებმა დამადნეს ერთ წაშს, — არასოდეს ამაზე უფრო საამაყო სიტყვა არავის უთქვამს ჩემთვის გულწრფელად.

და ეს კეთილშობილი ქალი უნდა გარდაცვლილიყო ჯერ კიდევ სიცოცხლით საესე, როცა ყველაზე უმცროსი ვაჟი სულ ექვსიოდე თვისადაც არ იქნებოდა, — განაგრძო ლოტემ.

მისი აუადმყოფობა არცთუ დიდხანს გაგრძელებულა.

იგი მშვიდად, მორჩილად შეეგება სიკვდილს; მხოლოდ დარდობდა იგი, განსაკუთრებით მისტიროდა ყველაზე უმცროსს. სულთმობრძავი უკანასკნელ სუნთქვას ითქვამდა და მეუბნება: „მომიყვანე ჩემი

ბანდლები“ და როცა მოგვარე ბავშვები, პატარებმა არც კი იცოდნენ, თუ რა ხდებოდა, ყველანი გარს შემოიხვივნენ დედას, მან ხელები გადაულო ყველას სათითაოდ, ყველა დაპკოცნა, ყველა დალოცა, შევედრა ზეციერ მამას მათ მაგიერად, გამოსთხოვა და მეუბნება: „ექვშენ შენ დედად ამ ჩემს პატარებს“.

დიდია შენი აღთქმა, ასულო ჩემო: გული დედისა, თვალი დედისა. მე არაერთხელ შემიმჩნევია შენს მაღლიან ცრემლებზე, ეს დამინახავს. არაერთხელ დარწმუნებულვარ, რომ კარგად გრძნობ ყოველივე ამას. უერთგულე მამ შენს და-ძმას და მამასა შენსა და ნუ მოაკლებ მას დედაკაცურ მორჩილებას ამიერიდან, ანუკეშებდე, — მან მამა მოიკითხა.

მამა გარეთ გასულიყო, რათა ჩვენთვის დაეძალა საშინელი მწუხარება, რომელმაც იგი გაანადგურა და დააბნია.

ალბერტ, შენ ოთახში იყავი მაშინ, მან ფეხის ხმას რომ მოჰკრა ყური და როცა შენ შემოხვედი, მშვიდად შემოგეხედა ორივეს, დარწმუნებულმა, რომ ჩვენ ერთად ყოფნით ბედნიერი გავხდებოდით.

ალბერტი ამ სიტყვების გაგონებაზე ლოტეს ყელზე შემოეჭდო, აკოცა და წამოიძახა: ჩვენ მართლაც ბედნიერი ვართ, და მერმისშიაც ასე ვიქნებით.

საერთოდ წყნარი ალბერტიც წრეს გადასცდა და მე, მე აღარ ვიცოდი, რა მექნა.

— ვერტერ, — წარმოსთქვა ლოტემ, — და ესეთი დედა ასე უდროოდ უნდა დაგვეკარგოდა?!

ხანდახან ვფიქრობ, ადამიანი საკუთარი თვალით ხედავს, თუ როგორ გამოაცლიან ხელიდან უძვირფასეს არსებას — და ეს არავის ისე არ უგრძნია, როგორც ბავშვებს, რომელნიც დიდხანს შემოგეჩიოდნენ: დედა ვილაც შავმა კაცებმა წაიყვანესო.

ლოტე ადგა და მე ისე აღშფოთებული ვიყავი, რომ არც აჟმდგარვარ, ხოლო მისი ხელი მეჭირა კიდევ.

— წავიდეთ, დროა, — წარმოსთქვა ლოტემ. მას უნდოდა ხელის გათავისუფლება, მაგრამ არ ვეშვებოდი.

ჩვენ ისევ შეეხვდებით, და ყოველნაირ აღნაგობაში ჩვენ უთუოდ ვიცნობთ ერთმანეთს. მე მივდივარ, ჩემის ნებით მივდივარ და კიდევ

რომ მეთქვა „სამუდამოდ“, ამას ვერ ავიტანდი. მშვიდობით, ლოტე, ალბერტ, მშვიდობით...

ჩვენ ისევ შევხვდებით.

— ხვალ... — დავსძინე მე ხუმრობით.

ვგრძნობდი ამ „ხვალეს“.

აჰ, მან არ იცოდა, როცა თავისი ხელი გაითავისუფლა ჩემი ხელიდან.

ისინი ხეივანს მიჰყვნენ, მე ავდექი, მივხედე მიმავალთ, მთვარის შუქზე გაბრწყინებულებს. დავეცი პირქვე ცოც მიწაზე და ავქვიითინდი. ზეწამოვიჭერი, ტერასა განვვლე — და თვალი მოუჰკარ ქვემოთ, მაღალ ჭადრების ძირში ვით გაიელვეს თეთრმა ლანდებმა, — ხელები გაეიწორე მათკენ და ყოველივე გაჰქრა ერთ წამს, ვით მოჩვენება.

1771 წლის ოქტომბრის 20.

გუშინ ჩამოვედით.

ელჩი უგუნებოდაა და რამდენსაშე დღეს აქ დარჩება.

იგი უფშური ხასიათის კაცი რომ არ იყოს, ყოველფე კარგად წარიმართებოდა.

ვამჩნევ, ბედისწერა სასტიკ განსაცდელს მიმზადებს.

მცირეოდენი ხალისი ყოველივეს გადაატანინებს ადამიანს.

ხალისი?

მეცინება სწორედ, როგორ წამოველო ჩემს კალამს ამგვარი სიტყვა!

ეს, ოდნავი გულგრილობა რომ ხლებოდა ჩემს ბუნებასა და სისხლს, ალბათ უბედნიერესი ვიქნებოდი კაცთა შორის.

სხვები მცირეოდენ ძალითა და ნიჭით თავმომწონედ დადიან ამქვეყნად და მე ეჭვი უნდა მეპარებოდეს ჩემს ძალასა და უნარში?

ღმერთო სახიერო, ეგზომ ნიჭით რომ მაჯილდოებდი, ნახევარი შუნგან ნაბოძებისა დაგეკლო და თუნდაც, სამაგიეროდ, თავისი თავის იმედი და კმაყოფილება მიგენიჭებინა ჩემთვის.

მოთმინება.

მოთმინება.

და ყველაფერი უკეთ წარიმართება, — ვეუბნები ხანდახან თავს, — უნდა გამოგიტყდე, ვილჰელმ, შენ მართალი ხარ.

მას შემდეგ, რაც ხალხში ტრიალი მიხდება, და ვაკვირდები ადამიანების ყოფა-ცხოვრებას და საქმიანობას, ჩემი თავით უფრო მეტად კმაყოფილი ვარ.

ასეთია ადამიანის ბუნება:

ჩვენ ყველაფერს ჩვენზე თავს ვადარებთ და ამავე დროს ყველას ვედარებით. ასეთ დროს ყველაფერზე უფრო საშიშია მარტოობა.

ჩვენი ფანტაზიაც ხომ უმეტესად პოეტურ ქმნილებათა აჩრდილებსა სჭვრეტს, — უყურებ ადამიანი ამ ცოცხლად მიჩნეულ „ადამიანებს“; ერთგვარ იერარქიულ კიბეს აშენებ მათგან და საკუთარი პიროვნება ამ კიბის უმდაბლეს საფეხურად გყავს მიჩნეული, ყველა დანარჩენი — შენზედ უფრო თვალსაჩინოდ და სრულყოფილად, — ხშირად ვგრძნობთ კიდევაც ჩვენსავე ნაკლს, და თანაც გვგონია: რაც ჩვენ გვაკლია, ეს სხვას მოეპოვებაო.

და ეს სხვა ჩვენზე წარმოდგენით ხდება იდეალური ღირსებებით დაჯილდოებული ადამიანი.

არსებითად კი იგი ჩვენი წარმოდგენის ნაყოფია და სხვა არაფერი.

ნოემბრის 26.

აქ საკმაოდ ცუდადა ვგრძნობ თავს ამ დაბოლოს. საქმეც ძლიერ ბევრია. ჩემ გარშემო საკმაოდ ჭრელი საზოგადოება ირევა.

ამ დღეებში გრაფი N გავიცანი. რაც უფრო ვაკვირდები, მით უფრო მომწონს ეს კაცი. შორსმჭვრეტელი და ფრიად გონიერი ადამიანია გრაფი N.

მასთან დამოკიდებულებაში სიყვარულისა და მეგობრობის შუქი გამოსჭვთის.

იგი ფრიად დიდის თანაგრძნობით მექცევა. არაფერი ისეთ დიდ სიხარულს არ იწვევს ამქვეყნად, როგორც დიდი და გრძნობიერი სულის შეხვედრა.

დეკემბრის 24.

ელჩი ხშირად მაყენებს უსიამოვნებას.

ყველაფერ ამას მე წინასწარ ვგრძნობდი.

იგი საკმაოდ დიდი პედანტია და პუნქტუალური ტუტუცი.

კაცი, მუდამ თავის თავით უკმაყოფილო; ამიტომაც ვერაუინ მოიმადლიერებს მას ასე ადვილად.

გრაფ N-ის ლმობიერი მოპყრობა ერთადერთი ნუგეშია ჩემთვის. ამას წინათ გამანდო, რომ ელჩი მასაც არ მოსწონს თურმე.

ადამიანები თვითვე ქმნიან ისეთ ატმოსფეროს, რომ ცხოვრება აუტანელი გახადონ თავისთვის და სხვისთვისაც. თუმცა, ამბობდა გრაფი, ასეთ შემთხვევაში მგზავრისა და მთის არაკი არ უნდა დაგვა-ვიწყდეს:

მთა რომ არ ყოფილიყო, გზა სწორი და ადვილად სავალი იქნებოდა.

საქმეც ის არის, დაბრკოლება დასძლიოს მგზავრმა და მთა გადალახოს.

ამას წინათ ელჩი გამომელაპარაკა, — სიტყვა გრაფზე ჩამომიგდო.

— გრაფი საქმიანი კაცია, — ამბობდა იგი, — კალამიც ემარჯვე-

ზა, მაგრამ, როგორც ყოველ ზელენტრისტს, სანფუქლიანი განსწავლა მასაც აკლიაო (მოხვედი, ამ შემთხვევაში მეც მგულისხმობდა).

ამ დროს ელჩმა ისეთი გამოძეტყველება მიიღო, თითქოს ამ გზით უნდა ეთქვა ჩემთვის: გაკილვა თუ იგრძენითო?

მაგრამ ასეთი რაძეები მე ვერ ამატოვებს.

მძაგს ამნაირი აზროვნების ადამიანი.

არ შეემკრთალვარ და ფიცხლად შევუტეი.

— გრაფი ისეთი კაცია, რომ უთუოდ პატოვისცემის ღირსია, როგორც თავისი ხასიათის, ისე ცოდნის მიხედვით-მეთქი.

იშვიათად შემხვედრია ასეთი კაცი, — განვაგრძე მე, — ასეთი დიდი ინტელექტუალური პორიზონტიც მოეპოვებოდე და პრაქტიკული საქმიანობის უნარსაც რომ არ იყოს მოკლებული-მეთქი.

ბოლოს, შევატყვე ელჩს: ჩემი ნათქვამი ისევე არ ესმოდა, როგორც კამერს ალილუია და კონფლიქტის გაღრმავებაც არ მინდოდა, ამიტომაც დროზე გავეცალე.

— ყველაფერ ამაში თქვენ გედებათ უცილოდ ბრალი, თქვენ, რომელიც ამდენს მიგალობდით აქტიურობის უქონლობის შესახებ. და რა მოსაწყენია ამ უხეშ ხალხთან მისელა-მოსელა და საქმიანობა!

როგორ იბრძვიან ეს საცოდავები ტიტულისა და დაწინაურებისთვის!..

აჰ, მე მეუცხოება ადამიანთა მოდგმა. რომელსაც არ ესმის, თუ როგორი გაუგონარი მეძაობაა ორდენების და ტიტულების ძებნა ან როგორი თავდამცირება.

მიუხედავად ამისა, უნდა გამოგიტყდეთ საუსებით არ მენადვლება ადამიანის საქმე, ყოველმა კაცმა საკუთარ ბილიკზე იაროს, ოღონდ მე დამანებონ ჩემი.

რაც ყველაფერზე უფრო მახელებს, ეს არის — საბედისწერო, ბიურგერული დამოკიდებულება ამ ცხოვრებაში.

თუმცა კარგად ვიცი, რომ ცხოვრებას წოდებათა სხვაობა დიახაც ესაჭიროება ზოგიერთ შემთხვევაში, თუნდაც მე რამდენ უპირატესობას მაძლევს იგი!

მაგრამ ჩემთვის მთავარია, — ამ მოვლენამ გზა არ გადამიღობოს და ის მცირეოდენი სიხარულიც არ მომიშხამოს, რომელიც კიდევ დამრჩენია წუთისოფლად.

ამას წინათ, სეირნობის დროს გაეიცანი ვინმე ქალბატონი ფონ

ბ. ფრიად სათნო და საყვარელი არსება. ჩვენ ერთმანეთი მოგვეწონა საუბარში და გამოთხოვების დროს ნება ვთხოვე მომენახულვინა.

მან გულწრფელად მთხოვა, უთუოდ ამესრულებინა ეს სურვილი. იგი ამ მხარეში სტუმრადაა: მამიდას სახლში ცხოვრობს.

ბებერი მამიდა არ მომეწონა.

ფროილან ბ. გამომიტყდა: მამიდას არც რიგიანი ქონება მოეპოვება, არც განათლებული სული. ერთადერთი მისი სიამაყე მისი წინაპრებია. მისი ფარ-ხმალია წოდების მიერ მინიჭებული უპირატესობანი.

ახალგაზრდობაში ლამაზი ყოფილა. თავისი უხეირო ხასიათის წყალობით არაერთი და ორი ჭაბუკისთვის მოუწამლავს საწუთროება.

გვიან სიქალწულეში ერთ ოფიცერს შეურთავს ცოლად. მერმე ქმარი მოკვდომია და პატარა პენსიით იბრუნებს სულს და კიდევ ეს გულკეთილი დისწული რომ არა, ამ სიბერის დროს აღარავინ გაეკარებოდა, ალბათ.

1772 წლის იანვრის 8.

ეს საცოდავი ადამიანები!

მთელი მათი გული და სული იქითკენაა მიჰყრობილი, რომ ცერემონიების ეთიკა დაიცვან. ყოველი კაცი იმის ცდაშია, თუნდაც ერთი ცდილაც წინ წასწიოს თავისი სკამი უფროსისკენ.

სულელებს ის კი არ ესმით, რომ ხშირად იგი, ვინც პირველ სკამზე ზის, პირველ როლს არ თამაშობს.

ხომ ცნობილია, რომ ზოგ მეფეს მისი მინისტრი მართავს და ზოგი მინისტრი თავისი მდივნის ყურმოჭრილი ყმაა.

მაშ, ვინდაა პირველი?

მე მგონია ის, რომელიც ერთბაშად განსჭვრეტს ადამიანებს და მათ ძალებსა და მათ ვნებებს საკუთარი გეგმების შესასრულებლად გამოიყენებს.

იანვრის 20

ძვირფასო ლოტე!

ამ ბარათს გწერთ მახლობელი გლეხური დუქნის პაწია ოთახში, სადაც თავი შევაფარე ავდრისგან განრიდებულმა.

რაც ამ საბაგელ დღეს დაბანში ვცხოვრობ, ამ უაშრავი უცხორ ხალხით გარშემორტყმული, ერთ წუთსაც ისე არ ჩაუვლია ჩემს ცხოვრებაში, რომ თქვენთვის წერილის მოწერა არ მდომებოდა.

და ახლაც ამ პაწია ქონში, ამ მარტოობაში, ამ სიდუხჭირეში, როცა თოვლი და ქარი ასკდება ფანჯრებს, აქაც პირველი ჩემი ფიქრი თქვენდამი იყო მიქცეული.

როგორც კი შემოვედი, წამსვე თქვენი სახე, თქვენი ხსოვნა გაცოცხლა ჩემში, ძვირფასო ლოტე.

ღმერთო კეთილო.

პირველი ბედნიერი წამი!

თქვენ რომ მნახოთ, ჩემო ძვირფასო, ამ აფორიაქებულ განწყობაში... უთუოდ შეამჩნევდით ჩემი სულის გაპარტახებასა და გაღატაკებას.

არც ერთი ბედნიერი წუთი, არავითარი სავსება გულისა!

არაფერი,

არაფერი!

თითქოს პანოპტიკუმის შუშის ყუთების წინ ვიდგე და ისე შევსცქეროდე ამ უხეირო კაცუნების სახეებს და დინგებს.

ხშირად უნებლიედ ვკითხები ჩემს თავს: ოპტიკური მოჩვენება ხომ არ არის ეს ყოველივე?..

მეც ამ საოცარ მარიონეტების თამაშში ვურევევარ.

უკეთ რომ გითხრათ, მეც მათამაშებენ ძალაუნებურად და ხანდახან ჩემს მეზობელს ხელს ვტაცებ, ადამიანი მგონია და გავიხედავ: ხის ხელი შემჩნება ხელში და გულარული უკან ვიხევ.

საღამოობით გადავწყვეტ, — მეორე დილას შხის ამოსვლით დაკვტკბე, და დილით ადგომა მეზარება.

დილით მოწადინებული ვარ, — მომაგალ მთვარიან ღამით დატკბე და ოთახში ვრჩები მაინც.

არ ვიცი, ან რისთვის ვდგები, ან რად ვწვები?

საფუარი დააკლდა ჩემი ცხოვრების პურს, აღარ დამრჩა ის გონებრივი სიფხიზლე, რომლის წყალობით ღამეებსაც კი ვათენებდი, გააქრა ის ხალისიც, დილაობით ადრე რომ მალვიძებდა.

ერთადერთი ქალი გავიცანი აქ, ძვირფასო ლოტე, რომელიც ოდნავ თქვენ გამსგავსებათ, — ეს არის ფროილან ფონ ბ.

დიახ, იგი თქვენა გგავთ, თუ შესაძლოა ქვეყნად თქვენი ბადალის პოვნა.

თქვენ ალბათ იტყვიან: როგორი მიამიტი კომპლიმენტები და-გაწყიათო!!

მთლად უსაფუძვლოც არ იქნება თქვენი შენიშვნა.

კარგა ხანია, რაც მე გონივრულ ცხოვრებას ვწევი.

გონებამახვილობა არ მაკლია (არც შეიძლება უამისობა).

ქალები ასე ამბობენ ჩემზე: ვერტერს ხოცბის შესხმაში ვერაფერს შეედრებო (და ცრუობაში – დაუმატებდით ალბათ თქვენ; ხომ დამიჯერებთ, უამისობაც არ შეიძლება).

მე მინდოდა ფროილიან ბ-ზე მეთქვა რამე.

მის ცისფერ თვალებს რომ შეხედავთ, უთუოდ დარწმუნდებით, რომ ამ თვალების პატრონს დიადი სული აქვს. თავისი წოდება მას ამძიმებს და ზედმეტ ბარგად მიაჩნია.

მასაც ენატრება გაეცალოს როგორმე ამ ჯოჯოხეთს.

ჩვენ ხანდახან სოფლურ იდილიებზე ვოცნებობთ. ხშირად ვება-ასები თქვენზე. ფროილიან ბ-ს არასოდეს მოსწყინდება თქვენზედ საუბარი.

ვგონებ მასაც შეუყვარდით თქვენ.

ო, ნეტავ შემეძლოს ამ წუთში თქვენ ფერხთით ვიჯდე, გარს გვებ-ვიონ თუნდაც თქვენი საყვარელი და-ძმანი ჩვეულებრივი ჟივილ-ხი-ვილით და მე მათ ზღაპრით ვაშოშმინებდე უთუოდ.

მზე თოვლით შესუდრულ ველზე ეშვება.

გრივალმა ფრთა დაკეცა და მოისვენა; მე ჩემს გალიაში უნდა და-ვბრუნდე.

მშვიდობით!

ალბერტი თქვენთანაა? როგორაა? (ღმერთო, მომიტყევე მე ამგვა-რი შეკითხვა).

თებერვლის 8.

ერთ კვირაზე მეტია, რაც საძაგელი ამინდები დაიჭირა, მე ეს არ მიშლის. რაც აქა ვარ, არც ერთ ტაროსიან დღეს არ მოუტანია ჩემთვის რაიმე, როცა წვიმს, მერუხია, ყინავს. მე ასე ვფიქრობ: შინ უარესი ხომ არ იქნება, ვიდრე გარეთ, — ასე სჯობია!

თებერვლის 17.

მე მეშინია: მე და ჩემი ელჩი დიდხანს ვერ გაძლებთ ერთად.

ეს კაცი სავსებით აუტანელია.

მისი მუშაობისა და საქმიანობის მანერა ხშირად სასაცილოდ არა მყოფნის, ხანდახან ვერ ვითმენ, რუპლიკებს ვაძლევ და ყველაფერს ჩრეშებურად ვაკეთებ. ამიტომაც სასახლეში მიჩივლა ელჩმა.

მინისტრმა საყვედური გამომიცხადა ოფიციალურად – და, ის-ის იყო, უნდა მეთხოვა სამსახურიდან გადაყენება, ამ დროს ვიღებ პირად ბარათს მინისტრისგანვე.

ამ ბარათში მინისტრი მეგობრულად მირჩევდა დამეოკებინა ჩემი კვლავი ცხოვრება. ეს ერთგვარი ენთუზიაზმია, საქმის სიყვარულით გამორჩეული, მწერდა მინისტრი, რაც თავისთავად გასაკვიცი როდია, მაგრამ ზედმეტი გრძნობიერებაც მოსაწონი არ არისო.

ამ ბარათმა დამამშვიდა და გამამხნევა. სულიერი მშვიდობა ჩინებულნი რამეა, ძვირფასო მეგობარო, მაგრამ იგი ფრიად რხეულია და ამიტომ ადვილადაც იმსხვრევა.

თებერვლის 20

ღმერთმა დაგლოცოთ, ჩემო კარგებო! ის დღეებიც თქვენ მოგანიჭოთ ყოვლად სახიერმა, რომელიც მე უნდა მომაკლოს.

გმაღლობთ, ჩემო ალბერტ, ტყუილი რომ მოგიწერია და არა მართალი.

მე ქორწინების დღის შეტყობინებას მოველოდი და კიდევაც გადაწყვეტილი მქონდა ამ დღეს ლოტეს პორტრეტი კედლიდან ჩამომსელო და ძველი ქალაღლების ყუთში დამემარხა.

მაშ, როგორც ირკვევა, თქვენ ჯერ კიდევ დანიშნული ხართ და თქვენი სურათიც თავის ადგილზე დარჩეს.

რატომაც არა?

ვიცი, სამაგიეროდ მეც თქვენთანა ვარ, ლოტეს გულში მეორე ადგილი მაქვს, ეს ხომ შენ არას გავნებს. მე მინდა ეს ადგილი არ დაკარგო მერმისშიაც.

არც უნდა დაეკარგო.

ო, მე უთუოდ გავცოფდები, მან რომ დამიფიწყოს.

ალბერტ, ამ აზრში ჯოჯოხეთი გიზგიზებს ჩემთვის.

ალბერტ, მშვიდობით.

შვიდობით, ციურო ანგელოზო – ლოტე, – შვიდობით!..

მარტის 15.

მე ისეთი უსიამოვნება შემხვდა, რაც უთუოდ მაიძულებს აქედან წასვლას.

კბილებს ვაკაწკაწებ.

თქვენა ხართ ყველაფერში დამნაშავე, ვინც მოსვენებას არ მაძლევთ – ეს საძაგელი თანამდებობა მეკისრნა, თანამდებობა, რომელიც ჩემს სულსა და გულს ეგზომ ეუცხოება.

გრაფი ფონ N ძლიერ მწყალობს, ძლიერ მაფასებს, ეს მე გაუწყვე შენ მრავალგზის.

გუშინ სადილად ვიყავი გრაფთან.

ეს ის დღეა, როცა საღამოს აქაური წარჩინებული საზოგადოება თავს იყრის მასთან.

მე არასოდეს დავფიქრებულვარ ამაზე და არც ვიცოდი, რომ ჩვენ, დაბალი მოხელეები ასეთ შეკრებულებაში ვერ გამოვჩნდებით.

ნასადილვეს მე და გრაფი დიდ დარბაზში ბოლთასა ვცემდით. მაიორი ბ. შემოვიდა, – მე ორთავესთან საუბარში ვიყავი გართული.

სტუმრების თავმოყრის დრომაც მოაღწია. მობრძანდა ფრიად მოწყვალე ქალბატონი ფონ ს... თავის მეუღლითურთ. დამებმა თავიანთი ბრწყინვალე თვალები და ლორწებები მოაპყრეს ჩემკენ.

მე წასვლა მინდოდა, მაგრამ ვიფიქრე, მოდი, ცოტას შევიცდი, ვიდრე ეს უეჭური ცხოველები თავის გზას ჟწვეიან-მეთქი. ამ დროს ქალბატონი ბ. შემოვიდა. მე ყოველთვის მახარებს მისი დანახვა; მივუახლოვდი და საუბარი დავუწყე, მაგრამ წამსვე შევატყვე, როგორღაც დარცხვენილი მებაასებოდა.

ნუთუ იგიც ისეთივეა, როგორიც ეს ხალხი?

გავიფიქრე ჩემთვის.

ამასობაში შემოლაგდენ: ბარონ ფ... ფრანც პირველის დროის ტანისამოსში, ბატონი ფონ რ... თავისი ყრუ ცოლით, ბატონი ი..., რომელიც თავისი ძველი ფრანკონული ტანისამოსის დანაკლისს ახალმოდური მჩვრებით ავსებს. რამდენიმე ნაცნობს დაველაპარაკე. ყველა ძლიერ ლაკონიურ პასუხს იძლევა.

ბოლოს ისევ ფროილან ბ-ს მივუბრუნდი.

მე ვერ ვამჩნევდი, თუ როგორ დაუწყეს ყურში ჩურჩული დედაკა-

ცემბა ჟრთიშიორებს; შერბე მამაკაცებს ჭაღაქდო იგი. ქალბატონ ფონ ს-მა გრაფი განზე გაიხმო (ყველაფერი ეს ქალბატონმა ფონ ბ-მ მიაძბო შემდეგ). ბოლოს გრაფმა ფანჯარასთან მიმოყვანა.

— თქვენ ალბათ იცით ჩვენი საზოგადოების საოცრებანი. თქვენი აქ ყოფნა, როგორც ვამჩნევ, დიდს უკმაყოფილებას იწვევს დამსწრეთა შორის.

— არც მე მქონდა აქ დარჩენის სურვილი, გთხოვთ მაპატიოთ, თქვენო ბრწყინვალეებო, — ჩამოუართვი სიტყვა გრაფს, — წასვლაც კი დავაპირე და მხოლოდ რაღაც ბოროტმა სულმა შემაკაჯა.

მოკრძალებულად გამოვესალმე.

გრაფმა მრავლისმეტყველად, მაგრად ჩამომართვა ხელი.

მე გამოვედი ამ პატოცემულ გემთა კრებულიდან, კაბრიოლეტში ჩავჯექი და მ-სკენ წავედი.

იქ ერთ გორაკზე ჩამოვჯექი, ჩამაჯალ მზეს თვალი შევავლე და ჩემს ჰომეროსში გადავიკითხე ის ადგილი, სადაც ოდისევსს ღეთიური მელორე გაუმასპინძლებდა. საღამოს საჯახშმოდ წავედი.

რესტორანში რამდენიმე კაცი ძვლის კამათულს ათამაშებდა. ბატონი ა... მომიახლოვდა და მეუბნება:

— უსიამოვნება შეგახვედრეს, არა?

— მე?

— დიახ, გრაფს დაუთხოვიხარ თურმე თავის საზოგადოებიდან.

— ეშმაკმა წაიღოს ასეთი საზოგადოება! მე კიდევაც მერჩია თავისუფალ ჰაერზე გასეირნება.

— კარგია, შენ რომ ამ ამბავს დიდ ყურადღებას არ აქცევ. ჯგური არ ჩაგყვეს გულში, ნურც ის დაგალონებს, რომ ეს ამბავი მთელს საზოგადოებას მოედო.

მართლაც, დღეს სადაც მივედი, ყველგან ამ ინციდენტზე ჰქონდათ მსჯელობა.

ჩემი მტრები სიხარულით ფეხზე ძლივს დგანან: აჰ, გადაჭარბებულმა ამპარტუნობამ ასე იცის. რა ეგონა, ყოველივე დამოკიდებულების გარეშე რომ წარმოიდგინა თავისი თავი!?

აჰ, მოსაწყენია ამ გონებაცარიელი ხალხის ყბედობა.

მარტის 16.

ყველაფერი მაღიზიანებს.

დღეს ფროილიან ბ-ს შვეხედი ხეივანში.

ველარ მოვითმინე და გამოველაპარაკე, არც ის დამიმალავს, რომ მასზე ოდნავ გულნატკენი ვიყავი.

— ო, ვერტერ, — მეუბნება იგი ინტიმური ტონით, — თქვენ ჩემს გულს იცნობთ და როგორ შეგიძლიათ ჩემი იმდღევანდელი დაბნეულობა ასე უკუღმართად ახსნათ ვერ წარმოიდგენთ, როგორ ვიტანჯებოდი თქვენ მაგიერ იმ წუთიდან, რაც დარბაზში შემოვედი. ყოველთვის წინასწარ ვგრძნობდი, რამდენჯერმე დავაპირე კიდევ, გამეფრთხილებინეთ.

მე შვატყვე მადამ ფონ...ს... და მადამ ტ... უმაღლესიანთ ქმრებს აიყოლიებდნენ და დარბაზიდან გავიდოდნენ, ვიდრე თქვენს საზოგადოებაში დარჩებოდნენ.

ისიც ვიცოდი, გრაფს ეძნელებოდა თქვენი მომდურებაც.

— ყოველთვის ამან საშინელი მღელვარება მომაცენა, — თქვა ფროილიან ფონ ბ-მ და ცრემლი მოადგა თვალებზე.

მე ლამის გონება დავკარგე და ფერხთ დავუვარდი ამ ქალს.

მას უკვე ცრემლი ჩამოსდიოდა დაწვებზე. მერმე ცრემლები მოიხოცა ცხვირსახოციით და განაგრძო, — ჩემი მამიდაც იქ იყო და გამძვინვარებული შემოგვცქეროდა. ვერტერ, თქვენ არ იცით, რამდენს მიქადაგებს მამიდაჩემი, როგორ მიშლის თქვენთან მისვლა-მოსვლას. ხშირად იძულებული ვარ, ვუსმინო, თუ როგორ გამცილებენ თქვენ — და მე სხვა არაფერი შემიძლია, თუ არა, შეძლებისამებრ, დაგიცვათ.

ფროილიან ფონ ბ-ს ყოველი სიტყვა ძახილივით მივლიდა გულში. იგი ვერც კი გრძნობდა, თუ როგორი სიკეთე იქნებოდა ჩემთვის, ყოველთვის ეს არც კი გაემხილა ჩემთვის. ქალბატონმა ფონ ბ...მ განაგრძო იმ ღვარძლიანი მოშაინეების ამბავი, რომელნიც გესლიანად სისინებენ და გახარებული არიან, რომ მე დავისაჯე ჩემი ქედმაღლობისა და სხვების აბუჩად ავადებისთვის.

ყველაფერ ამას იგი მეუბნებოდა უნახესი თანაგრძნობით.

აჰ, არაერთხელ ამიღია დანა, რომ ჩემი გახელებული გულიდან სისხლი გამომედინა.

ერთნაირი კეთილშობილი მოდგმის ცხენზე ამბობენ: როცა იგი ძლიერ შეხურდება და გაფიცხდება, ინსტინქტურად გადაიჭამს ძარღვს და მიჭირვებულ სუნთქვას შეიმსუბუქებს თურმე ამგვარად.

მეც ასეთი ჟინი მომივლის ხანდახან.

• მინდა ძარღვი გადჭიჭრა და მარტი თვის უფლებს შოვიპოვო ამ გზით.

მარტის 24.

მე ვითხოვე თანამდებობიდან გადაყენება და იმედი მაქვს ჩემს თხოვნას დააკმაყოფილებენ სასახლეში. იმედია მაპატიებთ, საამისო ნებართვა არ მიმიღია წინასწარ თქვენგან.

ერთი სიტყვით, უნდა გავეცალო აქაურობას და ისიც ვიცი, თუ რას მირჩევდით თქვენ ამ შემთხვევაში.

ეს ამბავი დედაჩემსაც გადაეცი შესაფერი განმარტებით.

ვიცი, მას ეს არ ეაძება, დედაჩემს გულით უნდოდა, მეც ელჩისა და იდუმალი მრჩევლის კარიერა დამეწყო და ახლა რომ ნახაეს ჩემს უკან დახევას, შეწუხდება, მაგრამ რა გაეწეობა.

მე უნდა წვიდე აქედან.

ყოველ შემთხვევაში, გაცნობებთ ჩემს მისამართს.

აქ თაყალი ვინმე გაეიცანი, რომელსაც ჩემი სიახლოვე ძლიერ ახალისებს. მან მთხოვა მის მამულში წავყვე – წინასწარ დამპირდა, რომ მე სრული ბატონი ვიქნები ჩემი თავისა.

მეც მინდა ბელი ვცადო და თან გაეყვე თაყალს.

აპრილის 19.

ცნობისათვის

ორივე წერილისთვის დიდად გმადლობთ.

მე განზრახ არ გიპასუხე, რადგან ვუცდიდი სასახლიდან ჩემი დათხოვნის ქაღალდს. მეშინოდა, ვაითუ, დედაჩემს მინისტრისთვის მიემართნა და ჩემი სამსახურიდან გასვლა ამ გზით გაერთულებინა.

ახლა უკვე იმედიანადა ვარ. დათხოვნის ქაღალდიც, ესეცაა, მომივიდა.

ვერ წარმოიდგენ, თუ როგორ უძნელდებოდა მინისტრს ჩემი გამკვება. მთავარის ტახტის მემკვიდრემ 25 დუკატი გამომიგზავნა სამგზავროდ, ასე რომ, გადაეცი დედაჩემს – იმ ფულს ნუ გამომიგზავნის, ამას წინათ რომ ვთხოვე.

მაისის 5.

ხვალ მივდივარ აქედან.

მინდა გზადაგზა ჩემი სამშობლოს არე-მიდამოც მოინახულო, ვნახო ის ადგილები, სად ოცნებაში მიტარებია ჩემი უდარდელი ყრმობის ტკბილი დღეები.

მინდა ერთხელ კიდევ გავიარო იმ ალაყაფის კარებში, საიდანაც უკანასკნელად გამომიყვანა დედამ მამის სიკვდილის შემდეგ, რათა მერე საძაგელ ქალაქში ჩაეკეტულიყავი.

მშვიდობით, ვილჰელმ.

მაისის 9.

მე მოვათვე ჩემს სამშობლოს არეებში ღარიბობა, მრავალი მოულოდნელი გრძნობა ქვია ჩემს სულს უეცრად.

რამდენიმე კილომეტრი მიკლდა დანიშნულ ადგილამდის, გავაჩერე პოსტილიონი, ვუბრძანე წასულიყო, და მე ქვეითად მივყევი თემშარას. ამგვარად უფრო ხანგრძლივად შემეძლო გზადაგზა ყოველ წვრილმანს დავეკვირვებოდი. ჯერ კიდევ ბალლი ამ ცაცხვის ქვეშ ვმდგარვარ ოდესღაც და ეს იყო ჩემი სეირნობის კიდე, საზღვარი. ღმერთო, როგორი ცვლილება მომხდარა ჩემთვის! მაშინ სურვილით ვიწვოდი, ბედნიერი უმეტრებით წაქეზებული, მომეხილა სამყარო მთელი და ხარბი გული გამეძლო ნაირ-ნაირი განცდებით და სანახაობით.

ახლა კი უკან მობრუნებული შორი ქვეყნიდან ვუბრუნდები მშობლიურ ბუდეს.

რამდენი ხელშეშლილი გეგმა, ოცნება, დარჩენილი ხორცშეუსხმელად! ძირს – მთა მაღალი, ნისლში მთვლემარე.

რამდენჯერ ფიქრი ჩემი ანაზღუელად თავს მოვლებია მწვერვალს იმ მთისას.

სათობით ვმჯდარვარ ამ ცაცხვის ქვეშ და ჩემი თვალი დაკარგულა ამ ჭალაკებში, ამ ტყეებში, იმ მთის გადაღმა.

მეუხახლოვდი ქალაქს, შორიდან ვესალმები ნაცნობ სახლებს და წყნარ ბაღნარებს.

ყველა ახალი თვალში ეკლად მეჩხირებოდა. შეველ ქალაქის ალაყაფის კარებში და ჩემი თავი ვიპოვე ისევ.

გადავწყვიტე ჩვენი ძველი სახლის გვერდით დაბინაება.

მე შევაძწინე ის სასკოლო ოთახი, სადაც მოხუცი მასწავლებელი ქალი ანაბანას გვასწავლიდა – იგი საწვრილმანო დუქნად გადაუქცევათ.

რამდენი ცრემლი დაშიწვრია ამ კედლებს შორის, რამდენი ბავშვური წუხილი მიგეძნია ამ არეებში.

არც ერთი ნაბიჯი ისე არ გადამიდგამს ამ პაწია ქალაქში, რომ ჩემს წარმოდგენას არ მოზღვაებოდა მოგონება მოგონებაზე.

ვერც ერთი წმინდა ქვეყნებში მოხეტიალე მლოცველი ვერ განიცდის ალბათ იმდენ სათნო, მშვენიერ წუთებს, რაც მე ბავშვობის ჩემის არე-მიდამოში ვიგეძე იმ დღეს.

მივეყვი მდინარის ნაპირს იმ ადგილამდის, სადაც ბავშვები შვეი-ყრებოდით და ბრტყელ ქვებს ხტუნვით გავაცურებდით წყლისა სი-ბრტყეზე.

რა ცხოვლად მახსოვს: ვაკვირდებოდი წყლის რონიებას, განც-ვიფრებული შეცქეროდი, ვფიქრობდი თანაც: სად მიდის ნეტავ იგი ჭკელი და ტალღა ტალღას ნეტავ საითკენ მიელალება? და ჩემი წარ-მოდგენის საზღვრებს ებჯინებოდა ეს ჩემი ფიქრი.

შეხედე, ვილქელმ, ასე შეზღუდული და ბედნიერი იყვენ ალბათ ჩვენი შორეული წინაპრები შორეულ დროში.

ასე ბავშვური იყო მათი შვერძნება და პოეზია.

როცა ოდისეესი, დაუსრულებელ, განუსაზღვრელ მიწაზე და განუზომელ წყალთ სიფრცვებზე მოგვითხრობს, ეს ისე ადამიანურია, გულთან ახლოს, და ამავე დროს საოცარი იდუმალება.

რას მშველის მერმე მე ის ცოდნა, რომ ყოველ მოწაფესთან ერთად შემიძლია მეც დაგიმტკიცო, რომ მიწა, ჩვენი დედამიწა, მრგვალია თურმე.

ადამიანს ხომ სულ მცირედი მიწის ნაჭერი ესაჭიროება ამ ცხო-ვრებაში და განსასვენებლად უფრო ნაკლები.

უკვე თავადის საბაზიერო სასახლეში მოუაღწიეთ.

საამოა ასეთი ჩინებული ადამიანის სიახლოვეს ცხოვრება.

იგი უბრალო და კეთილშობილი ადამიანის ნიმუშია.

საოცარი ხალხი ახვევია თავადს გარშემო. ისინი არც ისე მუხა-ნათნი უნდა იყვნენ, მაგრამ არც პატიოსანი ადამიანის აღნაგობა მოეპოვება მათ.

ხანდახან ისინი რიგიანი ხალხი მგონია, მაგრამ მე არც ისე იო-ლად მივინდობი ადამიანს.

რაც ყველაფერზე უფრო სამწუხაროა: თავადი ხანდახან ისეთ რა-მეებზე მსჯელობს, რაც მას მხოლოდ ყურმოკვრით აქვს განაგონი.

იგი ფრიად აფასებს ჩემს ცოდნას და ჩემს ტალანტს, უფრო მეტად, ვიდრე ამ ჩემს გულს. არსებითად გულია ჩემი სიამაყე, პირველსავე ყოველთა სიხარულისა, ძალისა თუ სიმძიმისა.

აჰ, რაც მე ვიცი, იმას ყოველი შეიცნობს, მხოლოდ გულია ჩემი ერთადერთი საგანძური.

მაისის 25.

ერთი განზრახვა მქონდა ამ დღეებში, არც კი მინდოდა ეს თქვენთვის გამემხილა. ეს სურვილი მე არ ამიხდა. ამიტომაც გიმხელ.

ომში ვაპირებდი წასვლას. მიტომაც ჩამოყვევი თავადს ამ მხარეში.

ერთხელ, სეირნობის დროს გავანდვე თავადს ჩემი განზრახვა. მან მირჩია თავი შემეკავებინა.

მეც არ დავიჩემე და მისი დასაბუთება შევისმინე.

ფნისის 11

როგორც გენებოს, ისე განმსაჯე.

აქ დიდხანს ვეღარ მოვიციდი. რა უნდა ვაკეთო აქ?! დრო განუსაზღვრულად გრძლად მეჩვენება.

თავადი ძლიერ კარგად მექცევა, მაგრამ მე მაინც თავს უხერხულად ვგრძნობ.

ბოლოს და ბოლოს, მე და თავადს არაფერი გვაქვს საერთო.

იგი გონიერი ადამიანია, მაგრამ ეს გონიერება ფრიად შეზღუდულია.

მასთან ბაასი მე ისე მართობს, როგორც გვარიანად დაწერილი წიგნის გადაკითხვა.

კიდევ რვა დღეს დავრჩები ამ არემარეში და მერმე ისევ გავუდგები გზას.

ერთადერთი, რაც აქ ვაუკეთე, არის – რამდენიმე ნახატი.

თავადს ხელოვნების ალღო მოეპოვება, მაგრამ იგი უკეთ იგრძნობდა ხელოვნებას, მეცნიერული განსწავლა და ტრაფარეტული ტერმინოლოგია რომ არ უშლიდეს ხელს.

ფნისის 16.

დიახ,

მე მგზავრი ვარ მხოლოდ, ამ ქვეყანაზე საღარიბოდ შემოხიზნული.

„განა თქვენ ჩემზე შეტი ზართ?..“

ფენისის 18.

საით მივდივართ?

14 დღეს კიდევ აქ დავყოფ.

მერმე იმ მადნის ქარხნების დასათვალიერებლად უნდა გავემგზავრო. ჩემი გამგზავრების ნამდვილ მიზეზს თუ იკითხავ, მინდა ლოტეს მიუახლოვდე – ესაა მთავარი.

და მე ვიცინი!

ჩემოვე გულის ჭირვეულობა მაცინებს.

ფლისის 29.

არა, ეს კარგია.

ყველაფერი ჩინებულადაა.

რაო?

მე – მისი ქმარი?

ჰოი, ღმერთო, შემოქმედო ჩემო, ეს ბედნიერება რომ მოგენიჭები-
ნა ჩემთვის, ჩემს ცხოვრებას ლოცვაში გაატარებდი.

მაპატიეთ უნიათო სურვილი, მომიტყვეთ მე ეს ამაო ოხვრა და
ცრემლთა ფრქვევანი.

ლოტე – ჩემი ცოლი?

მთელს ქვეყანაზე ულამაზესი არსება ჩემს მკლავებზე?

ვილჰელმ, მე უხეირო ჟრუოლა დამივლის ტანში, როცა ალბერტ
მის აშოლტილ ტანს ხელს შემოაფლებს.

რა ნება მაქვს მე ასეთი რამე წარვსთქვა?

თუმცა რატომაც არა?

ვილჰელმ, გარწმუნებ, ლოტე ჩემს ხელში უფრო ბედნიერიც იქ-
ნებოდა.

ალბერტს აკლია გრძნობიერება. როგორც გინდა, ისე გაიგე ეს
სიტყვები.

მე და ლოტე ბევრ რამეში ვგავართ ერთმანეთს ჩვენის აზრებითა
და გრძნობებით. მე ათასჯერ მყავს იგი დაცდილი.

ძვირფასო ვილჰელმ,

თუმცა უნდა ითქვას, ალბერტს ძლიერ უყვარს ლოტე და ასეთი
სიყვარული ღირსიც არის დაჯილდოების.

ვილაც აბეზარმა ხელი შემიშალა.
ცრემლები შემაშრა თვალებზე.
დავიბენი.
ვილპკულმ, მშვიდობით!

აგვისტოს 4.

განა მარტო მე მომსვლია ამგვარი რამე?

ყოველ ადამიანს უქარწყლდება იმედი, ყოველ ადამიანს ღალატობს ბედი.

მე ვინახულე ჩემი კეთილი დიასახლისი ცაცხვების ქვეშ.

უფროსი ბიჭუნა შემომგება, მისმა მხიარულმა ყიფინამ დედამისიც მოიყვანა.

მისი პირველი სიტყვები:

გულკეთილო ბატონო, იცით, ჩემი პანსი გარდაიცვალა (პანსი ყველაზე უმცროსი ვაჟი იყო).

ჩემი ქმარი შვეიცარიიდან ხელცარიელი დაბრუნდა და, ააშენოსო ღმერთმა, მეზობლებმა ხელი მოგვიმართეს, თორემ მათხოვრობა უნდა დაგვეწყო.

ვერაფრით ვანუგეშე ბედშავი და ორიოდე გროში ვაჩუქე მხოლოდ პატარას.

დედაკაცმა რამდენიმე ვაშლი შემომთავაზა.

გამოფართვი ბედშავს მცირედი მოსაკითხი და დაეტოვე ეს მწუხარე მიდამო.

აგვისტოს 21

ყოველ თვალის დახამხამებაზე მეცვლება გუნება.

ხანდახან სიხარულის შუქი შემომეპარება გულში და ერთ წუთში უკვე სხვა გრძნობა...

ხანაც ოცნება გამიტაცებს: ვთქვათ, ალბერტი უეცრად გარდაიცვალა.

მაშინ მე...

ან ის...

მიყვები, მივსდევ ამ ფიქრს და უცებ საზარი უფსკრული დააბჩენს ხახას ჩემ თვალწინ.

• ამას წინათ ანაზღვეულად გაჩიარე ის გზა, სულ პირველად ღოჭე რომ წაეყვანე ბალზე.

საოცარია!

არაუითარი რუმინისცენცია. არც სიამტკებილე მოგონებისა.

თავს ისე ვგრძნობდი, როგორც ის სული, ოდესღაც დიდებული თაყადის აწ გავერანებულ ციხე-დარბაზში რომ დაყიალობს.

სექტემბრის 3.

არ მესმის სწორედ, როგორ შეუძლია მას სხვა უყვარდეს, როცა მე იგი ასე გაშმაგებით, ისე ღრმად, ასე გასაოცრად მიყვარს, როცა მე სხვა არაუინ მოვის, არაუინ მიყვარს, არაუის ვეძებ, მის გარდა.

სექტემბრის 4.

ეს ასეა!

როცა ბუნება საშემოდგომოდ მოეშადება, შემოდგომა ისადგურებს მაშინ სულშიაც და გარეშემოც შემოდგომა გამეუფდება.

ჩემი ფოთლები მოყვითალო ხდებიან და ირგვლივ ხეებს დასცკვინიათ ყვითელი ნეშო.

ვილჰელმ, არ მახსოვს, მე შენ თუ მოგწერე იმ გლების ბიჭზე, აქ, ვალჰაიმში რომ გაეიცანი მოსელის უმაღლე.

მე მოვიკითხე ის ვაჟი, ან რა ბედი ეწია მას?

მიაძბეს: იგი სამსახურიდან გაუგდიათ კიდევ და არც არაუის ნდომია მისი შეკედლება.

გუშინ, მაზლობელ სოფლისკენ მიმავალმა თვალი მოვკარი მას.

ბედშემა თავისი თავგადასავალი მიაძბო და მეც ისე დამწვა მისმა თხრობილმა გული, არ შემიძლია არ გაგიზიარო.

თუმცა რად უნდა დაგაღონო შენც ამ ამბით! არა სჯობს, ჩემთვის დავიტოვო სამწუხარო და საგალალო და შენც ამგვარად ჩემი დასაგმობი და გასაკიცხი მასალა არ მოგცე ხელში.

ეჰ, რა გაწყობა, ჩემი ბედი ასეთი ყოფილა!..

ამ ვაჟმა მიაძბო, თუ როგორ მოერია იმ ქვრივის სიყვარული. ბოლოს მან თვითონ აღარ იცოდა, რა ექნა. თურმე სმა-ჭამაზედაც აიღო ხელი სიყვარულით გაშმაგებულმა.

თითქოს ბოროტი სული დაეუფლა, ერთ საღამოს ოთახში შესდია

ქეროეს, სმენა არ ათხოვა მის მუდარას და შეგონებას და ძალით მოინდომა მისი დაპყრობა.

ვაჟი ფიცულობდა, რომ მას ცუდი განზრახვა არა ჰქონია, მას სწყყროდა მხოლოდ სიყვარული და იმ ქალის ცოლად შერთვა.

ამ სიტყვებზე იგი დაიბნა და სიტყვა პირში გაეჩხირა...

ბოლოს ხმადაბლა, მოკრძალებულად გამომიტყდა, რომ ბოლოს მაინც მიაღწია თავის გულისწადილს, ქალმა დაიახლოვა და შეიწყნარა მისი გახელებული ვნება.

ამ ფურცელს რომ თვალი გადავკვლე, დაერწმუნდი, რომ ამ ამბის ფინალი მაინც არ გადმომიცია შენთვის.

ჰო, და იმ ქალის ძმა ჩაერთა საქმეში. მას საყვირად სძულვოდა ეს ვაჟი და მისი გაგდება უნდოდა თურმე.

ძმას ეშინოდა – დის გათხოვებით და შვილის ყოლით მის ბავშვებს მამულ-დედული დააკლდებოდა, ამიტომაც გააძევა მოჯამაგირე. ახლა იმ ქალს მეორე ვაჟი აუყვანია მოჯამაგირედ, აუყვანია და ძმა ახლა იმ მეორესაც გაგდებას უპირებს. ხალხში ხმაა, ქალი ამ ვაჟს გაპყვება ცოლადო. მაგრამ ჩემი ნაცნობი ყმაწვილი მონღომებულია, რადაც უნდა დაუჯდეს, სხვას არ გაატანოს ის ქალი.

რასაც აქა ვწერ, ყოველივე ნამდვილად და გადაუჭარბებლად მაქვს აღნუსხული.

უნდა შევნიშნო, ჩემი ნათხრობი სუსტია იმ ვაჟის ვნებიან გამოთქმებთან შედარებით, რადგან მე ჩვენი ჩვეულებრივი ზნეობის კარნახით ვერიდებოდი უხერხულ გამოთქმებს.

ეს ამბავი სიყვარულისა, ვნებისა და ტანჯვისა არამც და არამც პოეტური გამოგონება არ არის.

იგი ასე მომხდარა, ასე ცოცხლობს, ასე სუნთქავს მთელი თავისი თვალწარმტაცის სისპეტაკით იმ ჯურის, იმ კლასის ადამიანებს შორის, რომელთაც ჩვენ გაუთლელ, უხეშ ადამიანებს ვუწოდებთ ხოლმე.

ჩვენ განათლებულნი – გონებაჩლუნგნი! მე გთხოვ ეს ამბავი სათნოდ მოისმინო.

ხომ ხედავ, ყოველივე ამას როგორი დაწყობილი ხელით ვწერ? გადაიკითხე იგი გულდასმით, ჩემო კარგო, რადგან ამავე ღროს შენი მეგობრის ამბავიც არის.

„მეც“ ახე შრმზრდა, მეც ასე შომიზა, თუშცა შე არც ისე გაშბენდავი ვარ, არც ისე ჯიქური, როგორც ეს ბედშავი მოჯამაგირე, რომელსაც მე კერც კი შვეედრები.

სექტემბრის 5.

ლოტეს წერილი მიუწერია სოფელში წასული ქმრისთვის. ბარათი ასე იწყებოდა:

„ძვირფასო, საყვარელო ჩემო, ჩამოდი, რაც შეიძლება, მალე, მალე ჩამოდი. გიცდი მოუთმენლად“.

მალე ამბავი მოვიდა, ალბერტი კიდევ რამდენიმე დღეს დარჩებოდა იქვე. ეს წერილი აქ დარჩენილიყო და საღამოს ხელში ჩამოვარდა. მე გადავიკითხე და გამეცინა.

მან ჩემი ღიმილის მიზეზი გამოიკითხა: ჩვენი წარმოდგენა ხომ ჭეშმარიტად ღვთიური ძღვენია; მე ერთ წუთში წარმოვიდგინე, ვითომ ჩემდამი ყოფილიყო ეს ბარათი მონაწერი.

ლოტეს, როგორც სჩანს, ეს არ მოეწონა, სიტყვა გამაწყვეტინა და მეც დაუღუძლი.

სექტემბრის 6.

როგორც იქნა, გადავწყვიტე: ჩემი ცისფერი ფრაკი, რომელშიაც პირველად გაეიცანი ლოტე, აღარ ჩამეცვა მეტად. ახლა მეორე შეუკვებო სწორედ იმავე ფერისა და იმავე ფასონის.

შვეიკერე აგრეთვე ყვითული ჟილეტი და ფრაკის შესაფერი ძიქვა. პირველად რაღაც მქაბუშება, ალბათ გავა დრო და მომეწონება.

სექტემბრის 12.

ლოტე რამდენიმე დღე სხვაგან იყო, ალბერტის ჩამოსაყვანად.

დღეს მის ოთახში შევედი; წინ შემომეგება, ხელზე ვეამბორე. ერთ-მა იადონმა სარკესთან გაიფრთხილა და მხარზე შეაჯდა ლოტეს.

— ახალი მეგობარი!

წარმოსთქვა მან და ხელის გულზე გადმოიტყუა — ეს ჩიტი ჩემი პატარისთვისაა მინიშნებული.

შეხედეთ, როცა პურს მივაწვდი, ფრთებს აფარფატებს და კენკვას დაუწყებს.

შეხედეთ, როგორ მკოცნის.

როცა ლოტემ პირი მიუშვირა, ფრინველმა ნისკარტი შეუყო ტუჩებს შორის. თითქოს გრძობდა მის ბაგეების სიტკბობას.

— თქვენც უნდა გაკოცოთ იაღონმა, — წარმოსთქვა ლოტემ და ჩიტი მომაშვირა.

იაღონის ნისკარტმა გზა გააუღო მის ტუჩებსა და ჩემს შორის და მისი ნისკარტის ნელმა კორტნამ სიყვარულით საესე ალერსი მომაგონა.

— მისი კოცნა, — ვამბობდი მე, — არც ისე უანგაროა, იგი საზრდოს ეძიებს და ცარიელი ალერსით უკმაყოფილო უკუეჭტევა ისევ.

— იგი ჩემი პირიდანაც სჩვევია ჭამას, — სთქვა ლოტემ.

ფინჩები დაიყარა ცერზე და გულუბრყვილოდ გულშემატკივარი სიყვარულის ელვა იღიმებოდა მის ბაგეებზე.

მე სახე აყარიდე.

არ უნდა ჩაიღინოს ასეთი რამეები.

არ უნდა გააღიზიანოს ჩემი, ყოველდღიურობის შვავში ჩაფერულილი ფანტაზია ან ციურად უმანკო სურათებით და სიმბოლოებით, გესმის?

მაგრამ, რატომაც არა?

იგი მენდობა, და კარგად იცის, როგორაც მიყვარს.

სექტემბრის 15.

საოცარი ბრაზი მოგოგლის, ვილჰელმ, როცა მათ მოიგონებ, რომელნიც იმ მცირე სამკაულს ცხოვრებისას არც კი აფასებენ, — რაც ასე ამშვენებს მიწიერ ცხოვრებას.

შენ იცნობ იმ კაკლის ხეებს, ვილჰელმ, სტ-ს ხუცესის კაკლის ხეებს, რომელთა ჩრდილში მე და ლოტე ვისხედით ერთხელ; ის საუცხოო კაკლის ხეები ჩემს სულს დიდი სიხარულით ავსებდნენ მუდამ.

როგორ ამკობდენ და აგრილებდენ ისინი ხუცის ეზოს!..

და მოგონება იმ პატიოსანი სულიერი მამისა, რომელსაც ეს ხეები დაურგავს ოდესღაც. სკოლის გამგემ არაერთხელ ახსენა მისი სახელი (თავის პაპისგან ჰქონია განაგონი): იგი ჩინებული კაცი ყოფილა და მისი სახელი მოკრძალებით და წმინდად იხსენიებოდა ამ ხეთა შორის.

გუშინ ჩვენ ამ კაკლის ხეების მოჭრაზე ვსაუბრობდით და სკოლის გამგეს ცრემლები მოადგა თვალებზე.

- მოუჭრიხითო? ღამის იყო, გუფუჯიდი. ზიამოუნებით ჩაატარებდნენ იმ არამზადას, ვინც პირველად ცული მოუღერა იმ კაკლის ხეებს.

მთელი სოფელი გულნატკენად ბუზღუნებს და მე მგონია მღვდლის ცოლს მრავალი პატოვისცემა (კარაქის, კვერცხების გაგზავნა და სხვა) უსუოდ დააკლდება.

ეს ახალი მღვდლის ცოლია (ბებერი ხუცესი გარდაცვლილა).

საძაგელი, გამზმარი, სნეული არსებაა, ყველა სძულს და არც იგი უყვარს აქ ვინმეს.

გატეტეჩებული, ტუტუცი დედაკაცი, რომელსაც ძლიერ განათლებულად მოაქვს თავი კანონების გარკვევაში, ხელებს ურევს და ბევრს მუშაობს ახალი მოდის ქრისტიანობის მორალურ-კრიტიკული რეფორმაციისთვის, ლათატერის ოცნებებზე მხრებს იჩინავს, მთლად დაძაბუნებული აგებულების პატრონია და ამიტომაც ამ მიწაზე არავითარი სიამე არ უღიმის.

მხოლოდ ასეთ უნიათო ქმნილებას თუ შეეძლო ჩემი კაკლის ხეების მოჭრა.

თურმე ამ ხეების საუცხოო ჩრდილი, მისი აზრით, ეზოს აბნელებდა, ფოთლების ცვენა მიდამოს ბილწავდა, და მწიფე კაკალს, ბავშვები რომ ჭოლოკებითა და ქვებით დაუწყებდნენ ჩამობერტყვას, ეს მის ნერვებზე მოქმედებდა – და ყველაფერი ეს მას ხელს უშლიდა კენიკოტის, ზემღერის და მიხაელისის გარჩევაში.

განსაკუთრებით მოხუცებია სოფელში ამ ამბის გამო გულადრენილი.

მე შევეკითხე მათ: რისთვის მოაჭრევენთ მერე, თუ ასე გიყვარდათ ეს კაკლის ხეები-მეთქი?

— როცა სოფელში მამასახლისი და მღვდელი რამეს მოინდომებენ, ჩვენ რა გვეთქმის.

ოფ, მე რომ თავადი ვიყვე, შავს დღეს დაუაყენებდი ერთსაც და მეორესაც; მაგრამ მე რომ თავადი ვყოფილიყავი, არც კი მოვიკითხავდი ალბათ ამ ხნის კაკლის ხეებს ჩემს მამულში!..

ოქტომბრის 10.

როცა მე მის შავს თვალებს შევცქერი, გულზე ბინდი გადამყვება.

ვატყობ: ალბერტი არც ისე ბედნიერი უნდა იყოს, როგორც მე ეს მეგონა.

ოქტომბრის 12.

ოსიანმა პომეროსი გააძევა ჩემი გულიდან.

თვალწარმტაც სამყაროში შეჰყავხარ პოეტს.

დახეტილობა გრიგალით გადაქექილ ველებზე და მთის თხემებზე, ნისლების ლეჩაქებს რომ დაფხრიწავს შუქი მთვარისა, გაისმის მაშინ გარდაცვლილ მამების სულთა მოთქმანი.

მთების ქიმიდან გადმომდგარან გვირაბებიდან გამოსული მკვდარი სულები და გაისმის ხავსით მოსილ მხედრების საფლავების ლოდებზე მტირალ მიჯნურთა კენესა-გოდება.

ან და ველებზე მოხეტიალე ჭაღარა ბარდი თავის წინაპართა ნატერფალებს რომ ეძებს ველად და ასე საფლავის ლოდებს პოულობს მხოლოდ, გულგასენილი გასცქერის მერმე მწუხრისა ვარსკვლავს, აქოჩრილ ზღვისა გაეას გაღმა მიჩქმალულს, და წარსულ დროთა ლომგულ გმირების მზგადასული სულები რომ გაცოცხლდებიან. და მერმე იგი მომღერალი წარსულ დიდების მზგადასულთა ლანდებს გამოიწვევს ისევ აწმყოში ჯადოსნურ ძალით და გაცოცხლებულ მიწას დაჰხედავს მაშინ და დაიძახებს: მოჲა ის მგზავრიც, ვისაც ერთხელ მე უუნახივარ მშვენებით საესე და მკითხავს კიდევ: სად წავიდა, სად წავიდა ეს მომღერალი სწორუპოვარი ძე ფინგალისა? მის ნატერფალი ხომ ატყვია ჯერ კიდევ მიწას, და იგი კიდევ მე დამეძებს ხმელეთის პირზე.

პოი, მეგობარო ჩემო, კეთილო!

მინდა ამ წუთში მეც ვიშიშვლო ხმალი, ვით ერთგულმა თანამეაბჯრემ და ჩემი თავადი გამოვიხსნა ამ ცხოვრების სიდუხჭირიდან და გათავისუფლებულ ღმერთკაცს გაეყოლო თან ჩემი სული.

ოქტომბრის 19.

აჰ, ჩემი გული დიახაც გრძნობს საშინელ დანაკლისს.

და ვფიქრობ ხშირად, თუნდაც ერთხელ, ერთხელ მაინც რომ შემედლოს მკერდზე მივიკრა ღვთაება ჩემი, ეს დანაკლისი სამუდამოდ შემევესებოდა.

ოქტომბრის 26.

მე დღითი დღე ვრწმუნდები, ჩემო კარგო, რომ ადამიანის ცხო-

ვრებას დიდი ფასი არა ძქვს მაინცდამაინც. "რაც უფრო მეტი" ხანი გადის, მით უფრო მკვიდრდება ეს აზრი ჩემში.

ლოტეს ერთი მეგობარი ქალი ქვია. მე მახლობელ ოთახში შევედი, წიგნი ავიღე, ვეღარ ვიკითხე, მერმე კალამს წამოფუღე ხელი და წერა დავიწყე.

ქალები ხმადაბლა უმნიშვნელო რამეებზე საუბრობდნენ.

ესა და ეს თხოვდება, ის აუად გამზდარა, მეორეს ხველა სჭირვებია, მესამეს ყბის ძვალი გამოფარდნია, იმას გულის წუხილი ჰქონია. B-ც ცუდად გრძნობს თურმე თავის თავს. ის მთლად დასიფდა, — შენიშნა სტუმარმა.

და ჩემმა ფანტაზიამ უკვე მომაკვდავი ქალის სარუცელთან მიმიყვანა და ვხედავ, თუ როგორ შეაქცია სულთმობრძემა სიცოცხლეს ზურგი.

და ქალები გულგრილად ბაასობენ, თუ როგორ კვდება მათთვის უცხო ადამიანი.

და მე თვალი მოფუღე ოთახს გარშემო. ეგერ ლოტეს ტანისამოსი, მაგიდაზე მისი საყურეები აწყვია, ალბერტის ნიფთები, ეს ავეჯი და საგნები, ყოველივე ეგზომ ნაცნობი და ჩემთვის მახლობელი, თვით ეს საწერკალამი, ყოველივე და ყველაფერი.

რა ვარ მე ამ სახლში? ჩემი მეგობრები პატოსა მცემენ. მიუხედავად ამისა, მე რომ აქედან წავიდე და ამ წრიდან გამოვითიშო, ისინი კარგა ხანს იგრძნობენ დანაკლისს, მაგრამ რამდენ ხანს?

ო, როგორ წარმაფალია ადამიანი, ვიდრე იგი თანადამსწრეა თავის წრის და თავის გარემოს, იგი კიდევაც ახდენს მათზე შთაბეჭდილებას და როცა წავა, გაეცლება საყვარელ საგნებს, ძვირფასს არსებებს, წარიხოცება და უწყალოდ წარიშლება მისი კვალი ამ ცხოვრებაში.

ოქტომბრის 27.

ხანდახან მინდა მკერდი გავიპო და გადმოინთხას ამ უბედურ თავის ქალიდან თუნდ ჩემი ტვინი.

თუ სიყვარული, სითბო, სიტკბოება თან არ დამყვება სადაც წავალ, ამას ყველაფერს მე სხვა ბედი ვეღარ მომაგებს, და ვერც მე ვუთმობ გულს ჩემს მოყვასსაც ნეტარ გრძნობებით, თუ იგი დამხვდა გულგამოჭმული, სულთ სნეული.

სალამოს.

ჩემი გულის სავსება მასზე ფიქრით იშრიტება. ჩემი სულის სავსება უიმისოდ რაა, თუ არ არარაობა!

ოქტომბრის 30.

განა ერთხელ და ასჯერ მომივლის აზრი – გადავებეო. ყელს შემოეჭდო!..

ღმერთო მაღალო, შენ კარგად იცი, რა ძნელია: თვალთ ხედავდე ვგზომ დიდს ცთუნებას და არ შეგეძლოს ხელი შეაელო. და სანატრულ საგნების ხელის შეხება ხომ ბუნებრივი მოთხოვნილებაა ადამიანისა!

განა ბავშვები ხელს არ წააქვებენ ყველაფერს, რაც მათ თვალში მოეჩონებათ.

და მე?..

ნოემბრის 3.

ღმერთი მყავს მოწმედ, ყოველ ღამეს იმ იმედით ვიძინებ, რომ მეორე დღეს დილის ნათელსა მხეს ვეღარ შევესწრო.

დილით თვალს ვახელ, მზე თავზე წამადგება და განუსაზღვრელად უბედური ვარ.

მე რომ უქმური ხასიათის პატრონი ვიყვე, უგუნებობას ან ბუნებას დაუბრალებდი, ან სხვას რამეს – და სულის ქენჯნაც არ მექნებოდა ასეთი მძაფრი.

ვაი მე, რომ კარგად ვიცი: ყველაფერში თვითონ მე ვარ დამნაშავე და სხვა არაფერი და არაფერი.

კმარა, ცხადია ჩემშია საძებარი ყოველივე უბედობის და წამების პირველსათავე ისევე, როგორც ნეტარებისა და სიტკბოებისა.

განა მე იგი არა ვარ, გრძნობათ-სავსებით რომ ვიყავი გალაღებული, ვისაც ისეთი მოსიყვარულე გული უძგერდა ოდესღაც მკერდს ქვეშ, რომ მთელს ქვეყანას თავს ევლებოდა – სიყვარულითა და ზრუნვით აღსავსე. და დღეს მე ვხედავ: მოკვდა ეს გული, აღარ გამოსჩქეფს მის წიაღიდან არც აღტაცება, არც ნეტარება, დამიშრენ თვალნი და ეს გრძნობებიც ვეღარ მომიწყავს ტკბილი ცრემლებით და შემეჭმუნა შუბლის ნაოჭი.

მე ვიტანჯები, რადგან, ვაჰმე, დამიკარგავს ცხოვრების ჩემის მა-

ცოცხლებელი ძალა წმინდა და საზუკველი, რომელიც ჩემ გარშემო
ქმნიდა სამყაროს ჯადოსნურ ძალით აღმოცენებულს.

და დილით, როცა მზე გააშუქებს ჩემს სარკმლის გასწვრივ
მთვლემარე ველებს და მდინარეს მოჩხრიალეს თხემებს გადაღმა და
ჩემი სული დაწრეტილი მიწიერ შვებით გულხელდაკრეფით შეაჩერ-
დება ბუნების სურათს მომხიბვლელსა და სანეტაროს, მაშინ მიწაზე
დავეცემი – ვლოცულობ ისე, როგორც მთესველი ნოჟიერ წვიმებს
რომ გამოსთხოვს ლოცვით შემოქმედს.

მაგრამ ასე ღმერთი წვიმებს არ ჰგზავნის ჩვენისთანების უნიათო
ლოცვის გამგონე.

ნოემბრის 8.

ლოტემ მისაყვედურა: ამ ბოლო ხანს უცნაური ექსცესები რად
დაგჩემდაო?

ჩემი ექსცესები?

აღბათ იმას თუ გულისხმობს კეთილი ლოტე, რომ სადილად
ერთი ჭიქის ნაცვლად მთელ ბოთლ ღვინოს გამოვცლი ხოლმე.

— ნუ სჩადიხართ ამგვარ რამეებს.

იფიქრეთ ცოტა და მიხედეთ თქვენს ლოტეს.

— განა მე უნდა მჭირდებოდეს ამის გახსენება?

— მე მგონი.

— მე ყოველ წუთში თქვენზე ფიქრით ვარ შეპყრობილი.

ღღეს იმ ადგილას ვიჯექი, სადაც თქვენ ამას წინათ ეტლიდან
გადმოხტიო, მან სიტყვა ბანზე ამიგლო, რომ დეტალები არ მომეგო-
ნებინა.

ძვირფასო, მე ვიღუპები.

რაც მოესურვება, იგი მიყოს, ჩემთვის სულერთია.

ნოემბრის 15.

გმადლობ, ვილჰელმ, გმადლობ გულითადი თანაგრძნობისთვის,
მეგობრული რჩევისთვისაც. გთხოვ, შენ დამშვიდდი ოღონდ.

მიუხედავად იმისა, რომ ძლიერ დაუიქანცე, მე კიდევ საკმაო ძალა
მომეპოვება.

შენ იცი, მე ანგარიშს ვუწევ სარწმუნოებას – იგი ხომ მრავალ
მაშვრალს ყვარჯნად გამოსდგომია.

მაგრამ ყველას ხომ არ გამოსდგომია იგი ყუარჯნად? მიმოიხედე ვრცელ სამყაროში, ნახე ათასები, რომელთაც ეს ყუარჯენი არ გამოსდგომიათ, არც მერმისში გამოადგებათ.

განა თვით ძე კაცისა ამას არ ამბობს: ჩემ გარშემო მხოლოდ ისინი იქნებიან, რომელთაც მამაზეციერი მე მომანიჭებს.

და თუ მე არა ვარ მისადმი მინიჭებული?

ჯგებ მე მამაზეციერმა თან დამიტოვოს?

გთხოვ, ეს ნათქვამი ყალბად არ გაიგო.

ნურც დაცინვად ჩამომართმევ ამ უბირ სიტყვებს.

გულწრფელად, საესებით გულწრფელად ვაღიარებ ყოველივეს შენ წინაშე.

ჩემო კეთილო, რა არის ეს, თუ არ ბედი კაცისა, დაცლა ფიალის ბედისწერით გადმორწყულია?

თვით ძეს კაცისას ხომ ემწარა ფიალა იგი, კაცურ ბაგითა განასინჯი და ნაგემები, და ან მე რად უნდა მოგატყუო, ვითომაც ტკბილად ეს ფიალა მეჩვენებოდეს.

ან რისთვის უნდა მრცხვენოდეს იმის, ჩემი სხეული რომ კრთის შიშით, ყოფნა-არყოფნის მიჯნებადმის რომ მიუაღწიე.

როცა წარსული ისე ბრწყინავს, როგორც რომ ელვა ბნელ უფსკრულებზე გარდატყორცნილი და ჩემ გარშემო მთელი სამყარო იძირება ნელ-ნელა ბნელში.

განა ეს უფსკრულს დაწაფებულ არსებისა ხმას არ წააგავს:

უფალო,

უფალო,

რისთვის დამტოვე მე შენს კიდევან?

რისთვის, რისთვის უნდა მრცხვენოდეს თუნდ ამ გამოთქმისა, როცა ისიც კი ვერ ასცდა ამას, ვინც ზეცის რიდეს მძლე ხელებით ისე დაგრაგნის, ვით ხამლის ნაჭერს რამ უმნიშვნელოს.

ნოემბრის 21

იგი ვერ ხედავს, იგი ვეღარ გრძნობს, რომ მან სამსალა განმიძხადა და მიმაყენა სიკვდილის პირას.

და ვწაფები გულმოდგინედ საესე ფიალას, მისი ხელითა ჩემკენ გამოწვიდის.

- მის მოახსენებზე ან ის კეთილი მზერა ხშირად; ხშირად მოაქრობილი...

არც, არც ისე ხშირად, ხანდახან ჩემი ბაგიდან ამოსკდება სიტყვა ვით ელდა; ის ყურად იღებს და შემომხედავს და თანაგრძნობა ეხატება სათნო სახეზე.

გუშინ საღამოს, შინ წასვლა რომ დავაპირე, ლოტემ ხელი გამომიწოდა და მეუბნება: მშვიდობით, ძვირფასო ვერტერ.

ძვირფასო ვერტერ!

ეს პირველად წამოცდა ლოტეს და ამ სიტყვებმა ჟრუანტელად დამიარა ძვალსა და რბილში.

ვინ იცის, რამდენჯერ გავიმეორე მერმე გზადაგზა მე ეს სიტყვები.

და დაწოლის დროს, როცა ჩემთვის რაღაცებს ვროშავდი, ხმა-მალლა უცებ წამცდა: ღამე მშვიდობის, ძვირფასო ვერტერ.

მერმე ისევე მე დავცინე ჩემსავე თავს.

ნომბრის 22.

არ ძალმიძს ლოცვა: მომეცით იგი. და მაინც ჩემად მეჩვენება იგი ხანდახან.

არ ძალმიძს ლოცვა: მე დამანებეთ.

და იგი სხვისა ყოფილა თურმე.

მე ჩემსავე ტკივილებს ვეხუმრები, ვეთამაშები.

ბოლომდის რომ მიეყვე, თავისთავად შესდგებოდა ანტიტეზების მთელი ლიტანია.

ნომბრის 24.

იგი გრძნობს, თუ როგორ ვიტანჯები.

მისი შემოხედვა დღეს გულის სიღრმეში ჩამწვდა.

იგი მარტო დამხვდა.

მე არაფერი ვუთხარი.

მან შემომხედა.

მე ვეღარ ვნახე მასში მშვენიერება. მე ვეღარ ვნახე მასში გონების ნაპერწკლის ელვა. ეს ყოველივე გაჰქრა, თითქოს გაუჩინარდა.

სამაგიეროდ, მის შემოხედვაში მე თვალი ვაკვიდე ტკბილ თანაგრძნობის შუქსა საამურს.

რად არ შემიძლო ჩავვარდნოდი იმ წაშში ფეხქვეშ? რად არ შემიძლო ათასი კოცნა აღმებეჭდა მე მის კისერზე?

მან პიანინოს მიაშურა და თავისი ჰარმონიული ხმა ჩააქსოვა კლავიშთა აკორდს.

მე შევტორტმანდი უტეხი ვნებით აღტყინებული. წელში გამდრიკა უხილაჟმა ძალამ, თავი ჩავქინდრე და დავდე ფიცი: არასოდეს, არასოდეს მოვინდომო, მაგ ბაგეებზე რომ აღვებეჭდო კოცნა მგზნებარე.

იმ ბაგეებზე -- ციურნი არსნი რომ დაჰქრიათ უცხო შეფრფენით.

ხომ ხედავ, როგორც კედელი აღიმართა ეს ნებისყოფა ჩემ წინაშე!
როგორც კედელი!

ეს ნეტარება!

და უფსკრული!..

და ცოდვების მონანიება?

ცოდვების...

ნოემბრის 26.

ხანდახან ჩემს თავს ვეუბნები:

შენი ბედი უბადლოა და ერთადერთი.

არავის ხედომია ტანჯვა ამდენი.

მერმე რომელიმე ძველი დროის პოეტს გადავფურცლაუ და ისეთი გრძნობა მაქვს: ჩემსავე გულს ვხედავდე ცხადლოვ.

ნოემბრის 30

ვერ გამოვფხიზლდი, ვერ დაუშოშმინდი.

სადაც კი წავალ, წინ შემეყრება მოჩვენება, ელდა მეცემა.

დღეს.

ჰოი, ბედო!

კაცობრიობაუ!

წყალს მივაშურე სადილობისას.

მადა არა მაქვს, კარგა ხანია.

უდაბნოდ მომეჩვენა მე ეს გარემო.

ციფი, ნოტიო წალიკონი და ღრუბლები ტუტისა ფერი ჩამოერეკა ქარს მთებიდან ამ ხეობაში.

შორიდან ვხედავ ვილაც კაცს, გაცვეთილ მწვანე ტანისამოსში,

რომელიც კლდეებს შორის 'დაბრბოტავს' და რაღაც ბაღნახებს დაქმებს ალბათ.

ჩემი ფეხის ხმა რომ გაიგონა, სახე მოიღრიალა ჩემკენ და მისი გამომეტყველება არც ისე ურიგოდ მეჩვენა. ეს იყო მხოლოდ, საშინელი მწუხარების ჩრდილი გადაჰკვროდა ბედშეუ სახეზე.

შავი თმა ქინძისთაყვებით დაემაგრებინა, ნაწილსც ნაწნავებად დაქონა და მხრებზე ეფინა.

მე გამოვკითხე, თუ რას ეძებდა.

— ვეძებ ყვავილებს და ვერ ვპოულობ.

— შესაფერი დროც ვერ შეგირჩევიათ ამ საქმისთვის.

— ყვავილები? ო, როგორ არა, ყვავილები ძლიერ ბევრია.

წარმოსთქვა მან და მომიახლოვდა.

ჩემს ბაღნარში ორნაირი ჯიშის ვარდები და ზამბახები ყვავიან, ერთი მამამ მაჩუქა, ისინი ჯინჯრებით იზრდებიან.

ახლა მე დაუძებ და ვეღარ მიპოვია ჩემი ყვავილები. გარეთ ბევრია წითელი, ყვითელი და თეთრი ყვავილი, იასამნის ჩირგვს საუცხოო ყვავილი სჩვევია, ახლა ვეღარ ვნახულობ, ოღონდ ეს არის.

ფრთხილად შევეკითხე, თუ რად სჭირდებოდა ყვავილები?

საოცარმა ღიმილმა გაიღვია მის სახეზე.

სალოკი თითი ტუჩთან მიიტანა და მეუბნება: თუ არ გამცემ, გეტყვი: ჩემს მიჯნურს ყვავილის გვირგვინს შევპირდი.

— ეს ჩინებული აზრია.

— ო, მას სხვა რამეებიც მოეპოვება, მას სამკაულებიც და გვირგვინიც არ აკლია.

— რა ჰქვია თქვენს მიჯნურს?

— ო, სახელმწიფომ რომ ფული მომცეს, მე სხვა ვინმე ვიქნებოდი. თუმცა ისეთი დროც იყო, მე უკეთ ვგრძნობდი თავს. ახლა გაუთავდი და ესაა.

მე ახლა ხომ ვხედავ — წარმოსთქვა და თვალცრემლიანმა ახედა ცას.

— ბედნიერი იყავი, არა?

შევეკითხე მე.

— ასე რომ მინდოდეს, ისევ ისეთი ვიქნებოდი. მაშინ ისე მსუბუქად ვგრძნობდი თავს, როგორც თევზი წყალში.

— ჰაინრიხ, — დაუძახა მას შორიდან მოხუცმა ქალმა, — ჰაინ-

რის, სად დახეტიალობ? ყველგან გეძიეთ, ვერსად გნახეთ, გიცდით სადილად.

— ეს თქვენი შვილია, ქალბატონო? — ვკითხები მანდილოსანს.

— დიახ, ჩემი საცოდავი ვაჟი, — მიპასუხა ბედშაჟმა.

— ღმერთმა მძიმე ჯვარი დამაკისრა.

— რამდენი ხანია ასეთ მდგომარეობაში?

— ასე წყნარად სულ ნახევარი წელი. მაღლობა ღმერთს კიდევ, წინათ უარესად იყო. ჯაჭვებით შეკოჭილი ჰყავდათ საგიჟეთში.

ყოველთვის მეფეებსა და იმპერატორებს ეტოქება. იგი წყნარი, მშვიდი ადამიანი იყო, ერთხელ გააცოცა, მერმე გაგიჟდა მოულოდნელად.

აჰ, მე რომ ამის ამბავი მოვითხროთ, ბატონო...

მე შევაწყვეტინე მოხუცს:

— ის რა დრო იყო, ეს ბედშაჟი რომ მეუბნება, ასე კარგად ვგრძნობდიო ჩემს თავს?

— ეჰ, ბედშაჟი, იმ დროს გულისხმობს იგი ალბათ, როცა საგიჟეთში იყო გამომწყვდეული.

მე ამ სიტყვებმა დამზაფრა, ოქროს ფული ჩაუდეო მოხუცს ხელში და საჩქაროდ გავეცალე.

და შენ ბედნიერი იყავი, როცა ასე კარგად გრძნობდი თავს, როგორც თვეზი წყალში.

ღმერთო სახიერო!

ვამბობდი ჩემთვის.

ნუთუ ეს შენი განაჩენია, რომ ადამიანი მხოლოდ მანამდის გრძნობს ბედნიერებას, ვიდრე გონს მოვა. ან როცა გონებას დაკარგავს საესებით.

ბედკრულო!

მე მხარბება შენი გონების ამღვრევა! შენ სასოწარკვეთილი დახეტიალობ, რომ შენი გულის დედოფალს ყვაილები მოუკრიფო — ამ შუა ზამთარში. და სწუხხარ, რატომ ვეღარ პოულობ. არ გესმის, რატომ ვეღარ პოულობ.

და მეც უსასოოდ გამოედვიარ სახლიდან, უსასოოდ დაეხეტიალობ და ასევე უკან ვბრუნდები.

და შენ გგონია, ფული რომ მოგცენ და ჯამაგირი, შენ უთუოდ ბედნიერი იქნებოდი, ბედშაჟო. მაგრამ მაინც ნეტარო, შენი უბედო-

ბიხ მიზეზად ამქვეყნიურ დაბრკოლებას მიგინებია? და კვლავ კი ვგრძნობ, შენი უბედობის მიზეზი შენს დაბნელებულ გონებაში, შენს იაფარქმნილ გულშია ჩაფლული და უამისოდ თვით ამქვეყნიური მეფეები ვერას გიშველიან.

იგი უნდა დაიღუპოს, ვინც ავადმყოფს დასცინის, რომელიც შორეულ სათავეს დაეძებს, თავის ტანჯვათა გამამრავლებელს, ვინც სინდისის ქენჯნის დასაოკებლად წმინდა ადგილებზე საღარიბოდ დაეხეტება.

ყოველი ნატურფალი მისი მიწისპირზე გადარჩენილი წვეთია, მისი შემდგომი სულის მალამოს მომცხები. და თქვენ ფუჭ ოცნებას უწოდებთ ამას, თქვენ, სიტყვებით მოვაჭრენო?

ფუჭი ოცნება?

უფალო, შენ ხომ ხედავ ამ ჩემსა ცრემლებს?

მამაო სახიერო, უცნობო, ჩემ მიერ უხილაგო, შენ, რომელიც ლედსდაც ჩემს სულს სათნობით ალავსებდი და აწ პირი უკუგაქცევი ჩემი არიდან, მიხმე, მამაო.

ნუ სდუმხარ, კმარა.

ან როგორ შეუძლია მამას იმ წუთებში ღუმილის დაცვა. როცა უძღვები შეილი მამის წიაღად მობრუნებული ყელს მოექცობა და ეტყვის ასე: მე შენთან ვარ ისევე, მამა, ნუ განრისხდები, რომ ჩემი ღარიბობა ამქვეყნად უნდა შევწყვიტო, რადგან ასეთი იყო შენი ნება, შენი სურვილი.

სოფელი ესე ხომ ყოველგან ერთი და იგივეა სიხარულსა, ტანჯვასა და შრომაში ჩაფლული.

მაგრამ რაი არს ეს ყოველივე? მე მხოლოდ იქ ვიგრძნობ შვებას, სადაც შენა ხარ და შენს სიახლოვეს მინდა დაგტკბე, მინდა ვიტანჯო. და შენ, საყვარელო, მამაო ზეციერო, ნუ ხელსა პკრავ ამგვარ უძღვებ შეილს!..

დეკემბრის 1

ვილჰელმ,

ის კაცი, რომელზედაც წედან მოგწერე, ის უბედური, ის ბედნიერი, ლოტეს მამის მწერალი ყოფილა თურმე.

და მერმე დიდხანს ჰყვარებია საცოდავს ლოტე. დიდხანს უმაღლავს გულის სიღრმეში, შემდეგ ჭირს თავი არ დაუმაღლავს.

ლოტეს მამას სამსახურიდან დაუთხოვია – გაგიჟებულა.

შენ ამ რამდენიმე სიტყვიდან გაიგებ, როგორ ამართოლა მე ამ ამბავმა, რომელიც ალბერტმა ისე გულგრილად მიამბო, როგორც შენ გადაიკითხავ ალბათ ამ წერილს.

დეკემბრის 4.

ვილჰელმ,

მე დიდხანს ვერ გავუძლებ ამ ამბებს.

დღეს მის გვერდით ვიჯექი.

იგი თავის პიანინოზე უკრავდა სხვადასხვა მელოდიას.

მისი დაია ჩემს მუხლებზე დედოფალს ათამაშებდა.

მე ცრემლები მომერია.

თავი ჩაქვინდრე და მისი ნიშნობის ბეჭედი თვალში მომხვდა.

ცრემლები ლაპალუპით ჩამომდიოდა ლოყვებზე.

უცებ მან ის ძველი, ჩემი საყვარელი მელოდია წამოიწყა.

ჩემს სულში იმედის სხივმა გაიელვა, წარსულის მოგონებამ გამახალისა, აუდექ და გვიარ-გამოვიარე დარბაზში.

ღვთის გულისათვის, ღვთის გულისათვის მიატოვეთ დაკვრა.

იგი შეჩერდა და იჩქითად შემომამშტერდა.

— ვერტერ, — მითხრა ლოტემ ნელი ღიმილით, — თქვენ აუდა ხართ, მეგობარო, თქვენი საყვარელი მელოდებიც გულს გისერავენ. დამშვიდდით, გთხოვთ თავი დაიმშვიდოთ.

მე გავცილდი მას, გავეცალე.

ღმერთო,

მაკმარე, მაკმარე ესოდენი ტანჯვა და ვნება.

დეკემბრის 6.

მისი აჩრდილი არ მასვენებს.

მისი აჩრდილი ყველგან თანა მდევს.

თვალს რომ დაუხუჭავ, თვალს რომ გაუახელ, ყველგან, ყოველთვის თვალწინ – მისი თვალები.

მე ამ გრძნობის გამოთქმაც მიმიძის.

თვალს რომ დაუხუჭავ, როგორც უფსკრული, როგორც ზღვა მელანდება ეს თვალები.

რა საცოდავია ადამიანი, ეს ნაქები ღმერთკაცი!..

• მას სწორედ აქ დაავადდება ძალიან; სადაც ყველაზე უფრო მეტი სულის მხნეობა უნდა გამოიჩინოს.

გამომცემლის მიმართუა მკითხველისადმი

რარიგ მეწადა, ჩვენი მეგობრის უკანასკნელ დღეებზე რაც შეიძლება მეტი მისივე საკუთარი ხელით ნაწერი მასალები მომგროვებინა, რათა მე თვითონ არ დამჭირვებოდა მისი წერილებით გაბმული მოთხრობის ძაფი გამგერძელებინა.

დაწერილებით გამოუკითხე ამ ამბების შესახებ ყველას, ვინც კი ახლო იყო მასთან იმ წუთებში.

მათ მიერ მოთხრობილი ამბავი მარტვიამ და მცირეოდენის გამონაკლისით თითქმის სუსტად ეთანხმებინა ერთიმეორეს. მხოლოდ მოქმედი პირების გრძნობათა დახასიათებასა და მსჯავრის დადებაში მცირედი უთანხმოება შევაძინე.

ჩვენ სხვა არაფერი დაგვრჩენია, თუ არა საკმაო ჯაფით მონახვეჭი ამბები და ცნობები მიუდგომლად ისეც მოგითხროთ. ჩემი ვალია, ვერტერის მიერ დატოვებული წერილები და ნაწერები, მცირეოდენი შენიშვნებიც ქაღალდების ნახევზე სათანადოდ დაჯალაგო წინამდებარე წიგნში და მოქმედთა ზოგიერთი რამ საქციელი ნათელყო და გააშუქო.

უგუნებობა და დარდი უფრო და უფრო ერეოდა საცოდავ ვერტერს, ფესვებს იდგამდა და მთელს არსებას ეუფლებოდა.

მისი სულის ჰარმონია მთლად დაიფუშა, საზოგადოებაში გაღიმებულს ვეღარ ნახავდით.

ალბერტის მეგობრებმა გადმომცეს, რომ ვერტერი ხშირად უმართებულად მსჯელობდა ალბერტზე, ამ ჩინებულ, წყნარ და თავმდაბალ კაცზე, რომელსაც ბედმა ასეთი დიდი ბედნიერება წილად არგუნა.

ხოლო თვითონ საცოდავი ვერტერი უქმად ფლანგავდა თავის ქონებას.

ალბერტი საესებით არ გამოცვლილა უკანასკნელ ხანებში, იგი ისეთივე დარჩა, როგორსაც ვერტერი თავიდანვე იცნობდა და პატვს სცემდა.

მას ძლიერ უყვარდა ლოტე და უხაროდა, როცა ხედავდა, რომ ყოველი ადამიანი აფასებდა ამ ქალში ღვთიურ მშვენებას.

განა ალბერტი გასაკიცხავი იყო, რომ იგი იჭვის ნატამალსაც არ შეიმჩნევდა, მიუხედავად იმისა, რომ თავის საუნჯეს არც არავის გაუყოფდა და დაუთმობდა.

მათვე აღნიშნეს, რომ ალბერტი ლოტეს ოთახიდან გამოდიოდა, როცა ამჩნევდა, რომ ვერტერს მისი სიახლოვე ეძძიმებოდა.

ლოტეს მამა მძიმე სენმა შეიპყრო იმჟამად თურმე და ამიტომაც იგი კარში არ გადიოდა.

მან თავისი ეტლი გაუგზავნა ლოტეს და ლოტეც გაემგზავრა.

საუცხოო ზამთრის დღე იყო – პირველი თოვლი უზვად ფარავდა არე-მიდამოს.

ვერტერი ფეხით წავიდა საბაზიერო სასახლეში იმ აზრით, რომ თუ ალბერტი ლოტეს მეორე დღეს არ მოაკითხავდა, თავად გაეცინებინა შინისკენ.

ნათელმა დღემ მის მოქუშულ ბუნებაში ვერავითარი ცვლილებანი ვერ შეიტანა.

მის წარმოდგენაში მწუხარე მოგონებები და სურათები აეკვიატნენ ერთიმეორეს.

თვით რომ დღემუდამ თავის ბედზე აღრენილი იყო, ასე ეგონა სხვაც ამგვარი სენით შეპყრობილი უნდა იყოსო. მან წარმოდგინა, თითქოს თვითონ ყოფილიყოს იმის მიზეზი, ვითომდაც ალბერტისა და ლოტეს ჰარმონიული დამოკიდებულება რომ ირღვეოდა მის თვალწინ – და ყველაფერი თავის თავზე გადაიბრალა.

ღიახ, ღიახ, ეუბნებოდა იგი თავის თავს გზადაგზა კბილების ღრჭენით, ეს არის განა ნაზი, გულჩვილი მეგობრობისა და ერთგულების ნიმუში?

ალბერტს სხვა ყველაფერი უფრო მეტად აინტერესებს, ვიდრე ძვირფასი მეუღლე თვისი.

და შეუძლია განა მას თავის საუნჯეს შესაფერი რომ დასდვას ფასი?

მისთვის ესეც საკმარისია, ლოტე მას ეკუთვნის, ლოტე მისია და ესეც კმარა.

ისიც ვიცი, მე იგი გამაცოფებს, ის აზრიც შემომეჩვია, რომ მე მომკლავს ალბერტი და მშვიდობით მაშინ, მეგობრობავ.

განა მე არ ვგრძნობ, რომ მას არაფრად ეჭაშნიკება ჩემ მიერ ერთგვარი ყურადღება ლოტეს მიმართ?

• მე-კარგადა-ვეგრძნობ, მას ჩემი ჩამოცილება აქვს შოწანდინებელი,
მას ჩემი სიახლოვე კაპანად აწევს

ჩქარი ნაბიჯით მიდიოდა ვერტერი გზაზე, გზადაგზა ჩერდებოდა,
ყოყმანობდა, თითქოს უკანვე გაბრუნებას აპირებდეს.

ბოლოს მიაღწია საბაზიერო სასახლემდის.

ჭიშკარში შევიდა.

იკითხა ლოტე და მამამისი.

მთელი სახლი აფორიაქებული დახვდა.

უფროსმა ვაჟმა უამბო: ვალჰაიმში უბედურება მომხდარა თურმე,
ერთი გლეხი მოუკლავს ვილაცას.

ლოტე მამას აშოშმანებდა. ავადმყოფი არ უჯერებდა და წამოდგო-
მა უწადა, რომ ბოროტმოქმედების ადგილზე წასულიყო და გამოეძიე-
ბინა მკვლელობის მიზეზი.

ამ ამბავს ვერტერი გულგრილად შეეგება.

მკვლელის ვინაობა ჯერ ვერ გამოერკვიათ, მოკლულის ცხედარი
სახლის კართან უპოვიათ დილაადრიან.

მოკლული აღმოჩენილა ვინმე ქვრივის მოსამსახურე, რომელსაც
წინათ სხვა მოჯამაგირე ჰყოლია და მის წასვლაზე დიდი აურზაური
ატეხილა ქვრივის ოჯახში.

როცა ვერტერმა ეს გაიგონა, წამს წამოიჭრა.

— ნუთუ ეს მართალია! — წამოიძახა.

დაუყოვნებლივ უნდა წავიდე.

მართლაც გაეშურა ვალჰაიმისკენ.

მოაგონდა ყოველივე და დარწმუნდა კიდევაც, რომ მკვლელი უნდა
ყოფილიყო ის კაცი, რომელმაც თავის გულის საიდუმლო გაანდო
ვერტერს.

ცხედარი დუქნისკენ გადაეტანათ ასე რომ, ვერტერს გზაში ცაცხ-
ვების გვერდით უნდა ჩაეარნა.

გულისამრეველ მოეჩვენა ახლა ის არე, სადაც ამდენი სიხარული
განუცდია ოდესღაც.

კარის ალაგი, სადაც მეზობლების ბავშვები თამაშობდნენ ჩვეულე-
ბრივად, სისხლით იყო შეღებილი.

სიყვარული და ერთგულება — ულამაზესი ადამიანური გრძნობა-
ნი ძალადობად და მკვლელობად ქცეულიყო.

ხნიერ, ძალოვან ხეებს გაშიშვლებული შტოები ზეცისთვის შეეშვირათ.

თვალწარმტაც ბუჩქებს ზღუდეების ძირას, მწვანე სამოსი აღარ ამკობდა და სამარის ლოდები ოოვლს დაეფარა.

როდესაც იმ დუქანს მიუახლოვდა, სადაც მთელ სოფელს თავი მოეყარა, საშინელი წივილ-კივილი ატყდა.

შორიდან გამოჩნდა შეიარაღებული მამაკაცების მთელი ჯგუფი და ყოველი მათგანი ყვიროდა: მკვლელი დაეიჭიროთო.

ვერტერი შესდგა და დააკვირდა... დიახ, ეს იყო ის ვაჟი. იმ ქვრივი ქალის შეყვარებული, რომელსაც იგი ხედებოდა ამ მიდამოში, ბრაზისაგან გახელებულს.

— ეს რა გიქნია, შე უბედურო! — წარმოსთქვა მან და ტუსაღს მიაშურა. ტუსაღმა მდუმარემ შეხედა და გულგრილად ჩაილაპარაკა: „იგი არც ერთის აღარ იქნება, არც ერთი მისი აღარ იქნება“.

ამ საშინელმა შეხვედრამ მთელი მისი შინაარსება ააფორიაქა და ამ ამბავმა გადაავიწყა წამიერად მას საკუთარი ურვა და სიმძიმე.

და ერთადერთი სურვილი იბრძოდა ახლა ვერტერის გულში: ეს უბედური რაიმე გზით გადაერჩინა.

ვერტერი ხედავდა, თუ რა დიდი უბედურება დასტეხოდა თავზე საცოდავს და მისი აზრით მკვლელი არ უნდა ყოფილიყო დასჯის ღირსი. ამ აზრებმა ისე მაგრად გაიდგეს მის გულში ფესვები, დარწმუნებული იყო, სხვასაც დაარწმუნებდა. იგი გაბრუნდა საბაზიერო სასახლეში და გზადაგზა ალაგებდა აზრებს თუ როგორ, რა გზით გაემართლებინა მკვლელი.

ოთახში რომ შევიდა, ალბერტიც იქ დახვდა. ამ ამბავმა აუძღვრია ვერტერს გუნება. მაგრამ ძალ-ღონე მოიკრიბა და გულმხურვალედ წარუდგინა სამთავროს მოხელეს თავისი მოსაზრებები.

ვერტერი ყოველივეს გულმოდგინედ, მჭევრმეტყველურად აღწუსხა, და ცდილობდა გაემართლებინა საცოდავი ვაჟი. სამთავროს მოხელე მისმა ნათქვამმა ვერ ააღელვა, წინააღმდეგ — მან სიტყვის გასრულება არც კი აცალა ჩვენს მეგობარს, არ მოუწონა ამგვარად განსჯა, გაჰკიცხა კიდევ, რომ კაცის მკვლელს გამოეჭომაგა.

და აგრე მიუგო ჩვენს ვერტერს: თქვენს მსჯელობას რომ აყვეთ, ყოველი კანონი უნდა გაუქმდეს და სახელმწიფოს მყუდროებას საფუძველი გამოეთხაროსო.

• თანაც დასძინა, როძ იგო ახეთ შემთხვევში საესებით უძლურია, თუ დიდი პასუხისგების ტვირთი არ იკისრა, ამჟამად ყველაფერი კანონიერი გზით უნდა წარიმართოსო.

ვერტერი მაინც არ ტყდებოდა, და სთხოვა ლოტეს მამას, ამ შემთხვევაში, თუ ტუსალს გაქცევას მოუხერხებდა ვინმე, საგანგებო ზომები არ მიეღო.

ეს აზრიც არ მოუწონა მოხუცმა ვერტერს.

ბოლოს ალბერტიც ჩაერია მათ საუბარში და მოხუც სიმამრს გამოეყომაგა.

ვერტერი ძლიერ გულნატკენი წამოდგა. სამთავროს მოხელემ კიდევ ერთი წინადადების თქმა მოასწრო:

— არა, მას აღარაფერი უშველის აწი.

და ვერტერიც თავის გზას გაუდგა.

თუ რა მძიმე შთაბეჭდილება მოუხდენია ვერტერზე ამ სიტყვებს, ამ სტრიქონებიდანაც სჩანს (ეს უბრალო ქაღალდის ნაგლეჯზე წაუწერია მას): „ბედშავი, შენ ველარაფერი გიშველის აწი, და მეც ვხედავ, რომ ჩვენ ველარაფერი გვიშველის ამიერიდან“.

რაც ალბერტმა გამოსთქვა ტუსალის შესახებ იმ დღეს სამთავროს მოხელის გასაგონარად, ვერტერს ზიზღსა ჰკერიდა.

მისი აზრით, ალბერტს ამგვარად მისი გულის დაკოდვა ქადა, მაგრამ ამ ამბავს ღრმად რომ ჩაუფიქრდა, დარწმუნდა კიდევც, რომ სიძე და სიმამრი მართალნი იყვნენ ამ შემთხვევაში.

მაგრამ ამ ჭეშმარიტების აღიარება, ვერტერის აზრით, მისივე რაობის უარყოფას მოასწავებდა.

მის ქაღალდებში ჩვენ ამგვარი წარწერა ვიპოვეთ ამ ამბის გამო:

„რა აზრი აქვს ან იმას, რომ მე ჩემს თავს ვარწმუნებ, რომ ალბერტი კეთილია, და რიგიანი, ეს სწავს და დაგავს ჩემს შინაარსებას — მე არ შემიძლია ვიყო მისადმი მიუდგომელი“.

* * *

რადგან ბუნება დაშოშმინდა და წყნარი საღამო დაიჭირა, თოვლი დაილეღმა და მოშუშდა, ლოტე და ალბერტი ფეხით წაეიდნენ შინისკენ.

ლოტეს გულს აკლდა, რომ ვერტერი აღარსად იყო. ალბერტმა სწორედ ვერტერზე ჩამოაგდო ლაპარაკი.

იგი კიცხაუდა ვერტერს;

შეუბო მის ბედითსა ვნებებს და სურვილი გამოსთქვა, რომ ძლიერ კარგი იქნებოდა, ლოტეს ვერტერი ჩამოეცილებინა რაიმე გზით.

— მე გთხოვ, ლოტე, — განაგრძო ალბერტმა, — ეცადე როგორმე შენ მიმართ საქციელი შეაცვლევინო და ეგზომ ხშირი სტუმრობაც აღუკვეთო. ხალხი ამ ამბავს ყურადღებას აქცევს, ალაგ-ალაგ ამაზე კიდევ ჩურჩულებენ.

ლოტე გაჩუმდა.

ალბერტმა, როგორც სჩანს, ამ სიჩუმესაც აულო ალლო და ამის შემდეგ ვერტერს არ ახსენებდა ლოტესთან და როცა ლოტე ვერტერზე სიტყვას ჩამოაგდებდა, ალბერტი სიტყვას სხვა საგანზე გადაიტანდა.

უშედგო ცდა საცოდავი მკვლელის დასახსნელად, — უკანასკნელი აელვარება იყო, ჩასაქრობად განწირული.

ამის შემდეგ იგი მთლად მწუხარებამ და გლოვამ მოიცვა.

განსაკუთრებით მაშინ წარუკვეთა ვერტერს სასოება, როცა გაიგო, რომ მკვლელი ახლა უარზე დამდგარა და შესაძლებელი იყო იგი მოწმედ გამოეძახათ სასამართლოში.

ეს სამწუხარო ამბავი, საელჩოში შეხვედრილი უსიამოვნება, ყველაფერი, რაც კი უბედობა რამ შეხვედროდა ამ ცხოვრებაში, ადულდა და აიშალა მის დამწუხრებულ სულში.

იგი დარწმუნდა განცდილ მაგალითებიდან, რომ უმწეო იყო პრაქტიკული ცხოვრების ალლოს ართმევასა და საქმიანობაში.

ველარც უნუგეშო სიყვარულში პოულობდა ვერტერი სანუგეშო რამეს. მისი სიახლოვე სულის მშვიდობას ურღვევდა მისთვის საყვარელ არსებას და ყოველივე ამას მოსალოდნელი სამწუხარო შედეგი უნდა მოჰყოლოდა.

აქვე წარმოდგენილი წერილები მჭკვერმეტყველურად მოწმობენ მის დაბნეულობას, მის ვნებებს, მის სულმოუთქმელ სწრაფვას და ცხოვრების მოყირჭებას.

დეკემბრის 12.

„ძვირფასო ვილჰელმ, მე ისეთ მდგომარეობაში ვიმყოფები, რომელშიაც ალბათ ის ბედშენი უნდა ყოფილიყვნენ, ბოროტი სულით შეპყრობილებად რომ არიან საქვეყნოდ ცნობილნი.

სანდახან-რადაც ხაშინელი, ჯერაც ვინუცდელი სიანჩხლე დამეუფლება, ყელში წამიჭერს და, ლამისაა, საგულედან გული ამომივარდეს.

ვაიმე,

ვაიმე,

და შემდეგ დაეხეტილობ მე ღამით დაბნელებულ მიდამოებში, კაცთა სამტროდ განშხადებულ ამინდის მიუხედავად.

გუშინ გარე მიდამოებში ვიხეტიალე.

უცებ თოვლი გალღვა.

გზაში გაეიგე, მდინარე ადიდებულა და ვალჰაიმიდან გადმომსკდარ ნიაღვრებს წაულეკავთ ჩემი საყვარელი ველი.

საოცარი სურათი ვნახე.

კლდეების ნაპრალებიდან გადმომსქდარიყო თქემი და წაერღვნა ნათესები, ბარდები და გადარჩენილ მცენარეთა და ხეთა კენწეროები მიწაზე დაეფინა გრიგალს. და მთვარე რომ ამოვიდა და მოღუშულ ღრუბლებზე წამოსკუბდა, მე გამაჟრჟოლა ამ უკმეხი სანახაობის ხილვამ. ხელებგაშლილი შვესცქეროდი ჩემს ფერხითთ გაშლილ უფსკრულს. ოჰ, ამ ნიაღვარივით რომ ამომსქდეს გულიდან ტანჯვა, თქემად მოვარდნილი და ბობოქარი!..

მაგრამ ჟამი ჩემი ჯერ არ მოწეულა, მე ვგრძნობ ამას, ჩემო ვილკელმ.

დიდის სიამით ჩემს კაცობას გაესწირავდი, ოღონდ შემეძლოს აყვე ამ გრიგალს და შეველწო იმ შავბნელ ღრუბლებს, ან დავეუფლო მპყრობელი ხელით ამ სტიქიონებს, კლდიდან გადმომსკდართ. აა?

ნუთუ ოდესმე ეღირსება ბნელში ჩაკირულს, ეს ნეტარება საოცნებო რომ ერგოს წილად? და გულმოკლული ვდგავარ, გაესცქერი იმ ადგილს აწ უკვე წარღვნილს ნიაღვარისაგან, სადაც მე და ლოტე ვიჯექით მოლზე და ვისვენებდით, ხანგრძლივი გზით დაქანცულები.

ჰა, მამამისის ყანა, მინდვრები, საბაზიერო სასახლის არემარენი, გიჟმაჟ ნიაღვარს წაულეკავს მისი ტალავერი, ოდესლაც მწვანით მოსილი.

ვიდექ მარტოკა.

ახლა უკვე არ მქენჯნის გული, რადგან გული უკვე მერჩის მე სასიკვდილოდ“.

დეკემბრის 14.

„რას მოასწავებს ეს, ნეტავ, ჩემო ძვირფასო?

ხანდახან მევე მეშინია ჩემივე თავის.

განა ჩემი მისდამი სიყვარული უწმინდესი, უსპეტაკესი, ძმური სიყვარული არ არის?

განა ოდესმე თუ აღმიძვრია გულში გრძნობა რამ გასაკიცხავი?

მე არ შემიძლია ფიცი დაესდო.

ოცნება!

ამ ღამეს მე ვკრთი, მეკრძალვის გამოთქმა, იგი ჩემს მკლავებში იყო, მკერდზე მიყრდნობილი მყავდა და სააღერსო სიტყვების მოჩურჩულე ჩემმა ტუჩებმა აღბეჭდეს მის ბაგეზე ათასი კოცნა.

და თვალი ჩემი ეფლობოდა ვნებისგან ძთვრალ ლოტეს თვალებში.

უფალო, განა მე ამისთვის უნდა გამკიცხონ, ტკბილი ზმანების მოგონებით შვება რომ ვიგრძნო?

ლოტე, ლოტე!

გავთავდი, ვგონებ.

ჩემი გრძნობები აირია.

ეს მერვე დღეა, გონს ვერ მოვსულვარ, ჩემი თვალები განუწყვეტლვ სველია ცრემლით.

აღარსად ჩემთვის მოსვენება არ მოიძევა, არც არაფერი მენატრება, არც არას ვითხოვ.

და უკეთესი იქნებოდა, წაიდე ბარემც“.

ვერტერის გულში დღე-დღეზე მკვიდრდება ამ ცხოვრებიდან გასვლის მიუცილებლობა.

რაც იგი ლოტეს სანახავად კვლავ მობრუნდა ამ არემარეში, ეს იყო მისი უკანასკნელი იმედი და გამოსავალი.

მაგრამ გადაწყვეტილი ჰქონდა – ეს ნაბიჯი მოულოდნელად, აჩქარებულად არ გადაედგა.

მისი სურვილი იყო მაშინ, სიცოცხლეზე ხელი აეღო, როცა ეს აზრი საბოლოოდ მომწიფდებოდა.

უკანასკნელი გაკამათება თავისივე თავთან და მისი ეჭვები გამოსჭვივიან ერთი პატარა წერილის ნაწყვეტიდან (სჩანს, ვილჰელმისთვის უნდა იყოს იგი მინაწერი).

ეს ბარათი დათარიღებული არ არის.

• „მისი სიზღოვე, მისი ზედო, მისი თანაგრძნობა უკანასკნელ ცრემლებს იწვევს ჩემი ჩათურფლილი სულიდან.

ფარდის ახდა და ფარდის უკან დამალვა, ეს არის საქმე. მაგრამ რას მოასწავებს ეს ყოყმანი? რადგან არ ვიცით, რა ამბავია იმ ფარდის უკან.

და რომ ვერ მოვალთ ხელმეორედ, ვერ მოვბრძანდებით?

ეს ჩვენი სულის თვისებაა გასაოცარი, არვე-დარვეის და სიბნელის მკრთალი შვერძნება – რაც ჩვენ არც ვიცით, თუ რას ნიშნავს, დაბეჯითებით“.

აქვე მოყვანილ წერილიდან ვიგებთ, რომ ვერტერი შეეთვისა და შეეჩვია აკვიატებულ ბელით აზრებსა.

დეკემბრის 20

„გმადლობთ, ვილჰელმ, რომ ჩემი სიტყვა სწორად გაგიგია, დიახ, შენ მართალი ხარ, ჩემო კარგო.

უკეთესია, რომ მე წავიდე, ჩემს გზას ვწეო.

შენი რჩევა, თქვენთან მობრუნების შესახებ, არ მომწონს, ისიც ძლიერ სასიხარულოა ჩემთვის, რომ შენ გდომია ჩემს წამოსაყვანად ჩამოსვლა. მაპატიე, მაგრამ 14 დღე კიდევ შეიცადე და მოუცადე ჩემს წერილს. ხამს არაფერი მოიმკა დამწიფებამდის. 14 დღე საამისოდ არც უმნიშვნელო ვადაა.

დედაჩემს გადაეცი: ილოცოს თავის შვილისთვის, და მომიტეოს, რომ ამდენი მწუხარება მივაყენე.

ასეთი ყოფილა ჩემი ბედისწერა: მწუხარება მივაგე იმათ, ვისთვისაც სიხარული უნდა მიმეზლო.

მშვიდობით, ძვირფასო, ნუმც მოგკლებია ზეცის კურთხევა.

მშვიდობით“.

* * *

რაც ამ ხანებში ლოტეს სულში ხდებოდა, თუ რას გრძნობდა იგი თავის მეუღლისა და უბედური მეგობრის მიმართ, ჩვენ ვეღარ ვბედავთ ყველაფერ ამის სიტყვებით გადმოცემას, თუმცა მისი ხასიათის და ბუნების მკლონეს მკრთალი წარმოდგენა მაინც ექნება, თუ რას იგრძნობდა ასეთ დროს ნაზი, სათუთი სულის პატრონი ქალი.

ერთი რამ უტყუარია:

ლოტეს გადაწყვეტილი ჰქონდა, რამენაირად ვერტერი ჩამოეშორებინა და თუ იგი ჯერ კიდევ ყოყმანობდა, ამის მიზეზი იყო მისი მზრუნველი და სათნო ბუნება, ვინაიდან კარგად იცოდა, თუ რა ძვირად დაუჯდებოდა მისი განშორება ვერტერს, და რომ ეს თითქმის შეუძლებელი იქნებოდა მისთვის.

დაბოლოს ლოტემ შეიგნო, რომ დრო არ იცდიდა.

ალბერტი ხმას არ იღებდა. ეს დუმილი მით უფრო აჩქარებდა ლოტეს, სისრულეში მოეყვანა თავისი გადაწყვეტილება.

იმავე საღამოს, როცა უკანასკნელი წერილი მისწერა ვერტერმა თავის მეგობარს, ვერტერი ლოტესას მოვიდა. შობის კვირადღე იყო.

ლოტე მარტო დახვდა.

ღიასახლისი გართულიყო თავის პატარა და-ძმებისთვის ნაყიდი სათამაშოების გამოწყობით.

ვერტერმა სიტყვა ჩამოაგდო იმ სიამეზე, რომელსაც იგრძნობენ პატარები ამ საჩუქრების დანახვაზე და მოიგონა ის დროებაც, როცა იგიც ალტაცებული გებებოდა სანთლებით გაჩირაღდებულ საშობაო ხის გამოჩენას ღია კარში.

— თქვენც მიიღებთ პატარა შობის ხეს და სხვა საჩუქრებს, თუ ყოჩაღად იქნებით.

— რას გულისხმობთ ამ სიტყვაში, ძვირფასო ლოტე? — წამოიძახა ვერტერმა, — როგორი უნდა ვიქნე მე?

— ხუთშაბათს საღამოს, — ამბობდა ლოტე, — შობის საღამოა. მაშინ მოვა ძამა, მოვლენ ბაეშვები, თქვენც მოხვალთ, ყველა თავის ხვედრს მიიღებს, მაგრამ მანამდის არა.

ვერტერი დაიბნა.

— მე თქვენ გთხოვთ, — განაგრძო ლოტემ, — ეს ასეა. მე თქვენ გთხოვთ თუნდაც ჩემი სულიერი მყუდროებისთვის... ამ მდგომარეობაში დარჩენა ძნელია.

ვერტერმა თვალი მოარიდა ლოტეს, ოთახში ბოლთის ცემას შეუდგა და ბუტბუტებდა თავისთვის: „ამ მდგომარეობაში დარჩენა შეუძლებელია!“

ლოტემ წამსვე იგრძნო ის საშინელი სულიერი განწყობა, რომელშიაც ვერტერი ჩააგდო მის მიერ თქმულმა.

შეცადა სხვადასხვა კითხვით ვერტერის ყურადღება სხვა რამ საგნისკენ მიექცია. მაგრამ ეს ცდაც ამაო იყო.

← გთხოვდა; ლოტე, მე თქვენ ზეღარ გნახეთ ამბერიდან

— რისთვის მერმე? — შეეკითხა ლოტე, — თქვენ უნდა მოხვიდეთ კიდევაც, გვინახულოთ, მაგრამ უნდა დამშვიდდეთ, ყველაფერში ზომიერებაა საჭირო. ასე რისთვის მოგსდევთ თქვენ ასეთი ჭირვეული, ვნებიანი დამოკიდებულება ყოველ საგნისადმი, რასაც კი გაეკარებით?

ამ სიტყვების შემდეგ ლოტემ ხელი წაავლო ვერტერის ხელს და უთხრა:

— მე თქვენ გთხოვთ დამშვიდდეთ, ოდნავ დადინჯდეთ.

ნუ დაფიქვებთ თქვენს გონებადამახვილობას, განათლებას, თქვენს ტალანტს, ყოველფე ეს სიხარულს გიმზადებთ თქვენ.

იყავით მტკიცე მამაკაცი და შეანელებთ თქვენი სამწუხარო დამოკიდებულება იმ არსებისადმი, რომელსაც თქვენთვის სხვა არაფრის გაკეთება ძალუძს, თუ არ სიბრალულის გამოჩენა.

ვერტერმა კბილები აახრჭიალა, პირქუშად შემოუბღვირა ლოტეს.

— მხოლოდ ერთი წუთით მაინც დამშვიდდით, ვერტერ.

ნუთუ ვერა გრძნობთ, რომ თავს იტყუებთ, ნებაყოფლობით თავს რომ იღუპათ? რატომ მაინცდამაინც მე, რატომ სხვის საკუთრებას?..

მე მეშინია, მეშინია, რომ მხოლოდ ჩემი მისაკუთრების შეუძლებლობაა თქვენს ვნებებს ასე რომ ახელებს, და ამიტომაც აგრე მოწადინებული ხართ, მაინცდამაინც თქვენი რომ გავხდე.

ვერტერმა ხელი გამოჰკლიჯა ლოტეს და უემური თვალებით შეაშტერდა.

— ბრძნული აზრებია, ფრიად პოლიტიკური, ეგებ ალბერტმა გასწავლათ ესენი?

— ამას მეც მოვახერხებდი, დამერწმუნეთ, ვერტერ, — უპასუხა ლოტემ, — როგორ დავიჯერო, რომ მთელს ქვეყანაზე ჩემ გარდა ერთი ქალიც არ მოიძევა, რომელიც თქვენს გულის წადილს აასრულებს? მოიკრიფეთ ძალა, მიმოიხედეთ ირგვლივ და გეფიცებით, უთუოდ იპოვით შესაფერ გულის სწორს!.. მგზავრობა თქვენს გულის დარდს უთუოდ გააქარწყლებს, ეძიეთ, იპოვეთ თქვენი სიყვარულის საგანი, შემდეგ მოგვინახულეთ ისევ და შემდეგ ჩვენ შეგვეძლება ნამდვილი მეგობრობით დატკობა.

— ყველაფერი ეს, რაც თქვენა ბრძანეთ, კარგი იქნება, რომ დაუბეჭდვინოთ, ჩემო კარგო ლოტე, და სახლთუხუცესებს დაუგზავნოთ სახელმძღვანელოდ. ძვირფასო ლოტე, ცოტა ხანს კიდევ მაცალეთ და ყველაფერი იქნება.

— მხოლოდ, ვერტერ, არ დაგაუიწყდეთ, მოდით შობა საღამოს.

ვერტერს უნდოდა ეპასუხნა, მაგრამ ალბერტი შემოვიდა.

ორივენი ცოვად მიესალმნენ ერთმანეთს და ბოლთის ცემა დაიწყეს ოთახში. ვერტერი ალბერტს გამოესაუბრა, მაგრამ მალე ისევ შწყყდა ეს საუბარი. მერმე ალბერტმა შინაურ საქმეებზე რაღაც კითხა ლოტეს და როცა გაიგო, რომ საქმე ჯერაც არ იყო მოგვარებული, საკმაოდ უკმეზი სიტყვები აკადრა ლოტეს.

ვერტერს წასვლა უნდოდა, მაგრამ თანაც ყოყმანობდა; ბოლოს სუფრა გააწყვეს და მან ქუდსა და ჯოხს ხელი წამოაგლო.

ალბერტმა ვახშმად დარჩენა სთხოვა, მაგრამ ვერტერს ეს საკმაროდ ნაძალადევი თავაზიანობად მოეჩვენა, გულგრილი მადლობა მოახსენა და წავიდა.

შინ მოვიდა, მსახურმა სანათურს ხელი წააგლო, უნდოდა ოთახში შეჰყოლოდა, მაგრამ ვერტერმა სანათური გამოართვა, ოთახში შევიდა, დიდხანს სტიროდა იგი ხმაძალდა, შემდეგ ადგა და დაუინებით დადიოდა ოთახში. ბოლოს ტანისამოსი გაიხადა, ლოგინზე დაჰყარა. თერთმეტ საათზე მსახური შევიდა, უნდა ეკითხნა, ჩექმებს ხომ არ გაიხდითო, და ტანისამოსი იქვე იპოვა მსახურმა.

ვერტერმა ფეხთ გაახდევინა, შემდეგ გაგულისებულმა აღუკვეთა მსახურს ოთახში შემოსვლა, ვიდრე მას არ უხმობდნენ წინასწარ.

ორშაბათ დილას, დეკემბრის 21-ს, მან შემდეგი წერილი მისწერა ლოტეს. მისი სიკვდილის შემდეგ ეს წიგნი დაბეჭდილი იპოვეს მის საწერ მაგიდაზე და ლოტეს გადასცეს, რაც მე ნაჭურ-ნაჭურად აქვე მომყავს.

* * *

„გადაწყდა, ლოტე, მე უნდა მოვკვდე, და ამას გწერ მე შენ რომანტიკული გადაჭარბების გარეშე, გულდამშვიდებით, სწორედ იმ დილით, როცა შენ უნდა შეგ ხვდე უკანასკნელად.

ვიდრე შენ ამ სტრიქონებს თვალს გადააუღებდე, ძვირფასო ჩემო, უკვე შავი მიწა გადაყვრება შენს უბედურ ვერტერს, რომელსაც თავის

ცხოვრობის უკანასკნელ წუთებში 'სხვა' არაფერ ღაშრენია' მრსაგო-
ნარად, თუ არა მკრთალი სიტკბოება შენი ხლებისა და შენთან საუ-
ბრისა. მე საშინელი ღამე გაუთიე უკანასკნელად, და იგი იყო ამავე
დროს ჩემთვის ღამე ეგზომ სანუკველი.

ამ ღამეს საბოლოოდ განმკვიდრდა ჩემში ეს აზრი და გადაწყდა
ჩემი სიკვდილი: მე უნდა მოვკვდე.

გუშინ, შენ რომ მოგშორდი, აფორიაქებულმა გრძნობებმა თან გა-
მომსდიეს.

და შემოენთო ჩემს გულს შენს სიახლოვეს უსასოო და უსიხარუ-
ლო დაყოვნების ზაფრა და დარდი, ძღვს მოვადწიე ჩემს ოთახამდის,
გონებადაბნელებული დავებზე ძირს და, ღმერთო სახიერო, ეს შენ
მომანიჭე მე სიტკბოება მდუღარე ცრემლთა, ვით ნაზი რთვილი, და-
სეტყვილ გულის მოსარბილებლად წარმოგზაენილი.

ათასი გეგმა, ათასი აზრი აირია წაშში ჩემს სულში, საბოლოოდ
მაინც გაიმარჯვა ერთმა, ურყევმა: მე უნდა მოვკვდე.

მე დავწევი და დილით ადრე რომ გამეღვიძა, ისევ ჯიქურად მედგა
თვალწინ: მე უნდა მოვკვდე.

ეს არ არის სასოწარკვეთა, ეს ჩემი თავის ზვარაკად მიტანაა შენი
მაღალი სიყვარულის საკურთხეველზე: მე უნდა მოვკვდე.

ო, ლოტე! რათ არ განგაზრახო, საიდუმლოდ ვეღარ დარჩება,
ჩვენ სამიდან ერთი უნდა წასულიყო და ეს ერთიც – მე უნდა ვიყვე,
ჩემო კეთილო, ჩემს აფორიაქებულ გულში მწიგანა გველოვით დასი-
სინებდა ეს აზრი: შენი მეუღლე უნდა მომეკლა. მეც – შენც – ასე
იყოს.

როცა შენ მთაზე აირბინო მშვენიერ ზაფხულის საღამოს, რომე-
ლზედაც მე გადმოემდგარვარ ასე ხშირად ძირს გაშლილ ტრამაღლის
თვალის მოსაფლებად, მიჰხედე ჩემს საფლაგს განმარტოებულს მახ-
ლობელ ეკლესიის სასაფლაოზე. ნახე ბალახი მობიბინე ჩემი სამა-
რის გარშემო, მომიგონებდე, ძვირფასო ჩემო.

გულღამშვიდებით დაგიწყე ამ წიგნის წერა და ახლა ბავშვოვით
ვტირი“.

* * *

ათ საათზე იხმო მსახური ვერტერმა, ტანზე იცვამდა აჩქარებული
და ეუბნებოდა, რომ იგი რამდენიმე დღით უნდა გაემგზავროს მახ-

ლობელ დაბაში, ამიტომაც მსახურს ტანისამოსი უნდა ჩაეღებინა; უბრძანა აგრეთვე ანგარიშები გაესწორებინა, თუ ვინმესი რაიმე ემართათ, მეზობლებში განათხოვრებული წიგნები მოეტანა, საჩუქრები დაერიგებინა ხელზე მოსამსახურეთათვის, ორი თვის სარგო მიეცა ყველასთვის.

საჭმელი ოთახში მოატანინა. ნასადილვეს ცხენით გაემგზავრა სამთავროს მოხელესთან.

მასპინძელი შინ არ დაუხვდა, — დაფიქრებული სეირნობდა ბაღში, მოგონებები გულზე შემოაწვა, მალე ბავშვები შემოეჭყეუნენ, ეთამაშებოდნენ, უამბობდნენ, მომავალ შობის საღამოს როგორ ესტუმრებოდნენ ლოტეს, საჩუქრებს მიიღებდნენ მისგან.

ხვალ,

ზეგ,

კიდევ

ერთი

ხვალ.

წამოიძახა ვერტერმა და აკოცა სათითაოდ ყველას, და, ის იყო წასვლას აპირებდა, პატარამ ყურში ჩასჩურჩულა, რომ ბავშვებს საახალწლო მილოცვა დაუშზადებიათ მამისთვის, ლოტესთვის, ალბერტისა და ბატონ ვერტერისათვის. მათ გადაუწყვეტიათ ახალწლის დილას გადასცენ დანიშნულებისამებრ.

ვერტერი მოეფერა პატარას, საჩუქრები დაურიგა ბავშვებს, ცხენზე შეჯდა, დაუბარა, მოხუცი მოეკითხათ და თვალცრემლიანი გაუდგა გზას.

ხუთ საათზე მოვიდა შინ, უბრძანა მსახურ ქალს — ცეცხლს მიხედე, ღამემდის არ ჩააქრო. მოსამსახურეს საცვლები, წიგნები და ტანისამოსი უნდა ჩაეღებინა.

ამის შემდეგ დაუწერია ალბათ ლოტესადმი მიმართული უკანასკნელი წერილის ტაეპი:

„მე შენ არ მეღი, შენა გგონია, ალბათ დავემორჩილები შენს ნებას და მხოლოდ შობის ღამეს მოგინახულებ.

ო, ლოტე, ან დღეს, ან — არასოდეს. შობაღამეს ეს ბარათი შენს ათრთოლებულ ხელში იქნება, შენი ძვირფასი ცრემლებით დაინამება ალბათ იგი.

მე მინდა...

- მეოცულებული ვარ... * * * * *

ო, რა კარგად ვგრძნობ თავს, რომ ყოველივე გადაწყდა“.

ამასობაში ლოტეს საოცარი განწყობა დაუფლებოდა.

ვერტერთან უკანასკნელი საუბრის დროს მან იგრძნო, თუ როგორ გაუძნელდებოდა ვერტერის განშორება, ან როგორ ღრმა მწუხარება მოიცავდა ვერტერის სულს.

ალბერტის თანდასწრებით გაკვრით ითქვა, შობამდის ვერტერი არ გამოივლისო; ამის შემდეგ ალბერტი ცხენით წავიდა მახლობელ დაბაში ერთ მოხელესთან იმ აზრით, რომ მეორე დღემდის იქ დარჩენილიყო.

ლოტე მარტო დარჩა სახლში. იმ დღეს ბავშვებიც არ მოსულან მის სანახავად. ფიქრები აიშალნენ მის გონებაში.

ლოტე ხომ სამუდამოდ დაკავშირებული იყო თავის ქმართან, მისი სულიერი სიმშვიდე, მისი ერთგულება, თითქოს განგებას ისე მოეწყობო, რომ ქველი მეუღლისა და მისი შეილების მომავალ სამკვიდროს მტკიცე საფუძვლად გამხდარიყო.

მეორეს მხრით, ამ ხნის განმავლობაში ვერტერი ისე შეეთვისა მას, გაცნობის პირველსავე დღიდან ლოტე გრძნობდა, თუ რამდენი საერთო აზრით, გრძნობით და ფიქრით იყვნენ იგი და ვერტერი ერთმანეთთან დაკავშირებული. ვერტერის ხანგრძლივმა მისვლა-მოსვლამ წარუხოცელი შთაბეჭდილება დასტოვა მის გულზე.

ლოტეს მოთხოვნალებად ჰქონდა გადაქცეული: ყველაფერი საინტერესო როგორც ნაფიქრში, ისე ნაგრძნობში ვერტერისათვის გაეზიარებინა – და ახლა მისი ჩამოშორება უთუოდ დიდი დანაკლისი იქნებოდა ლოტესათვის, — ცხადი იყო, შეუძლებელი იქნებოდა ამ მიმე დანაკლისის ანაზღაურება.

ო, ნეტავ შესაძლებელი იყოს ამ წუთში ვერტერი ჩემს ღვიძლ ძმად რომ გადაიქცეს!

ფიქრობდა ლოტე.

რა ბედნიერი იქნებოდა ლოტე.

მაშინ ლოტე თავის დობილებში მოუნახავდა ძვირფასს ვერტერს შესაფერ სასძლოს – და ალბერტსა და ვერტერს შორის კვლავ დამყარდებოდა ტკბილი მეგობრობა. ლოტემ წამიერად სათითაოდ გადარჩა თვისი დობილები, მაგრამ ყოველ მათგანს აღმოაჩნდა თი-

თო-ოროლა წუნი და ველარც ერთი იცნო ვერტერის შეუღლების ღირსად იმ წუთში.

ამ ფიქრებში და ოცნებაში გართული ლოტე ჩასწვდა საკუთარი გონების თვალით გულის სიდრმეში მიჩქმალულ ზრახვას, ზრახვას იდუმალს და გაუმხელელს, რომ მას ვერტერი თავისთვის უნდოდა, სხვა არავისთვის.

მაგრამ ისიც იგრძნო წამსვე, რომ მას ეს არ შეეძლო, ეს შეუძლებელი იყო.

მისი ნაზი, სათუთი სული არ იყო ჩვეული ღრმა შენაღვლიანობას და საოცარი იყო. ამ წუთებში იგი აოხსო ენით უთქმელ მწუხარებით და ყოველივე ბედნიერი გამოსავალი ამ წუხილიდან დახშული მოეჩვენა სამუდამოდ.

გული მისი დაითუთქა სიძვიმილითა და ბნელი რამ ღრუბელი გადაჰფენოდა მის ნათელ თვალებს.

უკვე შეიღის ნახევარი გამხდარიყო და ლოტემ გაიგონა კიბეზე ამომავალი ვერტერის ფეხის ხმა. და ლოტემ გაიგონა მისი ხმა.

ვერტერმა კართან მოიკითხა დიასახლისი. ის იყო სწორედ.

გულმა რეჩხი უყო ლოტეს. და ეს იყო პირველად მას შემდეგ, რაც ის გაიცნო.

ლოტე აენთო და ვერტერი ჯერაც არ გადმომცდარიყო კარის ზღურბლს – მიაძახა: თქვენ თქვენი სიტყვის უფალი არ ყოფილხართ.

ვერტერმა ასე მიუგო:

— მე არაფერს შეგპირებივართ.

— ყოველ შემთხვევაში თქვენ ჩემი თხოვნისთვის უნდა გაგქნიათ ანგარიში, და მე ეს გთხოვეთ ჩვენ ორთავეს სულიერ მშვიდობისათვის.

ლოტე ისე დაიბნა, აღარ იცოდა რას ამბობდა, ან რა უნდა მოემოქმედნა, რამდენიმე მეგობარ ქალს შეუთვალა შემოეარნათ, რადგან არასგზით არ უნდოდა ამ საღამოს ვერტერთან მარტო დარჩენა.

ვერტერმა თან მოტანილი წიგნები მაგიდაზე დააწყო – სხვა წიგნებიც მოიკითხა და ამასობაში ლოტე ირყეოდა: ხან ეცადა მისი დობილები მოსულიყვენ და ხან – კიდევაც ეჩოთირობოდა მათი შემოვლა ამ წუთებში.

მსახური ქალი მობრუნდა და გადასცა ლოტეს: თქვენი მეგობრები ბოდიშს იხდიან, რადგან მოუცლელობის გამო ვერ შემოივლიანო.

• ხილმა ზრმა გაურბინა ლოტუს გულში. მოხაშსა ხერყ ჭოგორ შე-
მოყევანა ოთახში და ხელსაქმე მიეჩინა, მაგრამ მალე ამ აზრზედაც
აიღო ხელი.

ვერტერი აღელვებული დადიოდა ოთახში.

ლოტე რაიდალს მიუჯდა და მენუეტი დაიწყო, მაგრამ ხელები არ
ემორჩილებოდა.

ლოტემ ძალი მოიკრიფა და გულგრილი გამომეტყველებით დაჯ-
და ვერტერის ახლოს, რომელიც ამასობაში თავის ჩვეულებრივ ად-
გილს ჩამომჯდარიყო.

არაფერი გაქვთ საკითხავი?

სოქვა ლოტემ.

მას არაფერი აღმოაჩნდა.

ჩემს უჯრაში ოსიანის თარგმანია, თქვენი მოტანილი, აქამდის არ
წამიკითხავს, რადგან იმედი მქონდა მთარგმნელისგანვე მომესმინა
იგი.

ვერტერმა გაიღიმა, გამოიტანა ხელნაწერი, ჟრუანტელმა დაუარა
ტანში, როცა იგი ხელში აიღო, და ცრემლები მოადგა თვალეზე,
როცა შიგ ჩაჰხედა – დაჯდა და კითხვა დაიწყო.

**ვარსკვლავო მწუხრისაჲ, ანათებ შვენებით გავსილი დასავლის კი-
დეს, ბრწყინვალე მწვერვალი შენი დაქათქათებს ღრუბელსა შენსას,
ტანახოვანი რონინებ მარტოკა შენსაჲ სერზე.**

დაჟეცა ფრთები უფშურმა არაჲმა; შორიდან მოისმის ჩანჩქერის
ჩხრიალი, მჩქეფარე ზვირთები შორეულ კლდის კედელს აწყდება –
და დამეულ მწერების ზუზუნი მოისმის ნელი.

რას უმზერ ნეტავი, სინათლე ნატიფო?

შენ იღიმები და მიდიხარ.

შეფრფინებით გეახლნენ ზვირთები; დაგითრთვილეს მოხასხასე
თამები.

მშვიდობით, შუქო, მწყაზარო შუქო, მოგვეჩვენე, ოსიანის სულისა
ნათელო თვალსაჩინო.

და იგიც მოგვევლინა ძალოვანი კიდევაც.

მე ვხედავ ჩემს მხედადასულ მეგობრებს, ისინი შემოკრბენ ლო-
რაზე, როგორც ეს სწევრდათ განულილ დღეებში, ფინგალი მოდის
– დაცვარული ნისლისა სვეტი.

გარს შემორტყმიან თავისი ლომგულნი – და აჰა, სიმღერის ბარდები: ჭადარა ულნი, ეგრ რინო – ტანახოვანი, ეგერაც ალპინ საამო ხმითა გამეფიანი, თავხუდი ბარდი.

და შენც, ტკბილხმოვანო მინონა.

აჰ, როგორ გამოცვლილხართ, თქვენ, ჩემო კუთილნო, მას შემდეგ, რაც ვლადობდით სელმაზე გამართულ ნადიმში, გაზაფხულის ჰაერით ვიცვლიდით ბორცვებს და ვთულავდით მობიბინე მოლს.

„გამოვეო მინონა ტოლებს, ელვარებდა მშვენება მისი, თვალნი დაქარანა ლამაზნი, ცრემლები კიაფობდნენ წამწაშზე, ნიაფი, მახლობელ სერიდან მოპარული, ალივლივებდა მის მხრებზე ჩამოშლილ დაღალეებს.

ჩამობნულდა გმირების გულში, როცა მინონა ამღერდა, არაერთხელ უხილავთ მათ ზალგარის სამარე, და თუთრი კოლმას საგანებელი.

კოლმა, ტკბილხმოვანი მგოსანი, მარტოკა შთენილი სერზე.

ზალგარი შეჰპირდა მოსვლას, მაგრამ კალთები გაშალა ღამემ.

ისმინეთ სიმღერა კოლმასი, ბექობზე მარტოკა მჯდარისა.

კოლმა

ღამეა, მარტო ვარ, ამექცა მზარი და ვზივარ სერზე. მთებში ატეხილა არაფი. ნიაღვარი გადმომსკდარა კლდის მკერდზე.

არ გამაჩნია თავშესაფარი ქოხი, მე სერზე მიტოვებულს ღამით.

მთვარეც, გადმომხედე ღრუბელთა რიდიდან. გამოჩნდით, ღამისა ვარსკვლავნო.

მაგანო სინათლის შუქო, გამიკვლიე გზა იმ ადგილამდის, სადაც საყვარელი ასვენებს ნადირობით დაქანცულს ჩემს სხეულს – მის გვერდით ძვეს მშვილდი საისრე, მეძებრები გარშემო დარბიან ქენთულით.

მე კი აქ უნდა ვიჯდე მარტოხელა. არაფი და თქეში მატულობს, ზმუის – და ხმაც ვერ გავიგონე მე გულის მიჯნურისა.

რატომ ყოყმანობ, ზალგარო ჩემო?

ნუთუ მან თავისივე სიტყვა დაეიწყებას მისცა.

ეგრ კლდე, აგერ ხე და მქმინაფი მდინარეც აგერ. ხომ შეჰპირდი მოსვლასა, როგორც კი ღამე გაშლიდა ფრთებს? ასე გზა თუ აერია ჩემს ზალგარს? ან სიტყვა დააეიწყა თავისი?

ხომ მეწადა გაქცევა შენთანა და ვეფროდი ამაჲ მამასა და ძმებს. დიდი ხანია, ჩვენი გვარები რომ მტრობენ ერთმანეთს, მაგრამ მე და შენ, ზალგარ, ხომ არა ვართ ერთმანეთის მტრები?

გვედრები, ქარო, იყუჩე მცირე ხანს.

მცირე ხანს დადუმდი, ნიაღვარო ხვეისაჲ, ჩემი ხმა გაიგონონ მთებში, რომ მოისმინოს მღვდარმა ჩემმა.

ზალგარ, ეს მე ვარ, რომ გიხმობ. აქვეა ხე და აქვეა კლდეც. ზალგარ, ძვირფასო, ზალგარ, აქვე ვარ მეცა.

რისთვის აყოვნებ მოსვლას?

ზალგარ, ძვირფასო ზალგარ... ხომ ხედავ, ჩემო, აღმოხდა მთოვარე და ყინული კამკამებს ხევში, პირქუში მთებისა შწვერვალნი აგრუხულან ნაცრისფერ ცამდე. ვაჰმე, მე ვერ ვამჩნევ მას მთების ფერდობებზე, აქმინებული ძაღლები არ მაცნობენ მის მოსვლას წინასწარ, და მარტოკა ვზივარ მე კლდის ქიმზე.

ამას ვის ვხედავ, ძირს გაშლილ ტრამალზე მწოლარეს?

ნეტავ თუ ჩემი მიჯნურია? ან ეგებ ძმა არის ჩემი? მარქვით, მგობრებო, ვინა ხართ?

ორნივე სდუმან.

ვაიმე, როგორ შეემკრთალა ამ ღამეს გლახ სული!..

ვაიმე, ორივე მკვდარია. მათი დაშნები შეუღებავს აღისფერ სისხლს.

ო, ძმაო ჩემო, ო, ძმაო ჩემო! რისთვის მოჰკალი ჩემი მიჯნური?

ო, ჩემო ზალგარ, მიჯნურო ჩემო, რისთვის მომიკალ ძმა, თვალის ჩინი?

როგორ მიყვარდით ორივე, როგორ მიყვარდით!

ო, როგორ შეენოდი შენ ათასთა შორის, მთის ბექობზე გამოჩენილი.

ო, რა მძვინვარე იყო ფიცხელ ბრძოლაში ხმალამოწედილი!

გამეცით ხმა და მიპასუხეთ, ჩემო კარგებო.

მაგრამ ვაიმე, დამუნჯებულან ორივენი სამუდამყამოდ.

გაცვივებულა მათი მკერდი, როგორც უბე ბნელი მიწისა.

ო, მთის ნაპრალით გადმოდექით, მთის მწვერვალიდან გადმოიხედეთ და ამეტყველდით, სულნო ჩემნო, ჟამგადასულნო, გახსენით ბაგე, ჩემი გული აღარ შეკრთება.

მარქვით, სად გაქრით, სად იპოვეთ მყუდრო საგანე.

რომელ მღვიმეში მოგიძიოთ, რომელ ნაპრაღში მოგინახულოთ? ვერც ერთი სუსტი დაძახება ვერ გამავონებს მე ამ გრიგალში, ვეღარც მთროლოლარე პასუხს მიგაწვდით მძვინვარე ქარში.

ვზივარ მთის ბექობზე და ცრემლმორეული ვუცდი იალონს. გას-თხარეთ სამარე, მიცვალებულთა მეგობრებო, მაგრამ მიწას ნუ მია-ყრით მათ ჩემს მოსვლამდის.

ჩემი ცხოვრება სიზმარივით იღვევა კიდევც, ან როგორ უნდა დაფრ-ჩე ცოცხალი ამ ქვეყანაზე!..

აქ უნდა დაფრჩე ჩემს მეგობრებთან, სალი კლდის ჩქერის სიახლო-ვეს მსურს დაყოვნება. როდესაც დამე ჩამოწვება მთის შწვერვალე-ზე და ტრამალეზე გადაირბენს ფრთამალა ქარი, მაშინვე ზღვაურს ამოჰყვება ჩემი სულიცა და ვიგლოვებ კიდევაც ჩემს მეგობრებს, მზე-გადასულებს.

შორით მოისმენს მონადირე ჩემს ხმას გლოვისას, შეეშინდება, მა-გრამ მაინც მოისმენს, ვიცო.

რადგან ტკბილი ხმით დაეიტრებ ჩემს გულის სწორებს, რადგან მიყვარდა ორივენი სულზე უტკბესნი.

ეს იყო შენი საამური სიმღერა, ჰოი, მინონა, ნაზო ასულო რაინდ ტორმანის.

ჩვენი ცრემლები დასტირიან ამგვარად კოლმას და ჩვენი სული მოიღრუბლა სვედით მოცული.

უღინ წამოდგა, ხელთ იპყრო ჩანგი და გადმოგვცა ალპინის ქება-ალპინის ხმა მხიარულად აქედერდა მაშინ, და რინოს სული აკვესებ-და ცეცხლის ნაპერწკალს.

მაგრამ ისინი ამ დუხჭირ საგანეში განისვენებენ. მათი სიმებიც მიმოიბნა სელმას წიაღში.

ერთხელ უღინ ნადირობიდან გამობრუნდა, ვიდრე გმირები ცო-ცხალნი იყვნენ.

ეჯობრებოდენ ორივენი ერთიმეორეს, სიმღერაში მთების ბექობზე. მათი სიმღერა ნაზი იყო, მაგრამ საესე გულის წუხილით

ისინი იგლოვდნენ პირველი გმირის – მორასის დაკარგვას.

მისი სული ფინგალის სულს ედარებოდა, მისი მახვილი – ოსკა-რის მახვილს.

მაგრამ იგი მოჰკლეს და იგლოვდა მოხუცი მამა, მისი დაი ცხარე

ცრუმლით ატირდა მიშინ; ატირდა მაშინ ნაზი მინონა, ღრდებულნი გმირის – მორასის ძვირფასი დაი.

მინონამ ულინის სიმღერა რომ გაიგონა, უკან დაიხია, როგორც მთვარე დასავლისა უკუიქცევა, როცა ზღვაურის ამოფარდნას მოვლოდება და ნაზ სახეზე ღრუბლის რიდეს წამოიფარებს. მეც ჩამოვკარი მაშინ ჩემს ჩანგს და ულინის ხმას აუყოლუე გლოვის სიმღერა.

რინო

ქარი ჩამდგარა და მერეები დადუმებულია, მოდის შუადღე და ღრუბლები იფანტებიან.

ცახცახით ათბობს მთისა ბექობს ცხელი შხის შუქი.

მოწითანო ზვირთი ჩანჩქერისა კიაფობს ხევში.

ტკბილია შენი ნელი ჟღურტული, დელევე ხვეისაგ.

შენზე უტკბესი მომესმის მე გლოვის ზარი მოხუც ალპინის, მიცვალებულებს რომ დასტირის უსასოო ხმით.

სიბერეს მწარედ მოუდრეკია ამაყი ქედი ტკბილხმოვანი გმირის ალპინისა.

რად მოსთქვამ, ალპინ, ვითა ქარი გეიანი ღამით, ან ტალღა ზღვისა შორეულსა ნაპირს რომ ლოშნის?

ალპინ.

ცრუმლები ჩემი, ჰოი რინო, მიცვალებულთა სანუგეშოდ დაფრქვეულია, ჩემი ხმა – სამარის ბინადართა ხმა არის მხოლოდ.

ახოვანი ხარ შენ, მთის ბექობზე გადმომდგარი და მშვენიერი ამ ტრამალის ბინადართა შორის; მაგრამ შენაც წაიქცევი ერთხელ ისევე, როგორც მორარი – და შენს სამარეს დაიტირებს მგლოვიარე ქალწული ერთხელ.

მთების ბექობნი დაუიწყებას მიგცემენ შენც და მშვილდი შენი აქ ვედება მოუმართავი.

იყავ ფეხმარდი, ჰოი, მორარ, როგორც ქურციკი მაღალ ბექობისა და საშინელი ვით ღამის ცეცხლი შორეული ხეცისა.

შენს განრისხებას ვადარებდი ოდესდაც გრიგალს, მახვილსა შენსას – ხელჩართულ ომში ელვისა ისარს ღრუბელთა შორის.

შენი ხმა იყო ხმა ქუხილისა წვიმიან დღეში, ან თვით ქუხილი შორი ტრამალის.

მრავალი გმირი მოცეულია შენი ხელითა, შენი რისხვისა აღის-
ქართთ გაქარწყლებული.

მაგრამ როდესაც ბრძოლის ველით მობრუნდებოდი, რა ნაზი იყო
და რა სათნო, გმირო, ხმა შენი! და სახე შენი მხესა ჰგავდა ნაწვიმარ
დლითა, და შენი სახე მთვარეს ჰგავდა მღუშმარე ღამით

და შენი გული ზღვასა ჰგავდა მშვიდად მთვლემარეს, როდესაც
ქარი ფრთას დაჰკეცავს და დაიძინებს.

ვიწროა შენი სამარე, გმირო, ბნელია შენი სამყოფელი სამარად-
უამო.

სამი ნაბიჯით გამოუზომე შენი საფლაუი, სამარე შენი, ახოვანო
ოღესლაც გმირო.

ოთხიოდე ქვა ხავსით მოსილი დარჩენილია შენი ხსოვნის აღს-
ანიშნავად.

და ხე აწ შტოებშემოძარცული, ხშირი ბალახი მობიბინე, ქარს
აყოლილი.

ეს ყველაფერი თუ ანიშნებს აქ — გზად გამოვლილ მონადირეს
მაღალ მთუბისას: აქ ასვენია ძალოვანი გმირი მორასი, არ მოუა დედა
დამტირებლად, აღარც სასძლო გაიშლის კაეებს. მკვდარია იგი, ვინცა
გშობა მწარე ტანჯვაში და ოძში მოკლეს ასული გმირი მორგლანისა.

ვინ არის იგი, ხელყაფარჯენს რომ იშველიებს?

ვინ არის იგი — თმაჭაღარა, თვალცრემლიანი?

ეს მამაშენმა მოაკითხა შენს საფლაუს, მორას.

მამა მოვიდა ერთადერთი პირშშოს საფლაუზე.

მან გაიგონა შენი ძახილი ბრძოლის ველიდან.

მან გაიგონა, ვით დაფანტე ხმლით შენი მტრები.

მამის ყურამდის მისწვდა შენი ქება-დიდება.

იტირე, ბერო,

მორასის მამავ!

იტირე, მაგრამ შენი შვილი ვერ გაიგონებს.

ღრმა არის ძილი მიცვალებულთა, მათ აღარ ესმის არც ხმაური,
არც დამახება.

ო, ნეტავ როდის ჩაეშვება ბნელში სინათლე — და მიცვალებულს
გააგონებ: „ჰეი, აღსდგინ!“

მშვიდობით, გმირო, კაცთა შორის უსათნოესო, შეუპოვარო ბრ-
ძოლისა ველზე.

ვაიმე, ველო ვეღარ გნახავს შენ აწი, გმირო, ტყე ვერ იხილაჯს აწ შენს მახვილს აელვარებულს.

შენ თუძცა აღარ დაგრჩენია ძე, ნაშიერი, ხალხური ლექსი შეინახავს შენს უჭკნობ სახელს, დრო მომაჯალი გაგიხსენებს უთუოდ, გმირო, დრო მომაჯალი გაგიხსენებს ბრძოლაში მოკლულს.

* * *

იგლოუდნენ ხმამაღლა გმირები, ყველაზე ხმამაღლა მოსთქვამდა არმინ.

პირშო მოიგონა თვისი, ჭაბუკი მოკლული ომში. კარმორ გვერდს უვდა გმირებს. შორეულ გაღმალის მთავარი.

რად მოსთქვამს არმინი ასე გულმოკლულად?

ამბობდა თავადი კარმორ, განა თუ შაირი, სიმღერა არ ახარებს კაცთა სულს უფრო? ისინი ნაზ ნისლის ნაფლეთს მივამსგავსე, ზღვებიდან გადმოსულს, ყვავილის ყლორტებს რომ დათრთვილავს და ფურცელი იხარებს მერმე.

მაგრამ ნაშუადღევს მზე იძალებს. გაიბნევა ნისლი.

რად დაღვრემილხარ აგრე, ო, არმინ, მყრობელო გორმის?

აღვსილვარ დიხაც ვარამით, და მიზეზიც მომეძევა ამისა. კარმორ, შენ ჯერაც არ იცი, რა მწარეა შეილის დაკარგვა ან თუნდაც მოწიფული ქალიშვილის. მამაცი კოლგარი გოგის, და ამირა, ქაღწულთა შორის უნახესი ასული შენი.

შტოები ფესვისა ყვავიან, ო კარმორ, და არმინ ერთადერთი შტო არის ამომწყდარ გვარის და ჯიშის.

ბნელია საფლავეში, ლაურა, სარეცელი გაშლილი შენთვის.

როდის გაიღვიძებ და მოგვასმენ შენს ტკბილსა, მელოდიურ ხმას.

აღსდექით, შემოდგომის ქარებო, აღსდექით, ტრამალზე გაჭენდით მთის ნიაღვარნო, მოსწყდით კლდეების ძუძუ-მკერდს და დაეშვით ხეში.

გრიგალნო, შეუტყით მუხნარებს, იარე, ო, მთვარე, ღრუბლებში, გვიჩვენე ნათული პირი, მომაგონე ის ღამე საზარი, როს ბავშვები დამედუპნენ ბრძოლაში, არინდალ ძალოვანი მოჰკლეს, და ლაურა მკლუცი დაუკარგე.

ლაურა, ასული ჩემო, შენოდი, ვით მთვარე ცაზე, ან ფურას ბე-

ქობზე მომდგარი. თუთრი, ვით პირველი თოული, ტკბილი, ვით ზეფირი ღამისა.

არინდალ, ხელთ გეპყრა მაგარი მშვილდი, შუბი ხელმარჯვე გრვევოდა.

და მხერა შენი – ვითა ნისლი ზღვების ტალღებზე, მშვილდი შენი – ცეცხლის ღრუბელი გრიგალის პირზე.

არმარი ბრძოლებში განთქმული მოვიდა, შეიფვარა ლაურა, ლაურამ შეითვისა იგი და იმედი უბრწყინაჲდა ორივეს.

ერატი, ოდგალსის ძე, განრისხდა, რადგანაც ძმა მოუკლა ოდეს-ღაც არმარმა.

გადაცმული მოვიდა იგი, მეზღაური ჯონათ უბრალო.

თუთრად კიაფობდა აფრა, თუთრი – კულულები შუბლზე, მშვიდი – თვალთაშხერა მისი.

და პრქვა მან ლაურას ასე: „უტურფესო სასძლოთა შორის, არმინის ასულო ნატიფო, იქ კლდისა ნაპირას, ზღვის ახლოს, სადაც შტოებში მოსწანს ნაყოფი მწითური ფერად, იქ ელის ლაურას – არმარ, მოუსულვარ, რომ სასძლო მივგვარო ზღვადაზღვა მამაცსა არმარს“.

ლაურა თან გაჰყვა ზღვაში. ეძახდა, უხმობდა არმარს, – პასუხად მოძახილი ესმოდა ტალღისა და სალი კლდეების.

„არმარ, საყვარელო ჩემო, რად გინდა შემიკრთეს გული, არნატის ნაშიერო? მისმინე, ლაურა ვარ, რომ გიხმობ ზღვაში“.

ერატ მოღალატემ ხარხარით მიაშურა მაღალსა ნაპირს. ზმა აიმაღლა ლაურამ, მოუხმო მამას და ძმას.

ზმამ მოაწია ხმელზე. არინდალ ძე ჩემი გადმოდგა ბექობზე, მშვილდი შერჩენოდა ხელში, და მხრებზე ისრების კაპარჭი; გარშემო სუნსულით მოსდევნ მებებრები – ყურშია, ქედანა.

თვალიდა შეასწრო ერატს, ნაპირზე მიმავალს რაინდს. შეიპყრო ერატი ფლიდი და მიაბა მუხისა ხეს.

არინდალ გადალახა ტალღები თავისი ფრთამალი აფრით, ლაურა წარუტაცა ზღვისთვის, მოგვარა ტყვექმნილი სახლში.

არმარ განრისხდა და ისარი გამოსტყვორცნა ფრთამალი, ისარი შენს გულში ჩაერჭო, ო, არინდალ, ნაშიერო ჩემო.

მოღალატე ერატის ნაცვლად შენ გაგწირა მუხთაღმა ბედმა, ხომალდმა მოაღწია ნაპირს და არინდალ ძირს დაეცა უსულო. შენს

ფერხთით დაიქცა, დაურა, შენთ-ძმის უმანყო ზისხლი. ტიღლებმა დალქეეს ნაჲი.

არმარ გადაეშუა ზვირთუბში, მოეტაცნა ზღვისთვის ლაურა, ან ზღვაშივე ეპოუა სიკვდილი.

სწრაფად გააქროლა ტალღამ არმარის ნაჲი და ჩანთქა.

მარტოხელამ ნაპირზე მდგარმა გაჲიგონე ლაურას კჲილი, მაგრამ, ვაჲმე, შვილო, ვერ გიშველა ბედშავმა მამამ.

მთელ ღამეს ვტრიალებდი ნაპირთან, ვზუდაუდი მთვარის შუქზე ლაურას, შორიდან მოჲიალე ნაჲზე, მთელ ღამეს მესმოდა კჲილი უსასოოდ განწირულ ასულის. იძალა ნაშუადამვეს ქარმა და ნაჲი მიახალა რიჲრაჲზე ნაპირის კლდეების ქიმს.

აღიონზე შესუსტდა ძახილი, იმსხვერპლა ლაურა ზღვამ – და არმარი დასტოვა ობლად და გაქრა სიამაჲე ჩემი, განადგურდა მეომრის სახელი.

როდესაც გრიგალი მთას წამოჲწეჲა, როდესაც ზვირთუბი მთას მოაწეჲებინ, ზათქით და ზარით მოზღჲუადება ტალღა, გაცსქქერი მე მაშინ ნაპირის ქიმს.

და ზღვაში ჩაშვებულ მთვარისა შუქზე მთლიანდება დაღუპულ შვილების სული, წვეილად რომ დადიან ბილიკზე და-ძმანი — დანთქმული ზღვაში“.

ცრემლები ღვარად წამოჲიდა ლოტეს თვალთაგან და გზა გაუხსნა მის გულში დაგუბულ ვარამს. ვერტერმა შეწეჲეიტა თავის სიმღერების კითხვა. რვეული განზე გადააგდო. შემოეჲდო ლოტეს ხელს და მწარედ აქჲითინდა.

ორთავეს გული აუჩქროლდათ. ისინი საკუთარ ბედისწერად მიიჩნევედნენ დაღუპულთა ბედს.

ვერტერის ბაგე და თვალი აენთნენ ლოტეს ხელებზე.

ლოტე ჟრუნტელმა შეიჲყრო, უნდოდა ადგომა, მაგრამ თანაგრძნობა და გულისტკივილი ტყეჲიასებრ დასწოლოდა გულზე.

ლოტემ ამოიოხრა და ქჲითინით შესთხოვა ვერტერს განეგრძო კითხვა, შესთხოვა ზეციური ხმით;

ვერტერი კრთოდა, მისი გული დაიმღღღრა ცრემლებით. ხელი წამოაგლო რვეულს და კითხვა განაგრძო ისეჲ:

გაზაფხულისა ჰაერო ამო, რისთვისდა მადვიძებ დილით? შენ გინდა მომხიბლო და ამბობ. ციური რთვილით განგიკურნავ წყლულს, მაგრამ ჭკნობისა დარი უცილოდ დამიდგა მე. მოახლოვდა გრიგალის სუნთქვა, განმეძარცვა ფურცელი ნორჩი.

ხვალ გამოოვლის მგზავრი, რომელსაც უნახივარ კიდევ მშვენებით გავსილი ერთხელ, და თვალმა მომიძიოს მისმა, ვერ მიპოვოს ვერასდროს აწი.

მთელი სიმძიმე ამ სტრიქონებისა გულზე შემოაწვა ლოტესა და ვერტერს, ბედისაგან განწირულების ხვედრმა გული დაუთუთქა მათ. ვერტერი მუხლებზე მოხვია ლოტეს, ხელები ხელზე წააკლო, მისი ხელისგულით სახე დაიფარა, მკერდზე მიეკრა. ასე რომ, მათი მხურვალე ლოყები ეხებოდენ ერთიმეორეს. მან ხელები შემოჰხვია შემდეგ ლოტეს, მკერდზე მიიკრა ათრთოლებული ქალი, და აღვზნებული ტუჩები დაფარა ვნებიანი კოცნით.

ვერტერ,
ვერტერ!

დაიძახა ლოტემ და სცდილობდა თავი გაეთავისუფლებინა მისი ხვეწნისგან.

ვერტერმა ხელები შეუშვა, და ფერხით დაუვარდა.

ქალი დაიბნა, ტორტმანობდა რისხვისა და სიყვარულის მიჯნაზე: „ვერტერ, იცოდეთ, ეს უკანასკნელი უნდა იყოს!

მე თქვენ აწი ველარ მნახავთ“. და სიყვარულით ანთებული თვალებით ერთხელ კიდევ მიჰხედა და მიაშურა მახლობელ ოთახს, შევიდა და კარი გადაკეტა.

ვერტერი სანახევროდ იატაკზე იყო განრთხმული, ზემო ტანით და თავით დივანზე მიყრდნობილი – და ამ მდგომარეობაში დარჩა კარგა ხანს, ვიდრე მცირე რამ ხმაურობამ გონს არ მოიყვანა.

ეს იყო მსახური ქალი, რომელიც სუფრის გასაწყობად მოემუერებოდა. ვერტერი ადგა, ოთახში გაიარა, ველარ გაუძლო მარტობას, ოთახის კარამდის მისულმა დაიძახა: ლოტე, ლოტე, კიდევ ერთი სიტყვა. კიდევ ერთი... მშვიდობით... სამუდამოდ მშვიდობით...

ვერტერმა უკვე ქალაქის ჭიშკართან მიაღწია. დარაჯებმა იგი იცნეს და მღუპარედ გაატარეს.

• იგი თოვლ-წყობაში დაყალიბდა მთა-ველად. მხოლოდ თერთმეტ საათზე მოაღწია შინ.

მსახურმა შენიშნა, რომ შინ მობრუნებულს ქუდი აღარ მოჰყოლია თან.

ვერ გაუბედა ხმის გაცემა. ტანთ გახდასა რომ შეელოდა, შენიშნა: ვერტერი სულმთლად დასველებულიყო. ვერტერის ქუდი იპოვეს გვიან მაღალი კლდის ქიმზე, რომელიც ველს გადმოსცქერის. საოცარია, თუ როგორ ავიდა იგი წვიმიან ბნელ ღამით ასეთ სიმაღლეზე.

იგი დაჩვა და დიდხანს ეძინა. დილას მსახურმა ყაფა რომ შემოუტანა, ვერტერი სწერდა ამ სტრიქონებს:

„უკანასკნელად, უკანასკნელად ვახელ, იცოდე, თვალებს; აჰ, ისინი აწი მზეს ვეღარ იხილავენ.

მზეც აღარა სჩანს, ნისლს დაუფარავს ცისა კამარა.

იგლოვე, ბუნებაჲ.

შენი პირშეო, შენი მიჯნური და მეგობარი მიუახლოვდა უკვე აღსასრულს.

ლოტე, ეს უბადლო გრძნობაა, მწუხრი შემომესია გულზე და ვამბობ ჩემთვის: ეს არის ჩემი უკანასკნელი დილა. უკანასკნელი!

ლოტე, მე არ მესმის, რას უნდა მოასწავებდეს ეს ბედითი სიტყვა — უკანასკნელი.

მე აღარ შემრჩება ძალი, მე ვეღარ წარმოვდგები და მიწაზე განრთხმული ძილს მივეცემა.

სიკვდილი?

რას ნიშნავს ეს?

დახე, ჩვენ ვოცნებობთ მხოლოდ, როდესაც სიტყვით ვახსენებთ სიკვდილს. მრავალი მინახავს მომაკვდავი, მაინც არ მესმის. როგორ უნდა გათავდეს სიცოცხლე? ჯერ კიდევ ვეკუთვნი ჩემს თავს, უფრო შენ გეკუთვნი, ჰოი, საყვარელო ჩემო.

და სულ ერთ წუთში...

გაუპქრები.

აღარ ვიქნები.

გაგვერები.

ვინ იცის, ეგებ სამუდამოდ.

არა, ლოტე, არა, არ მესმის, როგორ უნდა გაუპქრე, არ უნდა ვიქნე?

როგორ უნდა გაეჰქრე?

ან შენ როგორ?..

რას უნდა ნიშნავდეს ეს?

ეს ხომ უბრალო, ცარიელი სიტყვაა?

ცარიელი ხმაური?

უგრძნობო ხმაურო, რომელიც გამოძახილს ვეღარ პოულობს ჩემს გულში.

ლოტე.

მოკვდომა, ბნელსა და ვიწრო სამარეში ჩაფლვა? მე მყავდა მეგობარი ქალი, რომელიც ჩემს სიჭაბუკეში ყველაფერს მერჩია, იგი მიიცვალა და მე მისი ცხედარი სამარეში მივაცილე. ვხედავდი, როგორ ჩაუშვეს კუბო საფლავეში, მესმოდა, როგორ დააყარეს ნიჩბით მიწა და კუბომ ყრუდ დაიგრუხუნა, ასე გრუხუნებდა კუბო უფრო და უფრო, ვიდრე მთლად არ დაიფარა მიწით.

ვიდექი სამარის კიდესთან ამღვრეული, გარღვეული, შემკრთალი, მთელი ჩემი შინაარსება აფორიაქებული იყო, მაგრამ მე არ ვიცოდი, როგორ მოხდა ეს ყოველივე, როგორ შეემთხვა ეს მას, ან მე როგორ შეემთხვევა ოდესმე სიკვდილი?

საფლავე?

არა, არ მესმის ეს სიტყვები.

მაპატიე, ლოტე, მაპატიე გუშინ – ეს ხომ ჩემი სიცოცხლის უკანასკნელი წუთი იყო, ანგელოზო ჩემო, უკანასკნელად ჩემი არსების სიღრმეში გაიღვავა ნეტარების აღმძვრელმა აზრმა: მე მას ვუყვარვარ.

ჩემს ტუჩებზე კიდევ არ გამქრალა შენგან მონასუნთქი წმინდა ცეცხლის მღუღარე ალმური.

მომიტყვე, ჩემო, მომიტყვე.

ასე, მე ვიცოდი, რომ შენ გიყვარდი, ვიცოდი ეს პირველივე შემოხედვის უმაღლეს, პირველად ხელის ჩამორთმევის დროს. მაგრამ როცა მოგცილდებოდი და შენ გვერდით ალბერტს შევამჩნევდი, იჭვი მაზრჩობდა და გულს მიღრღნიდა.

გახსოვს ის ყვავილები, შენ რომ გამომიგზავნე, იმ ფატალურ საზოგადოებაში, სადაც ვერც ხელი ჩამომართვი, ვერც სიტყვა მითხარი.

მაგრამ ასე ამ შთაბეჭდილებებმა გაიარეს ისევე, როგორც ხანდახან მორწმუნის გულზე გადაივლის ხოლმე უფლის წყალობის გრძნობა.

- ყოველივე წარმატალია, - მიგრამ ვერაუთარო უკუნეთი ვერ აღმო-
ფხვრის იმ მხურვალე სიცოცხლის სუნთქვას, რომელიც მე შენს
ბაგეთაგან ვიგეძე გუშინ.

შენ ჩემი ხარ, ლოტე, შენ ჩემი ხარ სამარადისოდ.

მერძე რა, რომ ალბერტი შენი ქმარია! ეს ხომ მეტი არაფერია,
თუ არ ცოდვა ამ წუთისოფელში, და ისიც ცოდვა - რომ მე შენ მი-
ყვარხარ, რომ მე შეწადა შენი წართმევა, ესეც ცოდვაა?

ცოდვაა?

კარგი, დეე, მე დავისაჯო ამისათვის, უკეთ, მე ჩემს თავს დავსჯი
ამიტომ.

მე ვიგეძე ამ ცოდვის ციური ნეტარება, მე შევისუნთქე ამ ბალზა-
მის უცხო სურნელება.

და ამ წუთიდან შენ ჩემი ხარ, ლოტე. მე ადრე მიგდივარ მამაჩემთან
და დედაშენთან.

მე მას შევჩივლებ და მე მანუგეძებს იგი. ვიდრე შენც მოხვიდოდე,
ვიდრე შეფრთინეთ არ შეგვებები, შემოგველები, სამუდამოდ შენ-
თან დავრჩები - განუსაზღვრელს წიაღთა შორის.

აღარ ვოცნებობ უკვე სამარის კართან.

მე გამოფხიზლდი, ჩვენ ვიქნებით, ჩვენ ისევ შევიყვებით.

შენს დედას შევხვდები, და მას გავანლობ ჩემი დაკოდილი გულის
ტკივილებს.

შენს დედას - შენს განსახიერებას“.

* * *

თერთმეტი საათიც არ იქნებოდა, როცა ვერტერმა მსახურს ჰკი-
თხა, ალბერტი თუ დაბრუნდაო. მსახურმა უპასუხა: მისი ცხენი გა-
ატარესო რამდენიმე წუთის წინათ.

ვერტერმა მსახურს ასეთი ბარათი გადასცა:

„ალბერტ, სხვაგან მივემგზავრები და თუ არ გემძიმებათ, თქვენი
დამბაჩა მათხოვეთ. გისურვებთ დღეგრძელ სიცოცხლეს“.

* * *

ლოტეს უკანასკნელი ღამე არ სძინებია. ის, რისიც მას ეშინოდა,
უკვე გადაწყვეტილი იყო და იმგვარად გადაწყვეტილი, რაც მას არც
კი შეეძლო წარმოედგინა. ჩვეულებრივად მშვიდი ბუნება და სისხლი

მისი, უკანასკნელ საღამოს განმეულობაში განცდილმა გრძნობებმა ააფორიაქა და ნაციებოვით უკანკალებდა სათნო გული.

განა ეს ვერტერის კოცნისა და ხევენისაგან შემონახული ცეცხლი იყო, აგრე რომ სწავდა მის გულს, თუ უგუნებობა ამ მოულოდნელ გამბედაობისაგან წარმოშობილი? როგორ უნდა შეხვედროდა იგი ახლა თავის მეუღლეს.

ხომ უნდა ეთქვა მისთვის, რაც გუშინ მოხდა! მაგრამ ამ თქმისაც ეკრძალებოდა. ამდენ ხანს ორივენი სდუმდნენ ვერტერზე და ახლა ლოტეს უნდა დაერღვია დუმილი პირველად და ასეთ აღმოჩენაზე მიექცია ალბერტის თვალი.

ჯერ იმისაც ეშინოდა მას, რომ ალბერტს მარტოოდენ ვერტერის მოსვლის ამბავიც არ იამებოდა და ეს მოულოდნელი კატასტროფა?.. ლოტეს ხომ იჭვი არ ჰქონდა, რომ მისი ქმარი ამ ამბებს მიუდგომლად განსჯიდა? იგი ხომ მუდამ გულახდილი იყო თავის მეუღლის მიმართ და მის ბროლოვით გამჭვირვალე არსებაში ალბერტს აროდეს შეუძნევეა მცირედი ხინჯიც, განუჭვრეტელი. ეს ყოველივე აღელვებდა ლოტეს, მისი აზრები წამდაუნწუმ ვერტერისკენ მისწრაფვოდენ.

მისთვის დაიკარგა ვერტერი. ეძნელებოდა მისი დაკარგვაც, მაგრამ უამისობაც შეუძლებელი იყო.

ყოველივე ამას ერთი საოცარი გარემოებაც ზედ დაერთო.

ვერტერი, როგორც მისი წერილებიდან ვიცით, არც კი ძალაუდა, რომ იგი მოწადინებული იყო ამ ცხოვრებიდან გასვლას.

ალბერტსა და ლოტესაც არაერთხელ უსაუბრნიათ ამაზე, ალბერტი მუდამ ურწმუნოდ შესცქეროდა ასეთ შესაძლებლობას.

მან ერთხელ უადგილო ხუმრობა იკადრა კიდევაც ამ საგნის შესახებ – და არც ლოტესთვის დაუმაღავს იგი.

ალბერტის ამგვარი ურწმუნობა ერთის მხრით ანუგეშებდა კიდევაც ლოტეს, მაგრამ საბოლოოდ ლოტე მაინც შიშობდა და თანაც ვერ გადაქწყვიტა – ეს შიში გაეზიარებინა ალბერტისათვის.

როცა ალბერტი დაბრუნდა, ლოტე ოდნავ დაიბნა, მაგრამ თავი შეიკავა. შეეგება. იგი უგუნებოდ იყო, მეზობელი მოხელე, რომელთანაც მას მორიგი საქმეები უნდა მოეგვარებინა, შეზღუდული და უხეირო ადამიანი აღმოჩნდა და ცუდმა გზებმაც გუნება გაუფუჭეს ალბერტს.

• • ალბერტმა იკითხა; ახალი თუ რაზ მოხდა მისი წახვლის შემდეგ. ლოტემ უპასუხა, გუშინ საღამოს ვერტერი აქ იყო. გარდა ამისა, რამდენიმე წერილი და პაკეტი მოიტანეს, რაც მახლობელ ოთახში, საწერ მაგიდაზე შემოენახათ.

ალბერტი გვიდა, ლოტე მართო დარჩა.

საყვარელი ქმრის სიახლოვემ ახალი შიშბეჭდილება მოახდინა მის გულზე.

მისი კეთილშობილების, გულკეთილობის მოგონებამ დააწყენარა ლოტეს გული.

ჩვეულებისამებრ ლოტე ადგა, ხელსაქმე გაიმძღვანა და ალბერტის გვერდით დაჯდა.

ალბერტი პაკეტებს ხსნიდა და სათითაოდ კითხულობდა.

ეტყობოდა, ზოგიერთში არასასიამონო ამბები ქწერა.

ლოტეს სხვადასხვაგვარ საქმიან შეკითხვაზე ალბერტი მოკლედ მოჭრილ პასუხებს იძლეოდა, თანაც წერას განაგრძობდა.

ასე ისხდენ ორივე ერთიმეორის გვერდით ორიოდ საათს. რაც დრო გადიოდა, ლოტეს სული უფრო და უფრო მწუხრდებოდა, იგი გრძნობდა, თუ რა მძიმე იქნებოდა ალბერტისათვის, თუნდაც კარგი სულიერი განწყობის დროს, იმის გაგება, რაც ლოტეს გულზე ჰქონდა მოწოლილი.

ლოტე ცრემლებს ძლივს იკავებდა, ცდილობდა როგორმე დაეძლია ეს უცნაური უგუნებობა.

და ამ წუთში ვერტერის მსახურის გამოჩენამ ლოტე საესებით არია. ალბერტმა ბარათი ლოტეს გადასცა და გულგრილად უთხრა: მიეცი დამბაჩა, — „გუსურვებ კეთილ მგზავრობას“, — მიაძახა მსახურს.

ამ სიტყვებმა ქუხილივით გაუარა გულში ლოტეს.

ლოტე წამოდგა, შეტორტმანდა, აღარ იცოდა, რა მოემოქმედნა.

აუჩქარებლად მიადწია კედელს, ჩამოიღო დამბაჩა, მტვერი მოაცილა და ალბათ კარგა ხანს კიდევ იყოყმანებდა, რომ ალბერტის თვლებს არ წასწყდომოდა და ამ შემოხედვაში მან შეკითხვა იგრძნო.

და ბედითი იარაღი გადასცა ლოტემ მსახურს უსიტყვოდ, გარინდებულმა.

როცა მსახური წავიდა, ლოტემ თავის ოთახს მიაშურა. მისი გული უკვე ათრთოლებული იყო მოსალოდნელი უბედურების წინასწარ გრძნობით აღტყინებული.

ძალე მის სულში მომწიფდა მტკიცე გადაწყვეტილება: ფერხთით დავარდნოდა ალბერტს და ყველაფერი დაწვრილებით მოეთხრო მისთვის, რაც გუშინ მოხდა და თავს გადახდა; ეამბნა მისი ბრალისა და წინასწარ გრძნობების შესახებაც.

მაგრამ ისევ დარწმუნდა, რომ ეს ყოველივე უნაყოფო იქნებოდა, რადგან იგი ვერ დაარწმუნებდა ალბერტს. ვერტერთან იგი არ წავიდოდა.

სუფრა გააწყვეს და ლოტეს მეგობარი ქალი მოვიდა უეცრად; არ უნდოდა დაცდა, მაგრამ არ გაუშვეს და სწორედ სტუმარი შველოდა ორივეს – უხერხული დუმილი დაერღვიათ.

მსახური დაბრუნდა.

ვერტერი ალტაცებაში მოიყვანა იმის გაგებაში, რომ დამბაჩა ლოტეს ხელით იქმნა გამონაგზავნი.

მან პური და ღვინო შემოათანინა, მსახურს უბრძანა ესაუზმნა და თვითონ წერას შეუდგა:

„ეს დამბაჩა შენგან ხელშენავლებია, შენ მოგიცილებია ამისთვის მტკვერი, და შენ, ციურო არსებაჲ, მიდასტურებ კიდევაც ჩემს გადაწყვეტილებას!

ლოტე, შენ მაწვდი მაშ იმ იარაღს, რომლითაც მე ბოლო უნდა მოუვლო ჩემს ცხოვრებას და აჰა, კიდევაც აღსასრული მისი.

მე გამოკითხე ჩემს მსახურს და თურმე, ლოტე, შენ კანკალებდი, როცა დამბაჩას უწვდიდი და ვერც მოგიხერხებია, რომ გეთქვა უკანასკნელი მშვიდობით.

ვაიმე,

ვაიმე,

არა, მშვიდობით.

ლოტე, ნუთუ შენი გული ჩემთვის კარგამოხურული უნდა დარჩენილიყო, თუნდაც იმ წამის გულისათვის, რომელმაც სამუდამოდ დაგვაკავშირა ჩვენ ერთმანეთთან?“

ლოტე, ამ შთაბეჭდილებას თუნდაც ათასეული წლებიც ვერ წარხოცავენ.

და მეც ვგრძნობ, შენ არ ძალგის-შეიძულო იგი, უნც შენთვის იწვოდა.

* * *

ნასადილევს მსახურს უბრძანა ყველაფერი ჩაეღებინა. გავიდა გარედ, კიდევ დარჩენილი მცირეოდენი ვალები გაისტუმრა. ისევ მობრუნდა, ისევ გავიდა სახლიდან. წვიმის მიუხედავად დახეტილობდა მახლობელ არეზარეში, შეღამებულზე ისევ შინ იყო და სწერდა ამ სტრიქონებს:

„ვილქელმ, უკანასკნელად თვალი შეკაკლე ველს, ტყეს. მშვიდობით შენაც, ძვირფასო დედა, მაპატიე. ვილქელმ, ანუგეშე იგი.

ღმერთი იყოს თქვენი შემწე, მე აქ ყველაფერი მოგაგვარე. ჩვენ კიდევ შევხვდებით, მაგრამ უფრო მხიარულნი“.

* * *

„ალბერტ, შენც მაპატიე, რომ უსიამოვნება მოგაყენე სიამის ნაცვლად.

მე შენი ოჯახის მყუდროება დაფარდვიე. თქვენ შორის იჭვი და უნდობლობა ჩამოეთესე. ახლა გათავდა.

მშვიდობით!

ნეტავ ჩემს სიკვდილს შემდეგ ბედნიერი იქნებოდეთ ორივენი.

ალბერტ, ალბერტ, ის ანგელოზი გააბედნიერე და კურთხევა უფლისა ნუმც მოგაკლდებათ თქვენ“.

* * *

იმ საღამოს ვერტერი ძლიერ გართული იყო: ქაღალდებს ალაგებდა, ზოგს სწავდა, ზოგს ხედა, ზოგს დაბეჭდილ პაკეტებში სტოვებდა, ვილქელმის სახელზე. ამ პაკეტებში მე ვიპოვე რამდენიმე ნარკვევი, დაუმთავრებელი აზრები.

ათი საათის შემდეგ მსახურს ცეცხლი გააჩაღებინა, ღვინო მოატანინა. როგორც მსახურის, ისე სახლის პატრონების ოთახები დაშორებული იყო ვერტერის ოთახს.

მსახური წავიდა და გაუხდელად წამოწვა, რადგან მის ბატონს ნაბრძანები ჰქონდა: ფოსტის ცხენები დილაადრიან მომაკითხვენ და შხად იყავიო.

თერთმეტი საათის შემდეგ

„მყუდროებაა ირგვლოვ და სიმშვიდეა ჩემს სულშიაც.

გმადლობ, უფალო, უკანასკნელი წუთებისთვის, რომ არ მომაკე-
ლი სითბო და ძალა.

ფანჯარასთან მივედი, ძვირფასო ჩემო! და ვხედავ, კიდევ ვხედავ,
მიმქრალ ღრუბელთა შორის ვით კიაფობენ ვარსკვლავები მარა-
დიულ ცაზე.

არა, თქვენ არ ჩამოცვიფით, რადგან მარადი ძალა გაკავებთ თქვენ-
ცა და მეც.

ვაკვირდები ვენერას, სხივამკრთალ მოკიაფეს, რამდენჯერ თვა-
ლი შემოვლია ამ ვარსკვლავისთვის, როცა შენგან ვბრუნდებოდი
გვიან, საღამოს.

ხანდახან გრძნობისგან მთვრალს თვალი გამიშტყურებია მისთვის,
რომ წმინდა გრძნობების თარჯად მიმეჩნია მე იგი ცაზე.

ო, ლოტე, ყველაფერი ამ ქვეყანაზე შენს თავს მაგონებდა.

შენს სიახლოვეს დანატრებული მე ბავშვებით განგებ თავს ვირ-
თობდი იმ საგნების სიახლოვით, რომელთათვისაც შენ ოდესღაც
ხელი გაქვს შენავლები.

ძვირფასო ხატებავ, ყოველივე ამას შენვე გიტოვებ და გთხოვ
გული არ აიცრუო მათზე.

ათასი კოცნა გამოგიგზავნე მე იმ საღამოს შენგან წამოსულმა და
ათასი სათნო სურვილი.

მე შენს მამას მცირე ბარათით ვთხოვე ჩემს ცხედარზე შზრუნვე-
ლობის გაღება.

სასაფლაოზე ორი ცაცხვის ხეა, მინდვრების მხარეზე, კუთხეში.

ჩემი სურვილია – იქ დამმარხონ.

მამაშენს შეუძლია ამგვარი განკარგულების გაცემა. შენაც სთხოვე.

მე არ მგონია, რომელიმე მორწმუნე ქრისტიანმა ისურვოს უბე-
ღურის გვერდით დამარხვა.

მეც ეს მინდოდა, თქვენ დაგემარხეთ გზის პირად, ან მარტოხელა
ველის მახლობლად, რომელსაც მღვდელნი და ლევიტნი გვერდს
აუვლიან და სამარიტელნი გულწრფელი ცრემლით დაიტირებენ.

და აჰა, ლოტე,

• - მე არას ვკრიტიკებ, როცა ხელს-ეწყო ცოცხალი და სანთელი ჭიბლაზე, რომლისაგან სიკვდილს უნდა დაეწყო.

შენგან გამოწვდილია იგი და მე უყოყმანოდ მინდა დაეცალო კიდეც.

ყოველივე,

ყოველივე,

ჩემი ცხოვრების ყოველივე სურვილი და ზრახვა აღსრულდა.

სიკვდილის ბჭების რაზა ცივი და ამაზრზენი რამ ყოფილა ხელ-შესაულებლად. კარგია, რომ ბედმა მარჯუნა შენთვის სიკვდილი.

შენთვის თავგანწირვა.

მე ალბათ უფრო გულმაგრად და მხიარულად შევეგებებოდი სიკვდილს, მთლად რომ ვიყო დაჯერებული, რომ ჩემი სიკვდილი შენს ბედნიერებას გაამთულებდა და განამტკიცებდა. მე მინდა, ლოტე, რომ თქვენ ამ ტანისამოსშივე დამმარხოთ, — მათ შენი ხელი და სუნთქვა არაერთხელ გაჰკარებია.

ეს მე მამაშენსაც ვთხოვე.

ჩემი სული უკვე კუბოს პირზე ფარფატებს კიდეცა. ნურც ჯიბეებიდან ამოძაცლიან რამეს.

ის ვარდისფერი ბანტი, შენ რომ მკერდზე გქონდა შემოვლებული ჩვენი გაცნობის დღეს, ბავშვებს შორის რომ იდექი, ჩემო ანგელოზო — აკოცე მათ ჩემს მაგივრად და შეატყობინე მათ თავიანთი უბედური მეგობრის ბედი.

ღმერთო, როგორ მოგეჩვიე, პირველივე წამიდან შეგიტკებ და შეგეთვისე!..

ის ბანტი, ჩემი დაბადების დღეს რომ მანუქე, ჩემთან უნდა დაიმარხო.

აჰ, მე არ მეგონა, თუ ჩემი გზა აქ მომიყვანდა.

გთხოვ დამშვიდდე, მე გთხოვ დამშვიდდე.

დამბაჩა გატენილია.

დაჰკრა თორმეტჯერ...

აღსრულდეს.

ლოტე, ლოტე, მშვიდობით“.

* * *

ერთმა მეზობელმა სროლა გაიგონა. წამლის აღსაც მოჰკრა თავ-

ლი, მაგრამ რაკი ამის შემდეგ მყუდროება არ დარღვეულა, ყურადღებაც არ მიუქცევია.

დილის ექვს საათზე მსახური შემოვიდა სანათით ხელში და ნახა: გასისხლიანებული ვერტერი იატაკზე ეგდო, მის გვერდით – დამბახა. მან დაუძახა, ხელი მოაუღლო, პასუხი არ გაუცია ვერტერს, მხოლოდ ხრიალი შემოესმა. მსახური გაიქცა ალბერტთან, იქიდან – ექიმთან.

ლოტემ ზარის ხმა რომ გაიგონა, უსიამოვნო ჟრუანტელმა აიტანა, ათრთოლდა, აკანკალდა, ქმარი გააღვიძა, ადგნენ. ატირებულმა მსახურმა ამცნო ყოველივე.

ლოტე წაიქცა.

როცა ექიმი მოვიდა ვერტერის ბინაზე, ვერტერი ჯერაც იატაკზე ეგდო, პულსი კიდევ სცემდა, სახსრები არ იძვროდნენ. ტყვია მოქვედრებინა მარჯვენა თვალის ზემოდ, ტვინი გადმონთხეულიყო შუბლზე.

ექიმმა ძარღვი გაუხსნა ხელზე, სისხლი გამოდინდა. ვერტერი ჯერ კიდევ სულს ითქვამდა. სისხლით დასვრილი სჯარძლის ზურგსაყრდნობი მოწმობდა, რომ ვერტერს ტყვია გაუსროლია საწერ მაგიდასთან ჯდომისას.

მერმე გადმოვარდნილა და ინერციით უტრიალნია სჯარძლის გარშემო. მას ცისფერი ფრაკი ეცვა და ყვითული ჟილეტი.

პირადმა იწვა.

მთელი სახლი, მთელი სამეზობლო, მთელი ქალაქი ამოდრავდა, აჩოჩქოლდა.

ალბერტი მოვიდა.

ვერტერი ლოგინზე დაასვენეს, შუბლი შეუხვიეს. სახე მიცვალებულს მიუგავდა.

არც ერთი სახსარი არ იძვროდა, მხოლოდ ფილტვების ხროტიანი ისმოდა, ხან მძაფრად, ხან სუსტად. წამწუთზე ელოდნენ მის გარდაცვალებას.

ღვინოს ერთი ჭიქა აკლდა, ჭიქიდან ცოტა მოუსვამს. მაგიდაზე გადაფურცლულს „ემილია გალოტი“ იღო.

ნურას მკითხავთ ალბერტის შეწუხებაზე, ნურც ლოტეს უნუგეშო წუხილზე...

მოხუცი სამთავროს მოხელე აქლოშინებული შემოვარდა, ცრემლმორეული დასწვდა და აკოცა მომაკვდავს.

. . მისი უფროსი ძაღვები ფეხით მოვიდნენ, ლაიჩოქებს ვერტერის სარეცლის წინ, აკოცეს ვერტერს ტუჩზე და ხელზე. უფროსი ვაჟი, რომელიც განსაკუთრებით უყვარდა ვერტერს, ძლივს მოაცილეს ცხედარს.

შუადღის 12 საათზე მიიცვალა ვერტერი. სამთავროს მოხელისა და მისი მხლებლების იქ ყოფნამ ხელი შეუშალა ხალხის მოგროვებას ვერტერის ბინაზე.

სალამოს 11 საათზე მან დაამარხვინა ვერტერის ცხედარი განსვენებულის მიერვე არჩეულ ადგილას.

მოხუცმა და მისმა შვილებმა გააცილეს ცხედარი.

ალბერტი ძლიერ უგუნებოდ გახდა.

ლოტეს გადარჩენას არეინ ელოდა.

ხელოსნებმა წაიღეს კუბო სასაფლაოზე – არც ერთი მღვდელთაგანი ცხედარს არა ხლებია.